

SAN MATEO

Jesús Ñecuëohua'i
(Lc. 3.23-38)

1 ¹Iye a'ë, Abraham cui'ne David tsëcapë acohua'ire cuëcuese'e ja yë'ta'a Jesucristo pa'ima'në pa'isicohua'ire.

²Isaac pëca ja'quë paji'i, Abraham. Jacob pëca ja'quë paji'i, Isaac. Cui'ne Judá cui'ne i yo'je tsì pëca ja'quë paji'i, Jacob. ³Fares cui'ne Zara pëca ja'quë paji'i, Judá. Cui'ne iohua'i pëca ja'co paco'ë, Tamar. Esrom pëca ja'quë paji'i, Fares. Aram pëca ja'quë paji'i, Fares. ⁴Aminadad pëca ja'quë paji'i, Aram. Naasón pëca ja'quë paji'i, Aminadad. Salmón pëca ja'quë paji'i, Naasón. ⁵Booz pëca ja'quë paji'i, Salmón. Cui'ne i pëca ja'co paco'ë, Raab. Obed pëca ja'quë paji'i, Booz. Obed pëca ja'co paco'ë, Rut. Isaí pëca ja'quë paji'i, Obed. ⁶Pai ëjaë David pëca ja'quë paji'i, Isaí. Salomón pëca ja'quë paji'i, David. Cui'ne Urías nëjo pa'isicopi Salomón ja'co paco'ë.

⁷Roboam pëca ja'quë paji'i, Salomón. Abías pëca ja'quë paji'i, Roboam. Asa pëca ja'quë paji'i, Abías. ⁸Josafat pëca ja'quë paji'i, Asa. Joram pëca ja'quë paji'i, Josafat. Uzías pëca ja'quë paji'i, Joram. ⁹Jotam pëca ja'quë paji'i, Uzías. Acaz pëca ja'quë paji'i, Jotam. Esequías pëca ja'quë paji'i, Acaz. ¹⁰Manases pëca ja'quë paji'i, Esequías. Amón pëca ja'quë paji'i, Manases. Josías pëca ja'quë paji'i, Amón. ¹¹Jeconías cui'ne i yo'je tsì conì pëca ja'quë paji'i, Josías. Jaohua'i cato coasicohua'i paë'ë, Israelita paire tseani Babilonia yejana sa maca.

¹²Israelita pai sa cuañosi jeteyo'je Salatiel pëca ja'quë paji'i, Jeconías. Zorobabel pëca ja'quë paji'i, Salatiel. ¹³Abiud pëca ja'quë paji'i, Zorobabel. Cui'ne Eliquin pëca ja'quë paji'i, Abiud. Azor pëca ja'quë paji'i, Eliquin. ¹⁴Sadoc pëca ja'quë paji'i, Azor. Aquim pëca ja'quë paji'i, Sadoc. Eliud pëca ja'quë paji'i, Aquim. ¹⁵Eleazar pëca ja'quë paji'i, Eliud. Matán pëca ja'quë paji'i, Eleazar. Jacobo pëca ja'quë paji'i, Matán. ¹⁶José pëca ja'quë paji'i, Jacobo. José cato Jesucristo pëca ja'co María ëjë paji'i.

¹⁷Jaje pa'ina, Abrahampi cui'ne David pa'i macaja'a cuëcuetto catorce pa'ye de ai de'huase'e pa'iji. Davidpi cui'ne Israelita mañare Babiloniana tsëseni sasi macaja'a cuëcuetto cui'ne catorce pa'iji. Cui'ne yequë catorce pa'i maca Cristo ai de'opi.

Jesucristore Coase'e

(Lc. 2.1-7)

18 Jesucristore coase'e ñeje pa'lji: María i pëca ja'co, José ja're huejaja'coa, ca nëosico paco'ë. Jaje ca nëosicipi ja yë'ta'ta tsoni pa'lma'në tsi ëtapë de'o Maija'quë joyo tutupi. 19 José io ëjë nuñerepa pa'i paji'i. Jaje pa'ita'a nëjo Mariare si'aohua'i pai asajëna, jeoñe coepi. Coa ai jerepa pajje ti asama'pëna ise'e jeosi'i cuasapi. 20 Jaje cuasaquë pa'ina, Ëjaë huiñaëpi ite huëo hueñajaja' ñaini capi: "José David tsëcapë aquë, Mariare ca'rama'ë pa'lj'ë, nëjore de'huani paye. Io paja'quë cato Maija'quë joyo tsequë api. 21 Tsihua'ëni paja'coa. Pacona, i mami Jesure sëoj'ë, huasoquëre. Jaje hue'equë pa'lja'quë api, i paire co'aye yo'ocohua'ire huasoja'quë sëte."

22 Si'aye jaje ti'api, tsoe hue'ña Maija'quëre quëacaiquë ca nëoquë pa'ise'epi, ñeje:

23 Nomio tsjo, ëmë ti yo'oma'copi tsj quë'io de'oni tsihua'ëre pasio.

Jaëpi i mami hue'equë pasipi, Emanuel.

Jaje cani cayë, Maija'quë mai ja're pa'lji.

24 Ja maca José sëtani mai Ëjaë cuañese'eje Mariare nëjore pao cuasaquë ti pëani nëjore papi. 25 Jaje pa'iquëta'are huejasicohua'i pa'iyepi pa'iyë pahüë, mamaquëre të'ya dani i mami Jesús hue'yo macaja'a.

Jesure Do'i Daise'e

2 1 Judea yejana Jesús coasiquë paji'i, a'ri daripë Belén huë'e daripëna. Ja mu'seña Herodes paji'i, Pai Ëjaë, ja yeja cuañequë. Ja mu'seña Jerusalénpi daë'ë, ëisë mëi tē'tepi, yequë ëmëohua'i Magos hue'ecohua'ipi. Jaohua'i cato pairiohua'i paë'ë, ëisë mëi tē'te quë'ro acohua'i. Ma'ñoco yo'oye ye'yecohua'ipi cui'ne de'hue ta'ñe cacohua'i paë'ë, iti yo'oyere ñajë. 2 Jaohua'ipi dani sei'ë: "¿Jerore pa'iquë'ni, judío pai Ëjaë yure coasiquë? Jeto ëisë mëi tē'tepi ñahuë, i ma'ñocore. Jaje ñani daë'ë, ite do're ja'rujë señu'u cajë iñona."

3 Cajëna, pai ëjaë Herodes asani ai cuasapi, ¿me yo'ose'ere caye'ni? caquë, cui'ne si'a Jerusalén pa'icohua'i ai cuasahuë, itire asani. 4 Ja maca pai ëjaë si'aohua'ire soipi, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ire cui'ne cuañese'e paire ye'yacohua'ire. Soini seni asapi, jaohua'ire, ¿jerona Cristore coa ja'ñe ca nëose'e pa'iquë'ni? caquë. 5 Caquëna, jaohua'ipi cahuë, ite: Belén Judea yejana coaja'quë api, caquë. Maija'quë jëjo daoquë tsoe aquë toyapi, ñeje:

6 Belén maca, Judá yeja pa'ico.

Më'ëre cuañecohua'i jerepa a'rico maca pa'lma'o pa'iyë, më'ë.

Jaje pa'ina, më'ëpi etaja'quë api, Ëjaërepa, Israel paire ñacajja'quë.

7 Cajëna, asani ja maca Herodes Magos hua'ire yahurepa soini iohua'ise'ere seji'i, ¿je yëhua ma'ñoco ñaina, ñare'ni? caquë. 8 Seni asani ja maca Belënna jaohua'ire jëjo saoquë capi: "Saij'ë. Jarona sani asaj'ë, de'oyerepa tsihua'ë pa'iyere pa'ire pama'quë. Jaje ini ti'asicohua'i pani yë'ëre dani quëaj'ë. Yë'ëje sani do're ja'ruquë sejasil'i, ite."

⁹Jaje pai ějaě caěna, Magos maña saě'ě. Saijěna, ma'ñoco iohua'i ěsě mēi te'te ñasiquēpi du'ru sai sapi. Jaje saiquēpi tsihua'ě pa'i hue'ñana nējani huesēpi, sa tējini. ¹⁰Jā maca Magos maña ma'ñocopi jaje yo'ouna, ñani ai sihuahuē. ¹¹Sihuajě huě'ena sa cacajě ñahuē, tsitu'ure pēca ja'co María ja're uina. Ñani do're ja'runi tsihua'ěre de'oquē macani cajě sihuahuē. Jā jeteyo'je iohua'i mahuēa mañare hui'yoni oro, huēo sēñe cui'ne mirra ite isihuē, jai do'ire. ¹²Jā jeteyo'je Maija'quēpi huēo hue'ñaja'a quēapi, Herodes quē'ro colima'pě pa'ijě'ě, caquē. Jaje quēaěna, yequē ma'aja'a colihuē, iohua'i yejana.

Egíptona Catise'e

¹³Jaohua'i Magos saisi jeteyo'je ějaě huiñaēpi huēo hue'ñaja'a ñani Josére capi: “Huēni tsihua'ěre cui'ne pēca ja'core sai sajě'ě, Egípto yejana. Jaronā sani pējajě'ě, yě'ēpi yeque yo'oye pa'ito caěna, yo'oja'quē. Yure cato Herodespi tsihua'ěre huani jēosi'i caquē col'aja'quē api. Jā do'ire saijě'ě.”

¹⁴Jaje caěna, José huēni tsihua'ěre cui'ne i pēca ja'core sētoni ñami sai sapi, Egíptona. ¹⁵Jārote paě'ě, Herodes ju'i macaja'a. Tsoe aquē Maija'quēre quēacaiquēpi ějaēpi caquēna, toyapi: “Egíptopi yě'ě mamaquēre soihuē” jā toyase'epi tī'aěna, jāje yo'ohuē.

Tsire Huaise'e

¹⁶Jā maca Herodes, Magos hua'i yě'ěre col'aquē api cajě yo'ore caquē ai pēi tsire caya ometēca pacohua'ire cui'ne ai tsitu'ñare huani jējajě'ě, cuañepi. Belén pa'icohua'ire, cui'ne iti yērēhue pa'icohua'irejē caquē, caya ometēca ma'ñoco pa'i huēose'le pa'iji, Israel pai ta'ñe pa'iohua'i case'ere cuasaquē jāje yo'opi. ¹⁷Jaje yo'oquēna, tī'api, Maija'quēre quēacaiquē Jeremias ñeje toyaquē pa'ise'e.

¹⁸Rama quē'ropi, cuiye cui'ne jaiye oi yě'o jutaquēna asahuē.

Jāo cato Raquelpi mamajēni oco'ě.

Yēhuotoje asaye coeo,

Mamajēpi tsoe jujusicohua'i pa'ijěna.

¹⁹Herodes ju'isi jeteyo'je, ějaě huiñaēpi Josére huēo hue'ñaja'a ñaini capi, Egíptore pa'ina:

²⁰“Huēni tsihua'ěre mē'ēpi coani, cui'ne pēca ja'core huēoni col'ijě'ě, Israel yejana. Tsoe tsihua'ěre huajo yějě pa'isicohua'i juju sahuē.”

²¹Jā maca José huēni tsihua'ěre cui'ne pēca ja'core sai sapi, Israel yejana. ²²Jaje saiquēta'a José asapi, Herodes mamaquē Arquelaopi pēca ja'quē yo'ora'ase'ere yo'oji cajěna. Jaje asani jaro saiye ca'raquēna, huēo hue'ñaja'a Maija'quēpi quēaěna, Galilea yeja quē'rona saji'i. ²³Jaronā tī'ani Nazaret huē'e daripēna pēapi. Jaje yo'oquēna, Maija'quēre quēacaicohua'i ca nēojě pa'ise'e tī'api, “Jesús Nazareno pa'ija'quē api” case'e.

Juan Oco Doquë Cuene Yeja Pa'iyë
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

3 ¹Jā mu'seña Juan oco doquëpi Judea cuene yejana soquë peo hue'ñana Maija'quë cocare quëaquë daji'i. ²Ñeje caquë: “Ma'tëmo cuañeñe ja'yere pa'iji. Jā do'ire ja'rë cuasase'e jeoni ponëjë'ë.”

³Iquë Juan yo'o ja'ñere Maija'quëre quëacaiquë Isaías toya'ajl'i, ñeje:
Cuene yejapi paï ñeje cuiye asa cuañoji.
Ne de'huajë'ë, Èjaërepa ma'are.
Nui ma'arepa hui'yocaijë'ë.

⁴Juan ju'i ca camello nañapi nesico paji'i. Cui'ne i tëicaje ca'ni me paji'i. Jaje pa'ipi pu'suni aji'i. Cui'ne mejaë payare ocuequë paji'i. ⁵Jerusalén daripë pa'icohua'i, cui'ne si'aohua'i Judea yeja pa'icohua'ije, cui'ne Jordán tsiaya ja'ye maca pa'icohua'ije i quëaye daijë asahuë. ⁶Jaohua'ipi iohua'i co'aye yo'ose'ere oijë quëacohua'ini Juanpi Jordán tsiayana dopi.

⁷Jaje yo'okuëna, jai paï fariseohua'i cui'ne saduceohua'i coní oco do cuañoñu'u cajë daijëna, Juanpi ñani capi, jaohua'ire: “Aña tsëcapë acohua'i! ¿Nepi mësarute quëare'ni, Maija'quë nejoñe, tijañere jëajë'ë, cajë? ⁸Jaje pa'ito nuñerepa ponësicohua'i yo'oyere yo'ojë'ë, tijañerepa ja'në pa'ise'e jeoni. ⁹Cui'ne mësarujā'a sa'ñe yëquë Abraham tsëcapë acohua'i a'ë cama'pë pa'ijë'ë. Care payë, Maija'quëpi iye quëna pëaque ipi yëni Abraham tsëcapëre neñe pa'iji. ¹⁰Jaje pa'ina, tsu'lupo tsoe niusicoa, soquë ñëa cueja'core. Si'a soquë ñëa de'o ca quëi ma'ñe cuëni taoni ëo ja'ñe a'ë. ¹¹Yë'ë nuñerepa ocopi doyë, mësarute, ja'në cuasase'e jeoñere iño ja'ñere. Jaje pa'iquëta'are jeteyo'je daiquë api. Jaëpi yureta'a Maija'quë joyopi cui'ne toapi doja'quë api, jerepa pa'ipi. Yë'ë cato ite de'oye necaiye tija'ama'quë a'ë. ¹²Tsoe i jëtëpi pala cajiji, trigo ne de'huaquë jorose'e tirona huahueja'core. Iti care pase'e huë'ena de'huaquë, iti jorose'e se yayama'a toana ëoja'quë api.”

Jesure Doye
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³Juanpi dojaquë caquë Jesús Galileapi Jordán tsiayana daji'i. ¹⁴Jaje daquëna, Juan du'ru macarepa coepi, doye. Jaje coequë capi, Jesure: “Yë'ëpi më'ëni do cuañoñe pa'i a'ë. ¿Me yo'okuë yë'ë quë'rona daquë'ni?”

¹⁵Caquëna, Jesús ite capi:

“Yures'e jaje pa'ijaquë. Coa Maija'quë yëyeje pa'ye yo'oye pa'iji.”

Caëna, jā maca Juanpi sehuoni dopi. ¹⁶Jesús do cuañosiquëpi tsiayapi tumasi maca, ma'tëmopi hui'yo sai maca Jesús ñapi, Maija'quë joyopi su'teje pa'ipi i siopë quë'rona nëca meina. ¹⁷Jā maca ma'tëmopi yë'ose'e ñeje pisiquëna, asahuë: “Iquë api, yë'ë mamaquë. Jaëni sihuaquë pa'iyë.”

Jesure Neñañe

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 ¹Jā jeteyo'je Maija'quë joyopi sai sapi, cuene yejana, huati neñajaquë caquë.

²Jarote paji'i, cuarenta mu'seña cui'ne cuarenta ñamiña ti ao aimaquëpi. Jaje pa'ina, ao ëaye nëji'i, ite. ³Jā maca huatipi Jesure tsio dani neñasi'i caquë capi:

“Maija'quë mamaquërepa pani iye quëna pëare pan de'huajë'ë.”

⁴Jaje caquëna, Jesupi ite sehuopi:

“Toyase'e caji: Coa pan aïne mañapi pa'ie peoji, pai. Coa ai jerepa Maija'quë cayere yo'oyepi pa'ie pa'iji.”

⁵Jā maca huatipi Jerusalénna sapi, Maija'quëre se huë'e ëmëje'ena.

⁶Cui'ne jaronna capi, ite: “Maija'quë mamaquërepa pani inopi tomejë'ë, yejana. Toyase'e caji, ñeje:

Maija'quëpi i huiñaohuaire cuañeina, jëñapi tse'e pajëna, quëna pëna i quëo ja'hua a'si tomeñe peoye tomejajaquë api.”

⁷Caquëna, Jesupi ite sehuopi:

“Yequë hue'ñapi toyase'eje caji:

‘Më'ë Èjaë Diusure neñasi'i caquë yo'oma'ë pa'ijë'ë.’ ”

⁸Tijupë huatipi sa copi, jai cutihuëna. Jaronna sani si'a yejaña pa'iyere cui'ne si'aye io de'oyere inopi. ⁹Inoquë capi, ite: “Yë'ëpi më'ëre si'aye iyere isisi'i, më'ëpi yë'ëni do're ja'runi de'oquëre pani caquë pa'ito.”

¹⁰Caquëna, jā maca Jesupi ite capi: “Saijë'ë, Satanás. Toyase'e caji:

Më'ë Èjaë, Diusuni de'oquëre pa'ni caquë sihuajë'ë.

Cui'ne jaëse'ere tel'ire necaijë'ë.”

¹¹Jā maca Jesure josa yo'osiquë huati saquëna, huiñaohua'i dani de'oyerepa necaë'ë.

Jesús Galilea Yejana Yo'o Huëoye

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹²Juan co cuañosiquë pa'iji. Asani Galilea yejana saji'i, Jesús. ¹³Jaje saisiquëta'a pëama'ë paji'i, Nazaret daripë. Pëama'ë Capernaum daripëna sani paji'i, jaira tëtëpa pa'icona, Zabulón cui'ne Neftalí yeja quërona.

¹⁴Jaje yo'opi, Isaías Maija'quëre quëacaiquë toyaquë pa'ise'epi t'ljajaquë caquë i toyase'e caji:

¹⁵“Zabulón cui'ne Neftalí yeja pa'icohua'ipi,

Jai tsiaya tëtëpa ma'a pa'icohua'ipi,

Jordán tsiaya je tëtë pa'icohua'ipi,

Galilea judío pai peo hue'ña pa'icohua'ipi.

¹⁶Nea hue'ñare pa'isicohua'ipi

Jaiye miañere ñahuë.

Cui'ne ju'ĩñepi tēhuosicohua'i pa'isicohua'ini,
Miañere papi ñata saopi.”

¹⁷Ja maca Jesús quēa huēopi, ñeje caquē: “Ja'nē cuasase'e jēoni pōñēj'ē, ma'tēmo cuañeñe ja'yere pa'iji.”

Cuatro Hua'i Yo'ecohua'ire Jesús Soiye

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸Jesús Galilea jaira tē'tēpaja'a saiquēpi ja maca ñapi, cayhua'ire, yo'jeipi cui'ne maja'yēpi pa'ijēna. Simón jare ipi yequē mami Pedro hue'equēpi, cui'ne i yo'jei Andrés pa'ē. Hua'i yo'ecohua'i sēte tsiayana yo'eñu'u cajē yo'e nēare jēa dēsohuē. ¹⁹Ja maca Jesús capi, jaohua'ire: “Tuij'ē, yē'ēni. Yē'ēpi pa'ire yo'ecohua'ire nesi'i, mēsarute.”

²⁰Jaje ca maca iti macapi iohua'i yo'e nēa se jēoni i ja're cōni saē'ē.

²¹A'ri maña seña maca Jesús saiquēpi ñapi, cui'ne cayaohua'ire yo'jeipi, maja'yēpi pa'ijēna. Jaohua'i cato Zebedeo mamajē pa'ē, Jacobo cui'ne Juan. Jaohua'ipi pēca ja'quē ja're cōni iohua'i yo'e nēare que'quejē jai yohuēre pa'ē. Pa'ijēna, jaohua'ire Jesupi soiipi. ²²Soina, iti macapi yohuēre jēoni cui'ne pēca ja'quēre saiyē cani i ja're cōni saē'ē.

Jesús Jai Pa'ire Ye'yaye

(Lc. 6.17-19)

²³Jesús si'a hue'ña Galilea quē'ro ye'yarojaji'i, pa'i tsi'si hue'ñana. De'lo cocare quēaquē, cui'ne Maija'quē cuañeñe ayere quēaquē cui'ne si'a ju'i dahuē jujuquē cuji'i. ²⁴Jaje yo'oquēna, Jesús yo'oye Siria yeja pa'icohua'i asahuē. Asani si'aohua'i ai yo'ocohua'ire dahuē, i quē'rona. A'si ju'icohua'ire, co'a joyo hue'ecohua'ire, hue'hue dahuē ju'icohua'ire, cui'ne quē'quē dahuē ju'icohua'ire dahuē. Dajēna, Jesupi jujupi. ²⁵Jaje yo'oquēna, jai pa'i Galilea acohua'ipi Decápolis pa'icohua'ipi, Jerusalén pa'icohua'ipi, cui'ne Judea yeja pa'icohua'ipi cui'ne Jordán tsiaya je tē'te pa'icohua'ipi cōni ite pe'tehuē.

Cūtihué Pa'i Quēase'e

5 ¹Si'a pa'ire Jesús ñani ai cūtihué mēni jaronā ja'rupi. Ja'runa, ite ye'yecohua'ipi i quē'rona tsi'sihuē. ²Ja maca Jesupi yēya huēopi, ñeje caquē:

³“Joyo pa'iyē caraji cajē asacohua'ipi sihuacohua'i pa'iyē, Ma'tēmo iohua'i tseco pa'iyē sēte.

⁴Oicohua'ipi sihuacohua'i pa'iyē, Maija'quēpi iohua'i oiyere ne de'huacaija'quēni.

⁵Teaye pa'i a'ē cuasa joyo hue'ecohua'i maña sihuacohua'i pa'iyē, Maija'quē ca nēosi yejare pa'ija'cohua'ipi.

⁶Sihuacohua'i pa'iyē, nuñere pare yo'oñu'u cajē ao ēa ju'ĩñeje pa'ye cui'ne oco ēa ju'ĩñeje pa'ye nuñerepa yo'oyere yēcohua'i cato. Jaje pa'ina, Maija'quēpi cōcaina, de'hue yo'o ti'aja'cohua'i a'ē, iohua'i yēye.

⁷Ai yo'ocohua'ire oijë cõcaicohua'ipi sihuacohua'i pa'iyë, ìohua'ireje Diusupi oi ñaquë cõcaija'quëni.

⁸De'lo joyo hue'ecohua'i cato sihuacohua'i pa'iyë, Maija'quëre ñaja'cohua'ipi.

⁹De'oye jo'cua pa'iyere cajë ai yo'ocohua'i cato sihuacohua'i pa'iyë, Maija'quë mamajërepa pa'ija'cohua'ipi.

¹⁰Maija'quë yëyere yo'ojëna, yecohua'ipi sañope josa yo'ojëna, ai yo'ocohua'i cato sihuacohua'i pa'iyë, ma'tëmo ìohua'i tseco pa'iyë sète.

¹¹Mësarute paipi co'acohua'i a'ë cajë, co'aye yo'ojë, cosojë sañope cacohua'i pa'ito sihuacohua'i pa'iyë, yë'ë do'ire ca cuañojë. ¹²Ai yo'osicohua'i cato jaiye ma'tëmona de'huacaisi co'amaña payë. Jaje pa'ito ai sihuajë de'oye pa'ijë'ë, co'a ju'ñe peoyerepa, yure mësarute yo'oyeje pa'ye Maija'quëre tsoe quëacaicohua'ireje sañope yo'ojë pa'ahuë'ë.

Asije Pa'iyë Cui'ne Iye Yeja Pa'ire Miacaiye

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³Mësaruru a'ë, asije pa'iohua'i, iye yeja pa'ini. Jaje pa'iohua'ita'a saï ja'ñere carajaisicohua'i pani cõcaiyë peoji. Jaje pa'ina, ti cõcaiyë peocore vejana jeocoye pa'iji, paipi tsa'cujëna, uija'core.

¹⁴Mësaruru toaje pa'iohua'i pa'iyë, yecohua'ire miacaiye iye yeja pa'ini. Paï daripëpi ai cutihuëre pa'ini peoji, catiye. ¹⁵Mahuë sa'nahuëna nëcoja'coni toaje tsëoma'cohua'i a'ë. Coa ai jerepa huë'e pa'icohua'ire miacajia'coni tiñarepa nëcocohua'i a'ë. ¹⁶Jaje mësaruruje tiñarepa pa'ire miacaicohua'i pa'ijë'ë. Jaje pa'ijëna, pa'ije mësaruru de'oye pa'iyere ñajë mësaruru ja'quë ma'tëmo pa'iquëre jaohua'ijë sihuajë de'oquë api, caja'cohua'ire.

Jesús Cui'ne Cuañese'e

¹⁷Yë'ëpi Moisés cuañese'ere cui'ne Maija'quëre quëacaicohua'i yel'yase'ere nejos'i caquë daisiquë api cuasama'pë pa'ijë'ë. Yë'ë cato jaohua'i case'eje pa'ye yo'o ti'asi'i, caquë daisiquë a'ë. ¹⁸Jaje pa'ina, nuñerepa cayë, mësaruru. Ja yë'tala ma'tëmo cui'ne yeja pa'ito cuañese'ere te'e toya e'quehuëje nejoñe peoji, cui'ne te'e coca yë'opojë. Jaje pa'ina, si'aye ca nëose'e ti'a macajala pa'i ja'ñe a'ë. ¹⁹Jaje pa'ina, iye cuañese'e ayere de'oye sehuoma'quëpi ai a'riquë macapi, paini i yo'oyeje pa'ye se yel'yasiquë pani, ai a'riquë maca ma'tëmo cuañe huë'ñana pa'ija'quë api. Jaje pa'iquëta'are de'oye sehuocaiquëpi yecohua'ire i yo'oyeje pa'ye se yel'yasiquë cato Maija'quë cuañe te'tena jaiquë pa'ija'quë api. ²⁰Jaje pa'ina, mësaruru cayë. Mësaruru cuañese'e yel'yacohua'ire cui'ne fariseohua'ire tëtto sani nuñerepa Maija'quë yëyere yo'oma'cohua'i pani ma'tëmo cacaye peoji.

Jesupi Ye'yaye, Pëñe Ayere

(Lc. 12.57-59)

²¹Mësaruru asahuë, mësaruru aiohua'ire case'e: 'Huani jeoma'ë pa'ijë'ë. Jaje pa'iquëta'are huani jeosiquë pani pa'ito i yo'osi do'ire sañe pa'iji cajë

ña de'huaye pa'iji.' 22 Jaje pa'iquëta'are yë'ëpi cayë, coa yo'jeire pëisiquëje ì pëisi do'ire saiñe pa'ina. Ña de'hua cuañoñe pa'iji cui'ne yo'jeire tea ju'iquëreje ì tea ju'ì do'ire saiñe pa'ina, ca tëji ëjaohua'ipi ña de'huaye pa'iji. Cui'ne yo'jeire huesë ai caquë cato toa yejana saiyere pa'iji.

23 Jaje pa'iyë sëte, Maija'quëre ìsisi'ì caquë saquëpi më'ë yo'jeipi më'ëre sañope caye payere cuasani. 24 Iti macana më'ë ìsisi'ì caquë saye òani co'ini më'ë yo'jei jare cajei de'ojë'ë. Ja maca yureta'a sani më'ë ìsisi'ì caquë dase'e Maija'quëna ìsijë'ë.

25 Jaje pa'ina, më'ëni co'aye yo'opi caquë yequëpi, paì yo'oye ña de'hua hue'ñana saquë pa'ito ìti më'ëre co'aye yo'opi caquë saquëni ja sai ma'ana ca de'huajë'ë, paì yo'oye ñaquëna, quëaye paja'quëre. Pañe cato paì yo'oye ñaquëna, quëaëna, asani jaëpi yureta'are më'ëre paìre cocohua'ina se cuañeina, co hue'ñana coja'cohua'ì a'ë. 26 Nuñerepa cayë, così maca yureta'a, jaropi etaye peosipi, më'ë curiquë të'ña maña si'aye saima'ë pani.

Yequë Nomiore Yo'oye Ayere Jesús Case'e

27 Mësarupi asacohua'ì a'ë, tsoe case'e: 'Yequë nëjore yo'oma'pë pa'ijë'ë.' 28 Jaje pa'iquëta'are yë'ëpi cayë. Nomioni yëjë ëaye ñasicohua'ì pani, tsoe yeconì nomiore yo'ose'e pa'iji, joyopi ìote se cuasase'epi.

29 Jaje pa'ina, më'ë ëja të'te ñacoapi tayoyena ne taoco pa'ito dutani so'ona jeocojë'ë. Ai jerepa de'oji, më'ë capë acose'ere nejoñepi si'a më'ë capë toa yejana nejo cuañoñe paja'core. 30 Cui'ne yeque panita'a, më'ë ëja të'te jëtëpi tayo yo'oyena sa yëto tëto tëani so'ona jeocojë'ë. Ai jerepa de'oji, te'e të'te capë nejoto si'a capë toa yejana nejo cuañoñe paja'core.

Jesús Ye'yase'e, Huejasicohua'ipi Jeocoyere (Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

31 Ja'në tsoe case'e pa'iji: 'Nëjore jeoquë pani ìti jeoco do'ire quëaquë toyasi ja'huare ìsiye pa'iji.' 32 Jaje pa'iquëta'are yë'ëpi cayë. Èjëpi yequë ëmëohua'ire yo'oma'conì nëjore coa jeocoquë pani ì do'ire yequë ëmëre yo'ojacore neji. Jaje pa'ina, jeocosiconì yequëpi huejani yequë nëjore yo'oquë de'oji. Ja do'ire si'a jupë co'aye yo'o huesëyë.

Jesús Ye'yaye, Care Payë Caye Ayere

33 Mësarupi asacohua'ì a'ë, tsoe acohua'ire case'e: 'Mai Èjaë ña hue'ñana care payë ca huesosicohua'ì cato jare neñe pa'iji, ìti ca nëose'e.' 34 Jaje pa'iquëta'are yë'ëpi cayë. Yequena se ca col'ijajjë care payë cajë cama'pë pa'ijë'ë. Ma'tëmona se ca col'ijajjë care payë cama'pë pa'ijë'ë. Jaro cato Maija'quë ñu'ì saihuë a'ë. 35 Yejana se ca col'ijajjë care payë cama'pë pa'ijë'ë. Jaroje Maija'quë tsa'cupa hue'ña'ë. Jerusalënna se ca col'ijajjë care payë cama'pë pa'ijë'ë. Jaroje Mai Èjaërepa daripë a'ë. 36 Cui'ne më'ë siopëna co'ye ca col'ijai care payë cama'ë pa'ijë'ë. Je poja'icore cui'ne neacore ne ti'añu'ju caye'ni. Coa Maija'quëse'e neñe

pa'iji. Jaje pa'ito jaje caye pajë'ë. ³⁷Coa te'le nuñe cajë'ë, 'jaë'ë' pa'nita'a 'pañë'. Jaje pa'iquëta'are ai jerepa se tuajë caye cato huati aye a'ë.

Jesús Ye'yayere, Pëijë Saiñe Ayere
(Lc. 6.29-30)

³⁸Mësarupi asacohua'i a'ë, Moisés cuañese'e caye: 'Yequë ñacoare nejocaiquë pani i ñacoapi saiñe pa'iji. Cui'ne yequë kujire tëto jëyoquë pani i kujipi saiñe pa'iji, cui'ne nejo cuañoquë.' ³⁹Jaje pa'iquëta'are yë'ëpi cayë, mësarute. Co'a paire sañope saima'pë pa'ijë'ë. Coa ai jerepa tsiana tëtoquë pa'ito, yequë te'te tsiaje nëocaijë'ë, tëtöjaquë. ⁴⁰Cui'ne, yecohua'ipi më'ëre isijë'ë cajë, më'ë camisare jio pa'ito, dëi ju'i caje isijë'ë, sajjë. ⁴¹Yeque co'amañare hue'equë te'le kilómetro sacaijë'ë, cajë cuañesicohua'i pa'ito ai jerepa caya kilómetros hue'ecaijë'ë. ⁴²Yequëpi më'ë co'amañare sequë pa'ito isijë'ë. Cui'ne ne tējini co'yosi'i caquë pa'ito isijë'ë. Coa ësema'ë pa'ijë'ë.

Më'ëre Sañope Yo'ocohua'ire Oijë'ë
(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³Cui'ne asacohua'i a'ë, mësarute tsoe case'le: 'Oijë'ë, më'ë cajeire, më'ëre oiquëni, cui'ne më'ëre sañope yo'loquëni oima'ë pa'ijë'ë.' ⁴⁴Jaje pa'iquëta'are yë'ëpi cayë, mësarute. Oijë'ë, mësarute sañope yo'ocohua'ire. Mësarute co'aye cacohua'ire, de'oye pa'i ja'ñere cacaijë'ë, mësarute coecohua'ire de'oye yo'ojë'ë cui'ne mësarute tea ju'ijë cui'ne co'aye yo'ocohua'ire oijë Maija'quëre secacaijë'ë. ⁴⁵Jaje mësarute yo'ojë Maija'quë mamajë pa'ija'cohua'i a'ë, i yo'oyeje yo'ojë. I je'quë co'acohua'ire, cui'ne de'ocohua'ire ësäcayë necaji'i. Cui'ne ocoyeje si'ahua'ire necaji'i. ⁴⁶Jaje pa'iquëta'are mësarupi mësarute oicohua'ise'ere de'oye yo'ojë pa'icohua'ì pani, ¿Iquëre mësarute isi cuañoja'cohua'i a'ni, ja yo'osi do'ipi? Curiquë pa'ì do'ì secohua'ì yo'oyeje yo'osicohua'ì pani. ⁴⁷Mësarute yo'je tsise'ere pëpajë yo'oni ¿Iquere de'oye yo'oye'ni? Si'ahua'ì Maija'quëre sehuoma'cohua'ì yo'oyere yo'oni. ⁴⁸Nuñerepa de'oye yo'ocohua'ì pa'ijë'ë, mësarute ja'quë nuñe yo'loquë ma'tëmo pa'iquëje pa'iohua'ì.

Jesús Ye'yaye, De'oyerepa Yo'oye Ayere

6 ¹Paini de'oye yo'oyere iñoñu'lu cajë yo'oma'pë pa'ijë'ë. Jaje cuasajë yo'ocohua'ire cato mësarute ja'quë ma'tëmo pa'iquëpi de'huacaisi co'amaña isiye peoji. ²Jaje pa'ina, mësarupi peocohua'ini cöcaisicohua'ì pani si'a pai asajajë cajë carojaima'pë pa'ijë'ë, coa cacohua'ì yo'oyeje. Jaohua'ì cato pai tsis'isi huë'ñana cui'ne ma'añana carojaicohua'ì a'ë, paipi de'ocohua'ì a'ë, cajajë cajë. Jaje pa'ina, yë'ë mësarute nuñerepa cayë, jaje yo'ocohua'ì cato tsoe payë, iohua'ì yo'o do'ire isi cuañose'le pai sihuacaiyere. ³Jaje pa'ina, më'ëpi peocohua'ire co'amaña isiquë pani, më'ëse'le yahurepa isi tējijjë'ë, më'ë de'o cajeireje quëaye

peoye. Coa ne ma'ñeje pa'i pa'ijj'è. ⁴Coa yahue yo'ojè'è. Cui'ne mè'èpi jaje yahue yo'oquèna, mè Ja'quèse'e ñasiquèpi mè'ère co'amaña isisipi, de'huacaise'ere.

Jesupi Ye'yapi Señere

(Lc. 11.2-4)

⁵Cui'ne mèsarupi secohua'i pani coa cacohua'i yo'oyeje yo'oma'pè pa'ijj'è. Coa cacohua'i cato pa'i tsi'sisi huè'ñana huèni nècane cui'ne ma'aña sonohuèapi señere yècohua'i a'è, paipi ñajajè cajè. Care payè, ja yo'ose'epi tsoe payè, iohua'i yo'o do'ire isi cuañoese'e pa'i sihuacaiyere. ⁶Jaje pa'ina, mè'èpi sequè pani mè'è tu'rihuèna cacani eta sa'ro sionì mè ja'què mè'è ja're conì pa'iquèni sejj'è, jàropi. Ja maca mè'è ja'què mè'è yahue yo'oye ñaquèpi, mè'ère de'huacaisi co'amañare isija'què api.

⁷Maija'quère se maca cui'na yè'ore ca coma'pè pa'ijj'è, do'i peoyepi. Maija'quère sehuoma'cohua'ipi jaiye te'oni cajèna, Diusu asacasipi cajè cuasacohua'i a'è. ⁸Jaohua'ije pa'iohua'i pa'ima'pè pa'ijj'è, mèsaru cato. Mèsaru ja'què cato tsoe ñaji, mèsarute caraye ja yè'ta'a mèsaru ite sema'nè. ⁹Jaje pa'ina, mèsarupi secohua'i pani ñeje sejj'è:

'Ma'tèmo pa'iquè yèquè ja'què,

De'oyere pa'è case'e pa'ijaquè, mè'è mami.

¹⁰Mè'è cuañeñepi daijaquè yèquèna.

Mè'è yèyepi yo'oye pa'ijaquè, iye yejaje jaro ma'tèmo yo'oyeje pa'ye.

¹¹Yurepi isijj'è, ao mañaje yèquère caraye.

¹²Yèquè co'aye yo'ose'ere oi ne de'huacaijj'è, yequère co'aye yo'osicohua'ire yèquè oijè ne de'huacaiyeje pa'ye.

¹³Yèquère neñañepi daina, coa ñama'è, co'ayere esa nejocaijj'è. Mè'è tse a'è cuañeñe, jerepa pa'i pa'iyè cui'ne de'oyerepa, carajaiñe peoyerepa. Jaje pa'ijaquè.'

¹⁴Jaje pa'ina, mèsarute co'aye yo'ocohua'ire oijè ne de'huacaijj'è.

Mèsarupi jaje yo'ocohua'i pa'ito, Diusu ma'tèmo pa'iquèje mèsaru tayoyere oi ne de'huacaija'què api. ¹⁵Jaje pa'iquèta'are mèsarupi yecohua'ire co'aye yo'oyere oijè pa'ijaquè cajè ne de'huacaiye pato mèsaru ja'què ma'tèmo pa'iquèje mèsaru tayo yo'oyere oi ne de'huacaiye pasipi.

Aoma'pè Seña

¹⁶Jaje pa'ina, mèsarupi ao aima'pè secohua'i pani coa cacohua'i yo'oyeje pa'ye oiyeye pa'i tsia neni yo'oma'pè pa'ijj'è. Jaje yo'ocohua'i cato paipi ao aima'cohua'ipi yo'oyè cajajè cajè yo'oyè. Care payè, jaje yo'oni tsoe iye yejana payè, de'huacaisi co'amaña. ¹⁷Jaje pa'iquèta'are mè'èpi ao aima'quèpi sequè pani, tsia si'sini cui'ne nañaje de'oye yojj'è. ¹⁸Mè'è ao aima'quèpi seña pa'ije ña ti'ña paja'cohua'ire, coa mè'è ja'què mè'è ja're conì pa'iquèse'e asajaquè, mè'ère de'huacaisi co'amaña isija'quèse'e.

Ma'tëmo Co'amaña

(Lc. 12.33-34)

¹⁹Iye yejana jaiye co'amaña tsi so t̃imëma'pë pa'ijë'ë, pu'ju ai hue'ñana, co'amaña ne huesë hue'ñana, co'amaña ñacohua'i cacajë ìma hue'ñana. ²⁰Ai jerepa ma'tëmo co'amaña tsi so t̃imëjë'ë, pu'juje aima'tona, co'amañaje ne huesëma'tona, cui'ne co'amaña yahue ìmama'tona. ²¹Ja maca yureta'a mësaru joyopi co'amaña pa'i hue'ñare cuasajë pa'ija'cohua'i a'ë, më'ë.

Mai Capëre Miacaiye

(Lc. 11.34-36)

²²Më ñaco ça cato më'ë capë miacaiye a'ë. Jaje pa'ina, më'ë ñaco capi de'oye pa'ito, si'ao më'ë capëje ìo miacaiyere pasipi. ²³Jaje pa'iquëta'are më'ë ñaco capi co'ayere cuasaquë ñañe pa'ito, si'a më'ë capëje nea hue'ñare pa'iji. Jaje pa'ina, më'ë ñañepi nea'ñere pa'ito, ñaco ça neañe jerepa neañe pa'iji, yequeje!

Diusu Cui'ne Curiquë

(Lc. 16.13)

²⁴Te'ipi caya ëjaohua'ire necani ti'añe peoji. Jaje pa'ina, yo'o jujani yequëni coequë, yequëni oiye pa'iji panita'a yequëni de'oye sehuoquë, yequëni de'oye sehuoma'ë sañope caye pa'iji. Jaje pa'ina, Maija'quëre cui'ne curiquëre necani ti'añe peoji.

Maija'quë I Mamajëre Ñacaiye

(Lc. 12.22-31)

²⁵Mësarute cayë, ¿jere aija'cohua'i a'ni? ¿jere ucujë pa'ija'cohua'i a'ni? panita'a ¿jere caña ju'ija'cohua'i a'ni? cuasajë co'a ju'ima'pë pa'ijë'ë, caquë. Mësaru pa'iyepi ao aine jerepa do'i quë'ye a'ë. Cui'ne capëpi caña jerepa do'i quë'ye a'ë. Jaje pa'ito ¿me airepa co'a ju'iñe'ni? ²⁶Ñajë'ë, pi'ani peo de'oto cu'icohua'ini ao tama'cohua'ita'a, tëama'cohua'ita'a tëani hue'ena de'huama'cohua'ita'a, de'hue mësaru ja'quë ma'tëmo pa'iquëpi aequëna, pa'icohua'ini. Mësaru cato pila jerepa do'icohua'i a'ë. ²⁷Jaje pa'ina, mësaru aquë ¿nepi ai jerepa co'a ju'i do'ipi jerepa tsoaquë ai de'oja'quë a'ni?

²⁸Jaje pa'ito ¿Me yo'ojë caña ju'iyere cuasajë co'a ju'iñe'ni? Ñajë'ë, airo de'o joro mëañere, co'amaña ne ma'ñepi cui'ne oya ma'ñeta'a, ²⁹pai ëjaë Salomón maca ju'ise'e seña maca de'o joro a'ë. De'o hue'ñare pare pa'inije jorohueje pa'irepa ju'iyepi papi. ³⁰Jaje taya je'quë esa pani tomeñeta'a Maija'quëpi de'o joro suñacaiji, se ñataquëna, toapi ëo ja'ñeta'a. Jaje pa'ina, mësaru paire pare sète Maija'quë jerepa de'oye ñacasipi. ¡Necaiye paja'quë api, cuasacohua'i maña! ³¹Jaje pa'ito, co'a ju'ima'pë pa'ijë'ë, ¿iquere aija'cohua'i a'ni, cajë panita'a iquere ucuja'cohua'i a'ni, cajë panita'a iquere ju'ija'cohua'i a'ni?' cajë. ³²Iye yeja pai cato jaje cajë oijë

pa'iyë. Jaje pa'iquëta'are mësaru cato payë, ja'quëre, ma'tëmo pa'iquëre, si'aye mësarute caraye ñaquë pa'iquëre pani. ³³Jaje pa'ina, Maija'quë quë'rore cuasajë cui'ne i yëyere de'oye yo'ojë pa'ijë'ë, Jaje cuasajë yo'ocohua'ini si'aye iti caraye isija'quë api. ³⁴Jaje pa'iyë sëte co'a ju'ima'pë pa'ijë'ë, ñamina'a pa'i ja'ñere. Ñamina'a cato yeque co'a ju'ñere isija'coa. Jaje pa'ina, ñamina'a pa'i ja'ñere se co'a ju'ima'pë pa'ijë'ë. Jaje pa'ina, mu'seña ñape tiñe co'a ju'ijë ai yo'oye daji.

Pai Yo'oyere Ña De'hua Caye

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 ¹Yecohua'i tayoyere pai yo'oyere ña de'huacohua'i cayeje cama'pë pa'ijë'ë, Maija'quëpi mësaru tayoyere sañope caye paja'quëre. ²Jaje pa'ina, mësaru yecohua'ire tayoyë case'eje pa'ye, cui'ne mësaruteje tayoyë caja'quë api cui'ne mësaru yecohua'ire yo'ose'eje pa'ye cui'ne yo'oja'quë api. ³Jaje pa'ito ¿me më'ë yo'jei ñacoa ju'i ne'cua ña ti'aë'ni, më'ë ñacoa ju'iconire jai soquë tsaroje pa'lore ña ti'ama'quëta'a? ⁴ ¿Me më'ë ñacoare soquë tiroje pa'io'pi ju'iona, 'Dajë'ë. Dutacasi'i, më'ë ñacoa ne'cua ju'icore casi'ni?' ⁵ ¡Coa caquë maca! Du'ru macarepa më'ë ñacoa tiro ju'iconi duta jeoni, ja maca de'oye ñaquë më'ë yo'jei ñacoa ne'cua ju'icoreje dutacaiye pa'iji.

⁶Jo'ya yaina de'oyere pare isima'pë pa'ijë'ë, mësaruna co'ye ponëni cucu huesojë peo hue'ñarepa. Sesena mësaru jai do'i yi'yore oecaima'pë pa'ijë'ë, tsa'cu huesojë.

Señe Co'eye, Cui'ne Eta Sa'rona Tëcaye

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷Isijë'ë cajë seto Diusupi isija'quë api. Co'ecohua'ipi ti'aja'cohua'i a'ë. Eta sa'rona të'cacohua'ini hui'yocaiye pa'iji. ⁸Jaje pa'ina, isijë'ë caquë sequëpi isi cuañoja'quë api. Cui'ne co'equëpi ti'añe pa'iji. Cui'ne eta sa'rona të'caquëni hui'yocaiye pa'iji.

⁹Ique ëmëpi ¿Mësaru aquë mamaquëpi panre seina, quëna përe isiquë pa'iquë'ni? ¹⁰Panita'a ¿tsiaya hua'ini seina, añani isiquë pa'iquë'ni? ¹¹Jaje pa'ina, cayë, mësaru ai co'acohua'ita'a mësaru mamajëre de'o co'amañare isicohua'i a'ë. ¡Jaje pa'iyë sëte mësaru ja'quë ma'tëmo aquëpi ai jerepa de'o co'amañare isiye pa'iji, ite secohua'ire!

¹²Jaje pa'ito, mësaru yecohua'ire de'oye yo'o cuañoñe yëyeje pa'ye cui'ne de'oye yo'ojë'ë, yecohua'ire. Jaje cuañeji, Moisés cuañese'e cui'ne Maija'quëre quëacaicohua'i toyase'eje.

A'ri Jato Sa'ro

(Lc. 13.24)

¹³Cacajë'ë, a'ri jato sa'roja'a. Nejo hue'ñana saco cato jai jato sa'ropi cui'ne jai ma'a'ë. Ja ma'ana jai pai cacayë. ¹⁴Jaje pa'iquëta'are a'ri ma'api cui'ne a'ri sa'ro a'ë, pa'i hue'ñare pana saco. Ja ma'a cacacohua'ipi a'ri pai pa'iyë.

Më'ë Yo'oyere Ñajë Asaja'cohua'i A'ë, Më'ëre
(Lc. 6.43-44)

¹⁵De'hua ñajël'ë, cosocohua'ire Maija'quë cocare cayë cajë cacohua'ire, yëi ñama ca'nire suñase'ejë pa'iohua'ipi sa'nahuë cato yaijë pa'iohua'ipi ai yëcohua'ipi cacohua'ire. ¹⁶Mësaru ñañe pa'iji, iohua'i yo'oyena. Miu soquë yëna tëama'cohua'i a'ë, cuiya'ire. Cui'ne ëne ñëna tëama'cohua'i a'ë, toa pëa. ¹⁷Jaje pa'ina, jare de'o soquë yëpi de'o care quëinë pa'iji, cui'ne co'a soquë yëpi jare co'a care quëinë pa'iji. ¹⁸De'o soquë yëpi co'a ca quëinë peoji, cui'ne co'a soquë yëpi de'o ca quëinë peoji. ¹⁹Jaje pa'ina, si'a soquë de'o ca quëi ma'ñe cato cuëni toana ëo jëo'ñe pa'iji. ²⁰Jaje pa'ina, mësaru iohua'i yo'oyena ñaja'cohua'i a'ë.

Si'ahua'irepa Ma'tëmo Cacaye Peoji
(Lc. 13.25-27)

²¹Yë'ë, 'Ëjaë, Ëjaë', cacohua'ipi si'aohua'irepa ma'tëmo cuãne hue'ña cacama'pë pa'ija'cohua'i a'ë. Jaje pa'ina, yë'ë ja'quë ma'tëmo pa'iquë yëye yo'ocohua'ise'e caca'ja'cohua'i a'ë. ²²Iti mu'se ti'asi maca jai pai yë'ëre caja'cohua'i a'ë, 'Ëjaë, Ëjaë, yëquë më'ë mamire quëahuë, cui'ne më'ë mamipi cajë huatiahua'ire eto saohuë, cui'ne më'ë mamipi cajë jaiye pai yo'o ti'a ma'ñe nehuë.' ²³Jaje cajëna, yë'ëpi quëaquë caja'quë a'ë, jaohua'ire: 'Ti ñama'quë a'ë, mësarute. Yë'ë quëno maca pa'ima'pë saijë'ë, co'ayere yo'osicohua'i.'

Caya Huë'ña Ne Hue'ña
(Mr. 1.22; Lc. 6.47-49)

²⁴Jaje pa'ina, yë'ë caye asani cui'ne yo'oquë cato, quëna yejana ta'ñe asaquëpi, huë'e nese'ejë pa'i api. ²⁵Jaje quëna yejana nesiconi oconi tsiaña col'jeni jai tutu dani yo'onije ne tao'ne pao. ²⁶Jaje pa'iquëta'are yë'ë caye asaquëta'a yë'ë cayeje yo'oma'quë cato mejahuëna huesëquëpi huë'e nese'ejë pa'i api. ²⁷Jaje huesëquë nesicopi, oconi tsiaña col'jeyena cui'ne, tutuyena, huë'e tani meadona, ja maca ai yo'oye paji'i!"

²⁸Jaje Jesús ca tējisi maca paipi ai cuasahuë, ¿i yel'yayere de'oyerepa yel'yaquëni cajë? ²⁹I yel'yaye cato cuãnequë Ëjaërepa yel'yayeje paji'i, pani cuãnese'e yel'yacohua'i yel'yayeje pa'ye.

Jesús Jujucaye, Ja'ju Dahüë Ju'iquëre
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 ¹Jesús ai cutihuëpi cajeina, jai pai ite pe'tehuë. ²Pe'tejëna, ja'ju dahüë ju'iquëpi Jesús quë'rona tsiojani do're ja'runi capi. "Ëjaë më'ëpi yë'ëre ju'i dahüë jujucaye yëni necaijë'ë."

³Jaje caquëna, Jesupi jëtëpi patoquë capi:

“Yëyë, si'si peoquë pa'ijë'ë.”

Jaje ca maca ja'ju dahuë ju'iquë pa'isiquëpi tsoe de'oquë paji'i. ⁴Cui'ne ja maca Jesupi capi, ite:

“Ina, yecohua'ire quëama'pë pa'ijë'ë. Coa Maija'quë huë'ere necaiquëse'ere sani iñojë'ë. Iñoquë Moisés cuañequë pa'ise'ere isijë'ë, Maija'quëna.

Jaje yo'oquëna, si'aohua'i ju'i dahuë peoquë tomesiquëpi yo'oji, cuasajë ñaja'cohua'ire.”

Jesús Jujucaiye, Romano Jo'yaëre

(Lc. 7.1-10)

⁵Jesús Capernaum yejana sa tì'aquëna, te'i Capitán romanopi tsio dani ite seji'i, ⁶ñeje caquë:

“Ëjaë, yë'ë huë'e ñacaiquëpi yë'ë jo'yaëpi ju'iji. Ti cu'ima'ë cui'ne ai a'si ju'iji.”

⁷Caquëna, Jesupi capi, ite:

“Yë'ëpi sani jujusi'i.”

⁸Caquëna, Capitánpi sehuopi:

“Co'aquë maca'ë, Ëjaë, yë'ë huë'ena daima'ë pa'ijë'ë. Coa co'ya ja'ñese'e se cuañejë'ë. Jaje yo'ouna, yë'ë necaiquëpi co'yajaquëre.

⁹Jare yë'ëpi ëjaëohua'ipi meñe cuañesiquëpi pa'iyë. Jaje pa'ita'a yë'ë soldado pairejë se meñe payë, yë'ë cuañecohua'ire. Yë'ëpi jaohua'i aquëni 'saijë'ë' cato saiji. Cui'ne 'daijë'ë' ca maca daiji. Cui'ne yë'ëpi yë'ë jo'yaëre 'jaro nejë'ë' caquë cuañeru, yë'ë cuañese'ere nequë api.”

¹⁰Jaje caquëna, Jesús asani ta'ñerepa caquë a'ni cuasaquë ñapi, ite. Ja maca ite pe'tecohua'ire capi:

“Nuñerepa cayë, si'a Israel pai ti peohuë, iquë cuasayeje ta'ñe cuasacohua'i. ¹¹Jaje pa'ina, yë'ëpi cayë, jai pai ëse mëi huë'ñapi cui'ne ëse du'i huë'ñapi daija'cohua'i a'ë, Abraham, Isaac, cui'ne Jacobo ja're conì ma'tëmona aija'cohua'ipi. ¹²Jaje pa'iquëta'are iti ma'tëmo pati'ne pa'iohua'ipi nea huë'ña huë'sena jeococohua'i pa'ija'cohua'i a'ë. Jaropi oijë cuji qui'coja'cohua'i a'ë.”

¹³Ja maca Jesús capitánre capi:

“Saijë'ë më'ë huë'ena, më'ë cuasase'eye yo'ose'le pa'ijaquë.”

I jaje ca maca i jo'yaë co'yasiquë paji'i.

Pedro Huaore Jujucaiye

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴Pedro huë'ena Jesupi saji'i. Sani ñapi, Pedro huaopi cai saihuëre suña dahuëre ju'icopi uiona. ¹⁵Ñani ja maca iote jëtëpi patoquëna, suña dahuë peo huë'ña jeouna, huëni iopi ite necai huëo.

Jai Paire Jujucayie
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16Ñami de'oye ja'i maca jai pai Jesús què'rona huati què'iohua'ire dahuë. Darena, te'e yè'opo cayepi huatìohua'ire eto saopi, cui'ne ju'icohua'ireje jujupi. 17Iye cato Maija'quère quèacaiquë Isaías caquë pa'ise'epi tì'aëna, yo'opi. Neje case'epi: “Ipi mai ju'ñiñere hue'equë saji'i cui'ne mai ju'i dahuëje jujucaji'i.”

Jesure Pe'teye Yëcohua'i Ayere Quëaye
(Lc. 9.57-62)

18Jesús i què'rona jai pai tsi'sijëna, ñani jaira je te'tena jeñu'u ne de'huajë'è cuañepi, i ye'yacohua'ire. 19Caquëna, ja maca cuañese'e ye'yaquëpi Jesús què'rona tsio dani capi:

“Ye'yaquë, coa si'a hue'ña më'è saina, tuiye yëyë.”

20Caquëna, Jesupi sehuopi, ite:

“Airo yai mañaje coña pacohua'i a'ë, cui'ne pi'aje iohua'i tsianoa pacohua'i a'ë. Jaje pacohua'ita'are Pai Mamaquë cato peoquë api, i siopë tëoni pëa huajë hue'ñaje.”

21Caquëna, i ye'yacohua'i aquëpi ite capi:

“Èjaë, du'ru yè'ëta'a yè'ë ja'quère tajasi'i.”

22Caquëna, Jesupi sehuopi, ite:

“Yè'ëni pe'tejë'ë, iohua'ise'e tajajë ju'isicohua'ire jare cui'ne ju'isicohua'ijë pa'iohua'ipi.”

Jesupi Tuture Cui'ne To'añere Cuañëne
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23Ja maca Jesús jai yohuëna aya mëni saina, i ye'yacohua'ijë conì saë'ë. 24Jaje saijëna, jairana ai tutu dapi, yohuëna to'añepi cacayerepa. Jaje yo'otoje Jesuta'a caisiquëpi paji'i. 25Pa'ina, ja maca i ye'yacohua'ipi ite sani ne sëttojë cahuë:

“Èjaë, huasojë'ë! ¡Mai ea du'iyë!”

26Ca maca ipi sehuopi:

“¿Ina me yo'ojë airepa ca'raye'ni? ¡Mësaru, Maija'quëpi nequë api, cuasayere a'ri maña payë!”

Cani huëni nëcani tuture cui'ne co'poyere yo'oma'o capi. Ca maca jairapi ti yo'oma'corepa de'o nëco'ë, tutujë peoyerepa. 27Iohua'ipi jare ñani ai cuasajë cahuë:

“¿Iquire pa'ni, iquë, ja jerepa tutupi cui'ne jai tsiayapi asani sehuaquërepa?”

Gadara Yeja Acohua'ipi Huati Què'iohua'i Pa'ise'e
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28Jesús jaira je te'tena, Gadara yejana tì'asi maca huati què'iohua'ipi caya ëmëohua'i ju'isicohua'ire ta hue'ñapi etani daicohua'ipi i què'rona

tsio daë'è. Cayahua'i huati què'iohua'i paë'è. Jaje pa'iohua'ipi pa'ijëna, yecohua'ije ja ma'a ti cu'iyè pahuë, ai pëti yëcohua'i pa'ijëna, ca'rajë.

²⁹Jaohua'ipi ñani cuihuë, ñeje:

“¿Me nesi'quë yëquëre josa yo'osi'i caquë daquë'ni, Maija'quë mamaquë? ¿Ja yë'ta'a nejoñe tì'ama'në yëquëre ai yo'oyena, nejosi'i caquë daquë?”

³⁰Jaropi a'ri maña so'ore jai sese tsëcapë aore aijë nëtërojajë'è. ³¹Jaje nëtërojajëna, asajë co'a joñoapi Jesure seë'è:

“Më'ëpi yëquëre eto saokuë pani, coa ñajë'è yequëse'e sesena cacaja'cohua'ire.”

³²Cajëna, Jesupi capi:

“De'oji, cacajë'è.”

Caëna, ja maca jaohua'ire pa'isicohua'ipi, co'a joñoapi etani sesena caca maca sesëpi tët'ëpaja'a hua'que tomejë jairana dutu jujuhuë.

³³Ja maca sesere ñacohua'ipi quëquëni huë'huëjë pai daripëna tì'ani si'aye iti yo'ose'le quëajë cui'ne huati què'iohua'i pa'isicohua'ire yo'ose'ëje quëahuë. ³⁴Quëajëna, asani pai daripë pa'icohua'ipi si'aohua'i Jesús pa'i hue'ñana daë'è. Dani ite ñani se'è, saijë'è, iño yëquë quë'ro pa'ima'ë, cajë.

Quë'quë Dahuë Ju'iquëre Jujuye

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 ¹Jaje cajëna, Jesús asani yohuëna aya mëni jaira je te'tena jeji'i, i pa'i daripëna. ²Jarote pa'ina, quë'quë dahuë ju'iquëpi cai saihuëre uina, dahuë. Jujuquë api cuasajë yo'orena, ñani capi, ju'iquëre:

“Tsihua'ë co'ya huajësi'i caquë yo'ojë'è. Më'è co'aye yo'ose'le yurepi oi ne de'huacaiyë.”

³Jaje caquëna, cuañese'e ye'yacohua'i acohua'ipi cuasahuë: “Iquë Maija'quëni cue'cuequë jaje caji cajë.” ⁴Jaje cuasajëna, Jesús asaquë capi, jaohua'ire:

“¿Me yo'ojë mësarü co'ayerëpa cuasayere paye'ni? ⁵Jaje pa'ito ¿me cayëpi de'oquë'ni, ‘Më'è co'aye yo'ose'ere oi ne de'huacaiyë,’ cayë, panita'a ‘huëni saijë'è’ cayë?” ⁶Jaje se cani capi: “De'oji. Iñosi'i, Pai Mamaquë iye yëjare pa'i tutu quë'irepa pa'iyere, pai tayo co'aye yo'oyere oi ne de'huacaiyere.” Cani quë'quë dahuë ju'iquëre capi:

“Huëijë'è. Huëni më'è üi daisicore de'huani huë'ena saijë'è.”

⁷Jaje ca maca quë'quë dahuë ju'iquëpi huëni i huë'ena saji'i. ⁸Paipi ja yo'ose'ere ñani ai ca'rajë Maija'quëre de'oquëre pa'ni cajë sihuahuë, paina Maija'quëpi iye tutu isise'ere, cuasajë.

Jesús Mateore Soiye

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹Ja yo'o sitopi jëoni saji'i, Jesús. Saisiquëpi Mateore ñapi, pa'i do'i sai hue'ñare ñu'i curiquëre seina. Ñani capi:

“Pe'tejë'ë, yë'ëre.”

Jaje caëna, Mateo huëni i ja're saji'i.

¹⁰Mateo huë'ena ao ai saihuëre Jesús ñu'i aina, pa'i do'i secohua'i cui'ne co'aye yo'ocohua'i dani te'e Jesús ja're coni ao ai saihuëre paë'ë. I ye'yacohua'lje jarote coni paë'ë. ¹¹Jaje yo'ojëna, fariseohua'ipi ñani i ye'yacohua'ire se'i'ë. “¿Me yo'oquë mësarute ye'yaquë curiquë pa'i do'i secohua'i ja're cui'ne co'aye yo'ocohua'i ja're coni ai'quë'ni?”

¹²Jesupi iyere asani capi:

“De'oye huajëcohua'i pa'icohua'ipi jujuquëre co'ema'cohua'i a'ë. Ju'icohua'ipi co'ecohua'i a'ë, jujuquëre. ¹³Jaje pa'ito sani iye toyase'e cayere ye'yejë'ë: ‘Ai yo'ocohua'ire teaye ñani coçaiyere yë'ë cato yëyë. Coeyë, nëicohua'ire huani isiye cato.’ Jaje pa'ina, yë'ë cato daima'ë paë'ë, de'ocohua'ini soisi'i caquë. Tayo yo'ocohua'ini caquë daë'ë, jaohua'ipi iohua'i yo'oye jeoni ponëjajë caquë.”

Jesure Señe, Aima'pë Señere

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴Juan oco doquë ye'yacohua'ipi Jesure tsio dani se'i'ë:

“Yëquë cui'ne fariseohua'i ja're ao aima'pë se'ne. ¿Me yo'ojë më'ë ye'yacohua'ise'e yo'omapë pa'iyë'ni?”

¹⁵Cajëna, Jesupi sehuopi:

“Mësarupi ñacohua'i a'ë, hueja posë pa'ina, ñañu'u cajë daisicohua'lje oima'cohua'i pa'iyë. Jaje pa'isicohua'ita'are tija'ajacoa, hueja posëni yequë mu'se jio jeocaiye. Ja macata'a ao aima'pë se'ja'cohua'i a'ë.

¹⁶Yecohua'lje ai ju'i cana huajëcopi se sëo de'huama'cohua'i a'ë, huajëcore se sëosicopi jojajëna, quërësio ai jerepa jaicore ne yeto saoye pa'lji, ai ju'i care. ¹⁷Cui'ne ai ca'ni topëna huajë cuiya'i conore ayama'coa. Jaje pa'iquëta'are ayasico pa'ito ai ca'nihuëpi o'saona, joni saiona, si'aye o'sa cono cui'ne topë nejoñe pa'lji.”

Jairo Mamaco Cui'ne Jesús Cañare Patoco

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸Ja yë'ta'a Jesús iyere caquëna, Judío pai ëjaëpi titan i ña huë'ñana do're ja'runi capi:

“Yë'ë mamacopi ja'arepa juni huesëo. Jaje pa'iquëta'are më'ëpi dani jëñapi iona patoquë pa'ito cui'naopi huajëco huëija'coa.”

¹⁹Caquëna, Jesupi asani huëni i ja're coni saji'i. Saina, i ye'yacohua'i coni saë'ë. ²⁰Ja mu'se si'anë tsie cajequëna, doce ometëca ju'icopi Jesús jeteyo'jeja'a tsiojani yahuerpa i ju'i cana pato, ²¹i ju'i cana patoni co'yaja'coa'ë cuasaco. ²²Jaje yo'ocona, Jesupi co'ye ponëni iote ñani capi:

“Co'ya huajëjë'ë, tsihua'o, jujuquë api, më'ë cuasasi do'ire.”

Ca maca jare iti macapi co'yasico paco'ë.

²³Jesús pai ëjaë huë'ena ti'acquë ñaquëna, musica yo'ocohua'i ne de'huasicohua'ipi paë'ë, ta maca yo'ocaija'cohua'ipi. Pa'ijëna, paije ai cuijë oicohua'ijë paë'ë, iti maca. ²⁴Pa'ijëna, ñani capi:

“Etajë'ë. Tsihua'o ju'lima'co paco'ë, coa çatico.”

Jaje caquëna, paipi coa cani cuasajë cue'cuejë sohuë. ²⁵Jaje cuasatoje Jesupi paire huë'sena eto saopi. Eto saoni, cacani tsihua'ore jëtëpi tseaquëna, huajëcorepa huëco'ë. ²⁶Ja yo'ose'ere si'a huë'ña jaro pa'icohua'i asahuë, yecohua'ipi se quëajëna.

Jesupi Cayaohua'ire Ñama'cohua'ire Jujuse'e

²⁷Jaropi Jesús etani sai maca caya ëmëohua'i ñama'cohua'ipi ;David mamaquë yëquëre oijë'ë! ¡Teaye ai yo'oyë! cajë cuijë daë'ë.

²⁸Huë'ena Jesús cacasi maca ñama'cohua'ipi i quë'rona tsio datena, ipi seji'i, iohua'ire: “¿Mësaru yë'ëpi necaiquë api ñeje pa'ye cuasaye?”

Caquëna, iohua'ipi cahuë:

“Jaje cuasayë, Èjaë.”

²⁹Cajëna, Jesupi iohua'i ñaco çana patoquë capi:

“Mësaru cuasase'ejë nese'e pa'ijaquë.”

³⁰Ca maca ñacohua'i pönëhuë. Pönësi maca Jesús jaohua'ire cuañëpi, ñeje caquë:

“De'hua yecohua'ire quëaye peoyerepa cu'ijë'ë.”

³¹Jaje casiquëta'are coa sa etani quëahuë, si'a huë'ña pa'icohua'ire, Jesús iohua'ire jujuse'ere.

Coca Cama'quëre Jujucaiye

³²Ñama'cohua'i pa'isicohua'ipi eta maca, Jesús quë'rona dahuë, coca cama'quëre huati quë'ire. ³³Dasi maca Jesupi huatire eto saouna, coca cama'quë pa'isiquëpi coca ca huëopi. Jaje caquëna, paipi ñani ai cuasahuë.

³⁴Jaje cuasajë fariseo paipi cahuë:

“Iquë cato huatiohua'i ëjaëpi de'oye sehuojëna, huatire eto saoji.”

Jesús Paire Oiye

³⁵Pai ñape daripëa pai tsi'si huë'ña pa'iyena Jesús cu'i ye'yarojaji'i. Maija'quë cuañë telte ayere de'o cocare quëaquë. Cui'ne si'a ju'i dahuë jujucai, cui'ne a'si ju'ijë ai yo'ocohua'irejë jujucaji'i. ³⁶Yëi ñama iohua'ire ñacaiquëre peocohua'ijë pa'iohua'ipi pai maña ai yo'ojë cui'ne co'a ju'ijë pa'ijëna, ñani oji'i. ³⁷Jaje oi i ye'yacohua'ire capi:

“Nuñerepa jaiye a'ë, tëaye. Jaje pa'iquëta'are necohua'ipi a'ri pai pa'iyë.

³⁸Jaje pa'ina, Maija'quëni sejë'ë, iti tse aquëni, jaëpi iti tëacohua'ire jëjo daoja'quëre.”

Jesús Doce Ye'yecohua'ire Soiye

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 ¹Jesupi ī doce ye'yacohua'ire soini tutu isipi, huatlohua'ire etoye cui'ne si'a ju'i dahuē jujuye cui'ne ai yo'ojē a'si ju'icohua'ire jujuyeje.

²Ñeje hue'ecohua'i paë'ë. ī doce jējo saocohua'i cato: Simón cui'ne jare ipi Pedro hue'equē paji'i. ī yo'jei Andrés paji'i. Jacobo cui'ne ī yo'jei Juan paë'ë, Zebedeo mamajē. ³Felipe, Bartolomé, Tomás paë'ë. Cui'ne Mateo pa'i do'i curiquē tsi'soquē pa'isiquē paji'i. ⁴Yequē Simónje paji'i, judío pairepa de'oye pa'iyere cuasajē yo'o tsēcāpē aquē. Cui'ne Judas paji'i, Jesure yehuoja'quēje.

Jesús Jējo Saoye, ī Ye'yacohua'ire

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ī ye'yacohua'ire Jesús ñeje quēani jējo saopi:

“Judío pai peocohua'i quē'ro saima'pē caquē cui'ne cacama'pē pa'ijē'ë, Samaria quē'roje. ⁶Coa judío pai quē'rose'e sani quēajē'ë, yēi ñama ne huesēse'eje pa'iohua'ise'ere. ⁷Tsoe t'i'api, Maija'quē cuañe te'tere pa'ye, cajē quēajē'ë. ⁸Ju'icohua'ire jujucāijē'ë. Ju'isicohua'ire ne huēojē'ë. Si'si dahuē ju'icohua'ire a'si peocohua'ire necāijē'ë. Huatire eto saojē'ë. Do'i peoye jujucāijē'ë, mēsarute do'i peoye isise'eje cui'ne.

⁹Curiquē sama'pē pa'ijē'ë. ¹⁰Mēsaru ju'icose'ere ju'ijē saijē'ë. Te'e ju'i ca saijē'ë. Topēje saye pajē'ë, zapatoje. Soquē tupēje si'aye peocohua'i saijē'ë. Co'amaña nequē cato ī ne do'ipi aiquē api.

¹¹Jaje pa'ina, mēsarupi pai daripēna panita'a te'ohua'ise'e pa'i hue'ñana t'i'asicohua'i pani co'ejē'ë, de'oye ca paini. T'i'ani ī huē'ena pēajē'ë, quēa tējini sai macaja'a. ¹²Huē'ena cacacohua'i pani pēpajē'ë, de'oye pa'ijajē cuasacāijē. ¹³Jaje pēpajēna, ja huē'e pa'icohua'ipi yējēna, iohua'ina de'oye pa'ye jeocani pēpani saijē'ë. Jaje pa'iquēta'are jaje pēpajēna, coecohua'i pa'ito, ja pēpase'e jiojē'ë. ¹⁴Cui'ne mēsarute co'ejē cui'ne asayeje coecohua'i pa'ito, ja maca ja huē'epi panita'a ja daripēpi etani ne'ña mēsaru tsacuse'ere hue'sena t'i'to tojē'ë. ¹⁵Nuñerepa cayē. Jaje yo'osicohua'ire sañe pasipi, pai yo'ose'e ña mu'se t'i'asi maca. Ja maca jaohua'ire Sodoma cui'ne Gomorra daripēa yo'ose'e seña maca co'ayere papi yo'oye pasipi.

Ai Yo'oye

¹⁶Ai yo'oyena mēsarute yē'ë jējo saoyē, yēi ñamaje pa'iohua'ini yai jopona. Jaje pa'ina, añaje pa'iohua'i pa'ijē'ë, ta'ñe asajē yo'ocohua'i. Jaje pa'iohua'ita'a yecohua'ire sañope nema'cohua'ipi su'teje pa'iohua'i pa'ijē'ë. ¹⁷De'hua ñajē'ë, mēsarute paipi co'acohua'i a'ë cajē ējaohua'ina isija'cohua'i a'ë, cui'ne tē'caja'cohua'i

a'ë, paì tsi'sisi huë'nñapi. ¹⁸Cui'ne mësarute saja'cohua'i a'ë, cuañecohua'i quë'rona cui'ne paì ëjaohua'i quë'rona, yë'ë do'ire. Jaje yo'ojëna, mësaru quëaja'cohua'i a'ë yë'ë pa'iyë ayere. Jaohua'i asajëna, cui'ne judío paì peocohua'i asajëna, quëaja'cohua'i a'ë. ¹⁹Mësaruni ëjaohua'ina isisicohua'i pa'ito co'a ju'ima'pë pa'ijë'ë. ¿Me caja'cohua'i a'ni? cuasajë ca ja'nere co'ema'pë pa'ijë'ë. Maija'quëpi isija'quë api, coca caye ti'asi maca. ²⁰Maija'quë joyo isiyepi caja'cohua'i a'ë, jaje pa'ina.

²¹Maja'yë jupëpi yo'je tsire tsea jëo cuañoja'cohua'i a'ë, huani jëaja'cohua'ire. Cui'ne pëca ja'quëohua'ipi mamajëre tsea jëo cuañoja'cohua'i a'ë. Mamajëpi pëca ja'quëohua'ire sañope yo'oja'cohua'i a'ë. Jaje yo'ojë mamajëpi pëca ja'quëohua'ire huahuo jëoja'cohua'i a'ë. ²²Si'a paì mësarute coeja'cohua'i a'ë, yë'ë do'ire. Jaje pa'itojë quëcoquë cui'ne nuñerepa pa'ì carajaisiquëpi jaëpi huasosiquë pa'ija'quë api. ²³Paì daripëre pa'ijëna, tseañu'u cajë co'ecohua'i pa'ito catijë'ë, yequë daripëna. Jaje pa'ina, nuñerepa cayë. Paì Mamaquë, ja yë'ta'a mësaru si'a Israel paì dari quëa saoma'në daija'quë api.

²⁴Ye'yequë cato ite ye'yaquëjë pa'irepa peoji. Necaiquëjë i ëjaëjë pa'irepa peoji. ²⁵Ye'yequëpi ite ye'yaquëjë pa'ì ti'ani ije pa'ì a'ë cuasaye pa'iji. Cui'ne co'amaña necaiquëpi i ëjaëjë pa'ì ti'ani ije pa'ì a'ë cuasaji. Jaje pa'ina, yë'ëni yure iti huë'e ëjaëni huati ëjaëpi cani ¿Me mësaruteje caye pañe'ni?

Neni Mai Ca'raye Pa'iquë'ni

(Lc. 12.2-7)

²⁶Ca'rama'pë pa'ijë'ë, paire. Si'aye ña ja'nëse'e pa'iji. Yahue sitona yo'ose'eje ña ja'nëse'e pa'iji. Si'aye asa ja'nëse'e pa'iji. ²⁷Yë'ë nea huë'nñana case'ere mësarupi mia huë'nñana cajë'ë. Cui'ne yë'ë yahuese'ere, mësarupi tiñarepa huë'nñana ëmëjë totopi nëcajë cuijë'ë. ²⁸Ca'rama'pë pa'ijë'ë, capë huani jëocohua'ire joyo huani ti'ama'cohua'ire. Ai jerepa ca'rajë'ë, capë nejoquë cui'ne joyojë toa yejana nejoquëre pani.

²⁹Te'le curi të'quire caya pi'are isicohua'i a'ë, mësaru. Jaje a'ri do'icohua'ita'are, ja'quëpi ësequëna, te'ijë tomeñe pa'cohua'i a'ë. ³⁰Jaje pa'ina, mësaru sjo'pë nañaje cuëcuese'e a'ë, te'le mease'e si'aye cuëcuese'epi pa'iji. ³¹Jaje pa'ina, ca'rama'pë pa'ijë'ë. Mësaru a'ë, pi'a jerepa do'icohua'i.

Jesure Cacaiye Pa'iji

(Lc. 12.8-9)

³²Paì ña huë'nñana Jesús acohua'i a'ë cacaisicohua'ire yë'ëjë cui'ne yë'ë ja'quë ma'tëmo pa'iquë ña huë'nñana yë'ë paì a'ë, caquë quëasi'i. ³³Jaje pa'iquëta'are paì ña huë'nñana yë'ëre cacaima'cohua'ire yë'ëjë cui'ne ja'quë ma'tëmo pa'iquë ña huë'nñana cacaiye paja'quë a'ë.

Jesús Do'ire Paipi Hua Saiye

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴De'oye pa'i ja'ñere necaisiquè iye yejana daji'i, cuasama'pè pa'ijj'è, yè'ère. Yè'è cato coa ai jerepa sañope yo'oyere dahuè. ³⁵Paipi pèca ja'quère sañope yo'o ja'ñere dahuè. Mamacopi pèca ja'core sañope yo'oyere, cui'ne mamaquè nējopi huaore pëicore paja'coa. ³⁶Jaje yo'ojè cajè te'e tsëcapëta'a pa'i ñape iohua'i pëicohua'ire paja'cohua'i a'è.

³⁷Pèca ja'quèni cui'ne pèca ja'coni yè'ère oiye jerepa oiquè pani do'i peoquè pa'iji. Cui'ne mamaquèni panita'a mamaconi yè'ère oiye jerepa oiquè pani do'i peoji, yè'ère. ³⁸Cui'ne i pa'iyere ai oi yè'ère pe'tema'què pani do'i peoquè pa'iji, yè'ère. ³⁹Jëasi'i caquè yo'oquèpi i pa'iyere coa nejo huesoja'què api. Jaje pa'iquèta'are yè'è do'ire yo'oquè i pa'iyere cuasaquè jëasi'i caquè yo'oquèpi i pa'iyere coa nejo huesoja'què api. Jaje pa'iquèta'are yè'è do'ire yo'oquè i pa'iyere nejosiquèpi pa'iyere ti'aja'què aquèpi.

Yo'osi Do'ire Isi Co'amaña

(Mr. 9.41)

⁴⁰Mësarute de'oye tsioquè pani yè'èni de'oye tsioji. Yè'èni de'oye tsioquè pani yè'ère jëjo daosiquèni de'oye tsioji. ⁴¹Maija'què yo'o ja'ñere quëcaiquèni de'oye yo'oquè pani jare jaohua'ire isi co'amaña ayere ñne pa'iji, nesi do'i. De'o paini de'oye tsioquè pani jare nuñerepa pa'icohua'ire isi co'amaña ayere ñne pa'iji, nesi do'i. ⁴²Yè'ère tuiquè macani oco mañare ocuasicohua'i pani de'o co'amaña isi cuañoja'cohua'i a'è."

Juan Ti Doquè Jëjo Saocohua'i Jesuna

(Lc. 7.18-35)

11 ¹Jesús i doce ye'yacohua'ire iohua'i yo'o ja'ñe quèa tējini saji'i, ye'yaquè cui'ne quèasi'i caquè ja yeja pa'i daripëana.

²Juan co sitore ñu'iquèpi Cristo yo'oyere asani i ye'yacohua'ire Jesús què'rona jëjo saopi, seni asaja'cohua'ire. ³Mè'è a'è, Cristo iti daija'quère ca neosiquè panita'a yequère uteye pa'iquè cajè.

⁴Jëjo saosicohua'ipi sejëna, Jesupi sehuopi, jaohua'ire:

"Sani Juanre caj'è, mësaruru ñase'ere cui'ne mësaruru yure asase'ere.

⁵Ñama'cohua'i palisicohua'ipi ñañere, cu'ima'cohua'i palisicohua'ipi cu'iyere, si'si dahuè ju'licohua'i palisicohua'ipi tome sayere, asama'cohua'ipi asayere, ju'lisicohua'i palisicohua'ipi huajëcohua'i huëoyere, cui'ne co'amaña peocohua'ina de'o coca quëayere quëaj'è. ⁶Yè'ère jëa coema'cohua'ipi de'oye sihuajè pa'ija'cohua'i a'è, ire papi cuasacohua'ipi.

⁷Jaohua'i saisi maca Jesús Juan pa'iyere ayere ca huëopi, paire. Ñeje capi: ¿Iquere mësaruru soquè peo huè'ña saisicohua'i ñare'ni, catè ja'ore tutupi ju'aquëna, huahuëquëna, ñare? ⁸¿Iqueini ñare'ni, jaje pa'ito? ¿De'o caña suñasiquèni ñare?

Tsoe mäsarupi ñacohua'i a'ë, pa'i ëjaohua'i huë'e pa'icohua'i cato de'o caña ju'icohua'i pa'ie. ⁹Jaje pa'ina, tējiyerepa cayë. ¿Iqueini ñare'ni, sani? ¿Maija'quëre quëacaiquë? Jaje pa'ijë'ë. Jaëpi Maija'quëre quëacaicohua'i aquë jaëje pa'iohua'i peoahuë'ë, iquë Juan cato jerepa pa'i api. ¹⁰Jaë, Juan ayere toyase'e caji, ñeje:

Yë'ëpi jëjo saoyë, yë'ëre quëacaiquëre më'ë ña hue'ñana,
Më'ëre ma'a ne de'huacaija'quëre.

¹¹Nuñerepa cayë, mäsarute. Si'a pa'i tsoe pa'isicohua'ipi cui'ne yure pa'icohua'ije Juan oco doquëre tëto saisisohua'i peoyë. Jaje pa'iquëta'are ma'tëmo cuañe të'tere a'riquë pa'iquëpi Juanre tëto saisiquë pa'iji.

¹²Juan oco doquë daisi maca acohua'ipi yureje tutu yo'oyë, ma'tëmo cuañe të'tena tì'añu'u cajë. Jaje yo'ojë tutu quë'iohua'ise'e de'hue tì'añë. ¹³Si'aohua'i Maija'quëre quëacaicohua'i cui'ne Moisés cuañese'e ye'yacohua'i cahuë, ma'tëmo ayere, Juan dai macaja'a. ¹⁴Juan cato Elíaspi jaëni Maija'quëre quëacaicohua'i ca'ahuë'ë, 'daija'quë api'. Jaje pa'ina, mäsarupi i api cuasajë'ë. ¹⁵Cajoro hue'ecohua'ipi asajë'ë, iye.

¹⁶¿Iquena conì quëa ñnora'ye iye'në pa'i pa'ie? Cani capi: Tsipi co'amaña huero hue'ñana ja'rusicohua'ipi dujë cajeohua'ire. ¹⁷Ñeje cuiyeje pa'iohua'i a'ë. Pi'cohuëapi juitoje pairama'pë paë'ë, mäsarupi. Oi ëaye jëjetoje mäsarupi oima'pë paë'ë. ¹⁸Juan cato daji'i, jaiye ao aima'quëpi cui'ne o'sa cono ucuma'quëpi. Jaje pa'ini mäsarupi cayë, huati quë'i api. Jaje pa'iquëta'are Maija'quë ta'ñe yo'oye cato ññoji, iti yo'oyepi. ¹⁹Ja jeteyo'je daji'i, Pa'i Mamaquë ao aiquëpi cui'ne o'sa cono ucuquëpi. Jaje pa'ini cayë, jai aipi, cui'ne jai conoupi, co'aye yo'ocohua'i cajeipi cui'ne curiquë tsì'sohua'i cajeipi. Jaje cajëta'are Maija'quë ta'ñe yo'oye cato ññoji, iti yo'oyepi.”

Sehuoma'cohua'i

(Lc. 10.13-15)

²⁰Ja maca Jesús pa'i yo'o tì'a ma'ñere ne ñnosi darire tutu yëhuopi, iohua'i pa'ie ponëma'pë pa'isi do'ire caquë.

²¹Yëhuoquë capi:

“¡Teayerepa Corazín daripë! ¡Betsaida daripë! Mäsarute ne ñnose'eje pa'ye Tiro cui'ne Sidón darina ne ññoñe pa'ito tsoe asani ponëra'huë, ja'rë pa'ise'e jeoni. Cui'ne oijë suña cañani huatapi co'ye jo'jèni oijë ñnora'huë, iohua'i oiye.

²²Jaje pa'ina, mäsarute cayë. Pa'i yo'ose'e ña mu'se tì'asi maca ai co'ayerepa mäsarute sañe pa'iji, Tiro cui'ne Sidón daripëa sañe seña maca pa'yepi.

²³Capernaum daripë ¿Më'ë ma'tëmore pana sa cuañoja'coalë, cuasaco? Coa ai jerepa më'ë cato meñe caje huesëja'coalë, ju'isicohua'i quërona. Sodoma yejañana, mäsarute ññoñeje pa'ye ññoñe pa'ito iohua'i yo'oye jeoni ponëra'huë, cui'ne ja pa'i daripë ja yë'ta'a yureje patira'o. ²⁴Jaje pa'ina, cayë, mäsarute. Pa'i ñape yo'ose'e ña mu'se tì'asi maca mäsarupi ai jerepa co'ayerepa saì cuañoja'cohua'i a'ë, Sodoma yejaña quë'ro pa'icohua'ire yo'ose'e jerepa pa'yepi.”

Jesuna Sani Pëa Huajëye
(Lc. 10.21-22)

²⁵Ja mu'seña Jesús capi:

“Sihuayë, ja'quë më'ëre ma'tëmo cui'ne yeja ëjaëre. Më'ëpi ñnohuë, teaye pa'iohua'ini, ta'ñe pa'iohua'ire cui'ne ta'ñe asacohua'ire yahuesi co'amañare. ²⁶Jaje pa'ijë'ë. Ja'quë më'ëpi yë jaje yo'ohuë.

²⁷Yë'ë ja'quëpi yë'ëna si'a co'amaña isipi. Pëca ja'quëse'e mamaquëre ñaji. Cui'ne mamaquëse'e pëca ja'quëre ñaji. Cui'ne mamaquë ñnoñe yëcohua'ise'e asaye pa'iji, ite. ²⁸Daijë'ë, yë'ëna. Si'aohua'i co'amaña nejë, cui'ne hue'ejë jë'josicohua'i yë'ëpi pëa huajëye isisi'i, mësarute. ²⁹Yë'ë pa'yere ñani cui'ne yo'oñu'u cuasajë'ë caquë yë'ë yo'oye isiyë. Ye'yejë'ë, yë'ëni. Yë'ë cato esa yo'o jujama'quë a'ë cui'ne jerepa pa'i a'ë cuasama'quë a'ë. Jaje yo'onita'a ti'aja'cohua'i a'ë, joyo pëa huajë hue'ña. ³⁰Yë'ë quërë saihuëre mësarute isiyë, a'jiñe sayere cui'ne pëañe hue'eyere.”

Jesure Ye'yecohua'ipi Huajë Mu'se Yo'oye
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 ¹Jesús ta sitoja'a saji'i. Jaje saina, i ye'yacohua'i ao ëaye nëina, trigo sa'ñare tëa huëohuë. Tëani iti care aë'ë. ²Jaje yo'ojëna, fariseohua'ipi ñani cahuë, Jesure:

“Ñajë'ë, më'ë ye'yacohua'i co'amaña neñere. Co'amaña nema'a mu'se a'ë.”

³Jaje cajëna, ipi jaohua'ire capi:

“¿Ñama'cohua'i a'ni, mësarü, David yo'ose'e i cajeohua'i ja're coní ao ëa ju'i maca? ⁴Ao ëa ju'ijë Maija'quë huë'e necaicohua'ise'e a'ñere Maija'quë huë'ena cacani David cui'ne i cajeohua'i aë'ë, ite cui'ne yecohua'ire ësesere, Maija'quëna isisere. ⁵Moisés cuañese'epi toyase'e caji: 'Maija'quë huë'e necaicohua'i cato huajë mu'seje neñe payë.' Jaje pa'iquëta'are iohua'ire sañope caye peoji. ⁶Jaje pa'ina, cayë mësarute 'iñore pa'iji, Maija'quë huë'e seña maca pa'ire papi.' ⁷Iye toyase'e caye asama'pë paë'ë, mësarü. Japi caji: 'Mësarupi paire teaye ñajë oicohua'i pa'yere yë'ë cato yëyë. Coeye nëicohua'ire huajë isiyë cato.' Paire oiyere asacohua'i pani paire do'i peocohua'ini co'acohua'i a'ë caye para'huë, mësarü. ⁸Jaje pa'ina, Pai Mamaquë cato huajë mu'se Ejaëpi.”

Jëtë Cuënesicore Paquëre Jujuye
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹Ja maca Jesús jaropi sani pai tsi'si huë'ena cacapi. ¹⁰Jarote te'i jëtë cuënesicore hue'equëpi paji'i. Jaje pa'ina, ñani Jesupi tayo caëna, ite sañope cayeque pa'iji cuasajë se'i'ë:

“¿Ju'iquère jujuye de'oquë huajë mu'se pa'itojê?”

¹¹ Cajëna, Jesupi sehuopi:

“¿Nepi mësarü acohua'i yëi ñamapi cojena duquëna sani dutama'cohua'i a'ni, huajë mu'se pa'itojê? ¹² Jaje pa'ina, paipi do'iji, yëi ñamare jerepa. Jaje huajë mu'se pa'itojê de'oye yo'oye pa'ito yo'oye pa'iji.”

¹³ Cani ja maca ite capi:

“Jëtëre mëajë.”

Jaje caquëna, ipi se mëaquëna, yequë te'te jëtëje pa'io huajëco ponëo. ¹⁴ Ja maca fariseohua'ipi etani Jesure huani jëo ja'ñere ca huëohuë, ¿meni huani jëoja'cohua'i a'ni? cajë.

Jesús Ayere, Tsoe Quëase'e

¹⁵ Jesús jare asani jaropi yequë hue'ñana saji'i. Saina, jai pai ite tuë'ë. Jesupi coa si'a ju'i dahuë ju'icohua'ire jujupi. ¹⁶ Jujuquë cui'ne ësepi, yecohua'ire se quëayeje. ¹⁷ Iye cato yo'oreña, Maija'quëre quëacaiquë Isaías toyaquë caquë pa'ise'epi ti'a ja'ñere, ñeje:

¹⁸ Iquë api, yë'ë jo'yaë yë'ë sahuani tseasiquë,

Itë oiyë, cui'ne ini sihuaquë pa'iyë.

Ina, yë'ë joyo jëocaija'quë a'ë.

Cui'ne ipi si'a paire yë'ë nuñerepa pa'i yo'oyere quëacaija'quë api.

¹⁹ Pa'ini co'a cocare cama'ë pasipi, cuima'ë pasipi.

Cui'ne i cayeje asacaiye paja'cohua'i a'ë, cui' hue'ñana.

²⁰ Ca'tëpë ca'huere quë'io'reje ne jëyoma'ë pasipi.

Cui'ne picose'e mëicoreje yayoma'ë pasipi.

I nuñerepa cuañeñe ne macaja'a jaje yo'oja'quë api.

²¹ Si'a pai maña ini necaija'quë api cajë utejê pa'ija'cohua'i a'ë.

Jesupi Huati Tutupi Yo'o'ji, Coa Caye

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Jesús quë'rona sahuë, ñama'quëre cui'ne coca cama'quëre huatire hue'equëre. Sarena, Jesupi jujupi. Jujuna, ñaquë cui'ne coca caquë ponëpi. ²³ Jare si'a pai ña quëquëni cahuë:

“¿Iquë David mamaquëre papi?”

²⁴ Jaje cajëna, fariseohua'ipi asani cahuë:

“Iquë cato huatiahua'ire eto saoji, iohua'i ëjaë Beelzebú tuture hue'equëpi.”

²⁵ Jesupi iohua'i cuasaye asani capi, jaohua'ire:

“Te'e yeja ëjaëpi jopore paja'a huani iti pa'ija'a sa'ñe uihuajë yo'ocohua'i pani peo hue'ñarepa caraja'ñe pa'iji. Pai daripëpi, panita'a te'e tsëcapëpi sa'ñe pëicohua'i pani quëcoye peoji, yecohua'ire. ²⁶ Jaje cui'ne huati ëjaëje ija'a co'ye eto saquë pani ¿Me cui'ne i tutu paquë'ni, ija'a sañope yo'oquë pani? ²⁷ Mësarupi yë'ëre cayë, Beelzebú tutupi huatiahua'ire eto saoji. Jaje

pa'ito ¿nepi tutupi isiye'ni, mësarute tuicohua'ire eto sao tutu? Jaohua'ini senì asato mësarupì coa tayo huesëhuë, caja'cohua'i pa'ini. ²⁸Yë'ë cato huatìohua'ire eto saoyë, Maija'quë joyo tutupi. Yë'ë yo'oye cato quëaji, Maija'quë cuãñe t'e'tepi mësaruna tìtase'ere.

²⁹¿Tutu quë'i huë'e pa'ito cacani ì co'amaña sioye peoji, du'ru ìni tseama'cohua'i pani? Jaje pa'ina, ìni tseanita'a de'hue cacani ì co'amaña ìne pa'iji.

³⁰Yë'ë yo'oyere co yo'oma'quë cato yë'ëre sañope yo'oquë api. Cui'ne yë'ë ja're conì tëama'quë cato coa ne ña'ñe saquë api.

³¹Jaje pa'ina, cayë, mësarute. Si'aye co'aye pa'ire yo'ose'e pa'itoje sai de'huacaiye pa'iji, si'aye co'aye case'e pa'itoje. Jaje pa'iquëta'are Maija'quë joyore co'aye casicohua'i pa'itota'a ti sai de'huacaiye peoji. ³²Cui'ne yë'ë Pai Mamaquëni co'aye casicohua'ireje sai de'huaye pa'iji. Jaje pa'iquëta'are Maija'quë joyore sañope casicohua'ire sai de'huacaiye peoji.

Soquë Yë Ña'ne Pa'iji, Io Quëi'ñena

(Lc. 6.43-45)

³³De'o soquë yëpi de'o care quëi'ne pa'iji. Co'a soquë yëpi jare co'a care quëi'ne pa'iji. Jaje pa'ina, io quëi'ñena ña'ne pa'iji, soquë yë. ³⁴¿Aña tsëcapë acohua'ì! ¿Me de'oye ca tì'a'ne'ni, mësaru, jare mësarupì co'acohua'ì pa'ini? Jaje pa'ina, yë'opo cato joyo pa'iyere caye pa'iji. ³⁵De'o pai cato de'o cocare caji, jare ì joyo pa'iyepi. Cui'ne co'a pa'ipi caji co'ayere, jare ì joyo co'aye pa'iyëje pa'ye. ³⁶Jaje pa'ina, yë'ë cayë. Jaohua'ire pai ñape yo'ose'e ña mu'se tì'asi maca si'aohua'ì ìño'ne pa'iji, si'aye iohua'ì cuasama'pë case'ere. ³⁷Jaje pa'ina, mè'ë case'ëje pa'ye ña de'hua cuãño'ne pa'iji, do'i peoquë panita'a do'i quë'i."

Co'acohua'ipi Se'ne, Pai Yo'o Tì'a Ma'ñere

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸Ja maca Jesure fariseohua'ì cui'ne cuãñese'e ye'yacohua'ì conì cahuë: "Ye'yaquë, yëquë ña'ne yëyë, mè'ëpi pai yo'o tì'a ma'ñe yo'oquëna."

³⁹Cajëna, Jesupi sehuopi, jaohua'ire:

"Co'a pa'ipi nuñerepa cuasama'cohua'ipi pai yo'o tì'a ma'ñe yo'oquëna, ñañu'lu cajë, se'ne. Jaje sejeta'are Maija'quëre quëacaiquë Jonás ìnoquë pa'ise'ëje pa'ye jerepa ìño'ne peosipi. ⁴⁰Coa Jonás jai hua'ì etapë pa'ise'ëje pa'yese'e ìño'ne pa'iji. Jaë je'quë toaso mu'seña cui'ne toaso ñami pa'ajì'i. Jaje pa'ye Pai Mamaquëje toaso mu'seña cui'ne toaso ñami pa'ija'quë api, yeja sa'nahuëre. ⁴¹Tsoe huë'ña Nínive daripë pa'isicohua'ipi huëni pai ñape yo'ose'e ña mu'se tì'a'ëna, iye'në pa'icohua'ire nejaja'cohua'ì a'ë. Nínive acohua'ì cato de'hue asani ja'rë pa'ise'e jeoni ponëahuë'ë, Jonás Maija'quë coca quëaquëna, asani. Yure ìno'ne pa'iji, Jonás se'ña maca pa'ipi. ⁴²Cui'ne huë'ehuë t'e'te pai ëjaoje huëija'coa, nejo mu'se tì'asi maca. Huëni iye'në pa'icohua'ì yo'ose'e ñani cui'ne nejone pa'iji, caja'coa. Jao

cato so'lo yejapi Salomón ta'ñe yo'oyere asasi'i caco daisico sète. Yure ñnore pa'iji, Salomón jerepa pa'ipi.

Co'a Joyo Co'iyé

(Lc. 11.24-26)

⁴³Huatipi paire pa'isiquèpi etani saisiquè pani cu'iji, cuènesi yejañare pèa huajè hue'ñare co'equè ti'ama'è co'e jujani cuasaji: ⁴⁴'Co'isi'i, cui'naona, yè'è huè'ena yè'è etani daisiconá.' Jaje cani co'iquè ñaquèna, pai peo huè'epi coa yuasicopi cui'ne de'oye ne de'huasicopi pa'iji. ⁴⁵Pa'ina, ñani ja maca sani siete huatiohua'ire i jerepa co'acohua'ini quèrèjani, dani ina cacani pèayè. Pèarena, ja maca ja'nè pa'ise'e seña maca co'aquè pa'ija'què api. Jaje cui'ne iye co'a paire yo'oye pa'ija'coa."

Jesús Pèca Ja'co Cui'ne I Yo'je Tsi

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶Jesús ja yè'ta'a paini caquèna, tìtahuè, pèca ja'co cui'ne i yo'je tsi conì. Dani hue'sena pèahuè, ñni cajè daisicohua'ipi. ⁴⁷Jaje pa'ijèna, yecohua'ipi Jesure quèahuè:

"Mè ja'co cui'ne mè yo'je tsi hue'sere pa'iyè, mè'èni cajè dani."

⁴⁸Caquèna, itì quèaquère capi, Jesús:

"¿Ne a'ni, yè'è ja'co cui'ne ne a'ni, yè'è yo'je tsi?"

⁴⁹Cani i ye'yacohua'ire ñnoquè quèapi:

"Icohua'i a'è, yè'è ja'co cui'ne yè'è yo'je tsi. ⁵⁰Paipi yè'è ja'què ma'tèmo pa'iquè yèyere yo'ocohua'ipi jaohua'i a'è, yè'è yo'jei panita'a yo'jeo cui'ne ja'co."

Taquèpi Pa'iyé

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 ¹Ja mu'se Jesús huè'epi etani sani jaira tè'tè macana ja'rupi. ²Jarote pa'ina, jai pai i què'rona daijèna, ñani jai yohuèna aya mèni ja'rupi. Si'a pai mejahuèna pèa sahuè. ³Ja maca jaiye ye'yapi iohua'i ña'ne ayena conì quèaquè capi:

"Taquèpi tasi'i caquè saji'i. ⁴Sai taquèna, yequè capi tomepe, ma'ana. Ja tomeselere pi'api dani peo huè'ña ocue saohuè. ⁵Yequè capi tomepe, quèna pèa què'rona, jaiye yeja peo huè'ñana. Ja capi esa sacapi, ya'opi huai'ne peoquèna. ⁶Jaje mèasicota'a èsèpi èo huè'api, jaiye tsita mese'e peoye sète juji'i. ⁷Yequè capi tomepe, miu què'rona. Tomeina, miupi mèani ne huè'api. ⁸Jaje tomequèta'are yequè capi tomepe, de'o yejana. Tomeini mèani jaiye quèquèna, tèahuè. Yequè ñèapi quèji'i, cien ca. Yequè ñèapi quèji'i, sesenta ca. Cui'ne yequè ñèapi quèji'i, treinta ca. ⁹Mèsarupi cajoro què'iohua'i pani jasajè'è!"

Me Ne Ja'ñere Pai Ñañena Coni Quëa'eni
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰Ja maca i ye'yacohua'ipi Jesús què'rona tsio dani seil'è, Ite:

“¿Me ne ja'ñere paire iohua'i ñañena coni jaje quëaquè'ni?”

¹¹Sejëna, ipi sehuopi:

“Mësarute Maija'quëpi ta'ñe asaye isipi, yahuese'ere ma'tëmo te'te ayere.

Jaje pa'iquëta'are jãohua'i cato asa ti'añe pañë. ¹²Jaje pa'ina, paquëna, ai jerepa yeque se isiye pa'iji, isina, jaiye paja'quëre. Jaje pa'iquëta'are peoquëni ai jerepa jero sa'ana se sio huesoye pa'iji, a'ri maña i payeque.

¹³Jaje pa'ina, iohua'i ñañe ayena coni caquëna, ñajëta'a ña ma'ñeje pa'iohua'i ña huesëyë. Cui'ne asajëta'a ti asama'cohua'ije pa'iohua'i asa huesëyë. ¹⁴Jaje yo'o ja'ñere Maija'quëre quëacaiquë Isaías capi:

Mësarú cato asaja'cohua'i a'ë. Jaje asajëta'a asa ti'ama'pë pa'ija'cohua'i a'ë.

Ñañe cato ñaja'cohua'i a'ë. Jaje ñajëta'a ña ti'ama'pë pa'ija'cohua'i a'ë.

¹⁵Pai joyopi jëacorepa ne huesësi do'ire,

Co'ayerepa asaja'cohua'i a'ë.

Cui'ne iohua'i ñaco cajë siose'ere hue'ejã'cohua'i a'ë ñaco capi.

Ñama'pë pa'ija'cohua'i.

Cui'ne asama'pë pa'ija'cohua'i a'ë.

Cui'ne joyopi asa ti'ama'pë pa'ija'cohua'i a'ë.

Cui'ne ye'ëna juju cuañoñu'u cajë yo'oma'pë pa'ija'cohua'i a'ë.

¹⁶Jaje pa'iquëta'are mësarú cato sihuajë'ë, ñaco capi ñajë cui'ne cajoropi asa do'ire. ¹⁷Nuñerepa cayë, mësarute. Jai pai Maija'quëre quëacaicohua'i cui'ne de'o pai ñañe yëhuë, mësarú yure ñañere. Jaje yëjëta'a ñama'pë paë'ë. Asaye yëhuë, mësarú asayere. Jaje yëjëta'a asama'pë paë'ë.

Taquëre Quëase'e Ayere
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸Asajë'ë. Jaje pa'lito taquëre quëase'e ayere. ¹⁹Ma'ana iti ca tomes'e cato quëaji, ma'tëmo pa'i te'te ayere asacohua'lita'a asa ti'ama'cohua'ini cui'ne huatipi iohua'i de'o coca asase'ere peo hue'ña sioyere. ²⁰Quëna pëa què'rona tomes'i ca cato quëaji, du'ru macare pase'e sihuajë asani sehuocohua'ini. ²¹Jeteyo'je jaiye tsita peoye sëte quëcoma'pë neñañepi cui'ne yecohua'ipi josa yo'ojëna, ai yo'oyepi pa'ina, yo'o jujani jeocohua'ini. ²²Miu què'rona tasi ca cato quëaji, Maija'quë coca asajëta'a iye yeja co'amañare ai cuasajë jaiye co'amaña ëayena coso cuañoñere. Si'aye iye Maija'quë cocare pë'pë huesoye a'ë. Jaje yo'oquëna, paipi quëiñeje pa'ye de'oye yo'o ti'añe peoye a'ë. ²³Jaje pa'iquëta'are de'o yejana tasi ca cato quëaji, Maija'quë coca asani jeoma'pë tuicohua'ini, de'oyerepa quëicohua'ini. Jaje pa'ina, yecohua'ipi cien ca, yecohua'ipi sesenta ca cui'ne yecohua'ipi treinta ca quëicohua'ipi pa'yë.”

Co'a Taya Ayere Quëaye

²⁴Ja'në quëase'ejë pa'ye neni iñoquë Jesús quëapi, ñeje:

“Trigo care pare taquëpi yejana tase'ejë pa'ye a'ë, ma'tëmo pa'i te'te aye.

²⁵Tasiquëta'are ite sañope yo'oquëpi si'ahua'i caisi maca dani co'a care tani saji'i. ²⁶Saquëna, trigopi ai de'oni iti tsa'ña ne maca te'le co'a tayajë etapi. ²⁷Ja maca jo'yaohua'ipi iti tse aquëre sani cahuë: ‘Ëjaë, më'ë tsio de'o case'le tasicohua'ita'a çjero ayepi iye co'a taya conì mëaë'ni?’ ²⁸Cajëna, iti tse aquëpi capi, jaohua'ire: ‘Yequë co'aquëpi yo'opi yë'ëre sañope yo'oquëpi.’ Caquëna, i jo'yapi cahuë, ite: ‘Yëquëpi ja co'a taya du'te jeocaiye yëma'quë?’ ²⁹Cajëna, ipi capi, jaohua'ire: ‘Pani, co'a tayare dutajë trigoje duta jeoma'cohua'ipi yo'oye'ni. ³⁰Iose'e mëajaco tëa mu'se ti'äëna, nejo ja'ñepi, ja macata'a co'amaña necohua'ire jëjo saosi'i, co'a tayare ti pëa hueni toana ëo jeoja'cohua'ire, ja jeteyo'je trigo care pase'le yë'ë de'hua hue'ñana de'huacaijajë.’”

Mostaza Ca Ayere Ye'yaye

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹Quëaye neni Jesús quëapi, ñeje:

“Ma'tëmo pa'i te'te cato mostaza care yejana paipi tase'ejë pa'ye a'ë.

³²Mostaza cato nuñerepa a'ri ca'ë. Jaje pa'isicota'a ai de'oco jai soquë yë de'ona pi'api iona daijë capëana tsianoa necohua'i a'ë.”

Pan Ne Pore Ayere Ye'yase'le

(Lc. 13.20-21)

³³Yeque cui'ne quëaye neni quëapi, ñeje:

“Ma'tëmo pa'i te'te cato pan ne porejë pa'ye a'ë. Jaje pa'yere nomiopi tres jai ji'so harina neona, si'a sëpë o'saco jujucoa.”

³⁴Jesús si'aye paire quëapi, iohua'i ña'ne ayepi caquë. Co'arepa ña ma'ñepi caquë quëama'ë paji'i. ³⁵Iye cato yo'ose'le pa'iji, Maija'quëre quëacaiquë toyaquë pa'ise'epi ti'ajaquë caquë i toyaquë pa'ise'epi caji:

“Caja'quë a'ë, iohua'i ña'ne ayepi conì.”

Caja'quë a'ë, yahuesi co'amaña pa'ise'ere yeja de'huanë ayere.

Co'a Taya Ayere Ye'yaye

³⁶Ja maca Jesús paire ca tējini huë'ena cacapi. Cacaëna, jarona ite yeyecohua'i tsiojami cahuë:

“Quëajë'ë, co'a tayapi tsiona mëase'le ayere.”

³⁷Cajëna, Jesupi capi, jaohua'ire:

“De'o ca taquë cato Pai Mamaquë api. ³⁸Cui'ne tsio cato si'a yeja'ë. De'o ca cato Maija'quë te'te acohua'ini quëaji, cui'ne taya cato quëaji, huati te'te acohua'ini. ³⁹Sañope yo'oquëpi co'a taya taçaisiquë cato huati

ējaepi. Tēaye cato quēaji, yeja carajai jañere, cui'ne iti ca tēacohua'i cato huiñaohua'i a'ë. ⁴⁰Co'a taya tsi'soni toana ëo jëoñeje pa'ye cui'ne yeja carajai maca yo'oye pa'ija'coa. ⁴¹Pa'i Mamaquëpi jëjo daoja'quë api, huiñaohua'ire i cuañe te'tere pa'ijë tayo yo'oye yecohua'ire necohua'ire, cui'ne co'acohua'ire tsi'soja'cohua'ire. ⁴²Tsi'soni toana ëo jëoja'cohua'i a'ë. Jaropi yureta'a oijë cui'ne cuji qui'coja'hua'i a'ë. ⁴³Ja maca Maija'quë yëye yo'ocohua'ipi ësë miañeje miaja'cohua'i a'ë, iohua'i pëca ja'quë te'tere pa'ijë. Jaje pa'ina, mësarupi cajonoa hue'ecohua'i pani jasajë'ë!

Curi Mahuë Ayere Ye'yaye

⁴⁴Ma'tëmo pa'i te'te cato curi mahuë yejana quëni yahue oase'eje pa'io. Jaje pa'ioni te'i paipi curi mahuëre ti'ani cui'naoni iti macana se yahue qani ai sihuaquë sani si'aye i paye isi saoni curi quë'i yejare huerose'eje pa'ye a'ë.

Jai Do'i Quënaire Pare Ye'yaye

⁴⁵Ma'tëmo pa'i te'te cato co'amaña isiquëpi jai do'i quënaire pare perla hue'yosi quëna përe, co'equë cu'iyeye pa'ye a'ë. ⁴⁶Jaje co'equë jai do'ire ti'ani si'aye i pase'e isi jëani, jai do'i quënaire pare hueroyeye pa'ye a'ë.

Hua'i Yo'eco Ayere Ye'yaye

⁴⁷Ma'tëmo pa'i te'te cato hua'i yo'econi jai tsiayana jëo dëoni coa si'a hua'ire neñeje pa'ye a'ë. ⁴⁸Hua'i yo'eco timësi maca hua'i yo'ecohua'ipi mejahuëna naë mani jaropi ñu'ijë sahuajë de'o hua'ise'ere do'rohuëna ayajë co'acohua'ise'ere jëococohua'i a'ë. ⁴⁹Jaje yeja carajaisi maca huiñaohua'ipi etani co'acohua'ire cui'ne de'o hua'ire sahuajë huahueja'cohua'i a'ë. ⁵⁰Ja maca co'acohua'ire cato toa cojena jëo dëorena, jaropi cuji qui'cojë oija'cohua'i a'ë."

Ye'yacohua'ipi Asaye

⁵¹Ja maca Jesús seji'i, jaohua'ire:

“¿Asaye mësarui si'aye iye?”

Seina, sehuohuë:

“Jaje pa'ijë'ë asayë, Ëjaë.”

⁵²Cajëna, Jesupi capi:

“Cuañese'e ye'yaquëpi Maija'quë cuañe te'te ayere ai ye'yequë pani huë'e paquëje pa'i ponëji, i de'huase'ere co'amaña cui'ne ai co'amaña etoquë isiyeje pa'irepa.”

Jesús Nazaretre Pa'iyë (Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³Ja maca Jesús jaje quëaquë ye'ya tējini sajili, yequë hue'ñana. ⁵⁴Sai ti'api, i yejana i ai de'o sitona. Jarona ti'asiquëpi pai tsi'si hue'ñana ye'yapi. Ye'yaquëna, paipi ai cuasajë ñajë cahuë:

“¿Jerona iquë ye'yei'ni, jerepa ta'ñe caye? ¿Merepa cui'ne pai yo'o ti'a ma'ñe yo'ouquë'ni? ⁵⁵Carpintero mamaquëta'a cui'ne ñnore pa'iyë, i pëca ja'co María. Cui'ne Jacobo, José, Simón, Judas pa'iyë, i yo'je tsije. ⁵⁶Ñnore i yo'je tsì nomiohua'ijë pa'iyë. ¿Jaje pa'ito jerona iye si'aye ye'yei'ni?”

⁵⁷Jaje cajë coejë asaye pahuë, i caye. Jaje coejëta'are Jesupi capi, jaohua'ire:

“Si'aohua'li yëyë, Maija'quë jëjo daoquëre. Jaje pa'iquëta'are i ai de'osi yeja acohua'li cui'ne huë'e acohua'irepa coeyë, ite.”

⁵⁸Ite ire papi cajë asama' do'ire ñaquë jaro cato jaiye pai yo'o ti'a ma'ñe neñe papi.

Juan Ti Doquëre Huaiye

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

14 ¹Jä mu'seña Herodes Galilea cuañequë paji'i. Jaje pa'ipi Jesús pai yo'o ti'a ma'ñere yo'oyere asapi. ²Asani i ja're conì pa'icohua'ire capi: “Juan oco doquëpi huëni tutu paquë yo'oma'quë.”

³Jaje cuasapi, Herodes cato Juanre tseani huëni co'acohua'ire co hue'ñana cosiquë sëte yo'jei Felipe nëjo do'ire. ⁴Juan cato caëña, Herodesre: “Më nëjore payeje pama'ë pa'ijë'ë.”

⁵Jaje caquëna, Herodes Juanre huani jëosi'i caquëta'a paini ca'raquë papi, si'aohua'li Juanre Maija'quë coca quëaquë api ca do'ire ca'raquë.

⁶Jaje pa'iquëta'are ite Herodesre coasi mu'seña ti'asi maca Herodías mamacopi pai tsì'sisicohua'li ñajëna, etani pairacona, Herodes ñani ai sihuaquë. ⁷Ca nëopi si'aye më'ë señe pa'ito isisi'i, co'amaña. ⁸Jaje ca maca pëca ja'copi du'ru yëhuosico sëte cao, Herodes:

“Juan oco doquë siopëre quëna de'huana ayasiconi isijë'ë.”

⁹Jaje ca maca Herodes oi ëayerepa asapi. Jaje ipi tsoe si'aohua'li soisicohua'li asajëna, isisi'i, më señere ca nëo huesosiquë sëte jëjo saopi, isijë'ë caquë. ¹⁰Jä maca cuañeña, sani Juan cosiquë pa'iquëre siopëse'e tëto tëajani, ¹¹quëna de'huana ayasiconi dani isihuë, nomi tsiona. Jaopi se isio, pëca ja'cona.

¹²Jaje yo'orena, Juanre ye'yecohua'ipi dani i capëse'e sani tahuë. Tani ja jeteyo'je sani Jesure quëahuë, iti yo'ose'ere.

Cinco Mil Ëmëohua'ire Aõe

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³Jaropi jare asani Jesús saji'i, pai peo hue'ñana yohuëja'a. Jaje saisiquëta'are paipi asa ti'ani ite tui huëohuë, yejaja'a pai daripë pa'icohua'ipi. ¹⁴Jesús yohuëpi etaquë ñaquëna, jai pai paë'ë. Jaje pa'ijëna, teaye oi jaohua'ire ñani jujupi, ju'icohua'ire iohua'li dacohua'ire. ¹⁵Tsoe na'iquëna, ñani i ye'yacohua'ipi Jesús quë'rona dani cahuë:

“Tsoe na'iji. Ñno pai peo hue'ña'ë. De'oji. Jä macaja'a ca tējijë'ë, sani pai pa'li hue'ñana hueroni ao maña aijajë.”

16 Cajëna, Jesupi capi, jaohua'ire:

“Saiye peoji. Jaohua'ire mësarupi aøjë'ë.”

17 Caquëna, jaohua'ipi cahuë, ite:

“Peoyë. Coa cinco pan cui'ne caya hua'ire pare payë, iño.”

18 Cajëna, Jesupi capi:

“Dajë'ë, iño na itire.”

19 Cani cui'ne paire cuañepi, tayahuëna ja'ru sajë'ë, caquë. Ja jeteyo'je i jëñapi cinco pan pëa cui'ne cayaohua'ire ini cajiquë ma'tëmona ñaquë, Maija'quëre de'oji caquë pëpapi. Pëpani panre jë'yeni i ye'yacohua'ina isipi. Isina, jaohua'ipi paire se aohuë. 20 Si'aohua'i ani huajësicohua'i paë'ë. Ja jeteyo'je ani jujase'ere doce do'rohuëarepa ayahüë. 21 Ja aïsicohua'i cato paë'ë, cinco mil ëmëohua'ise'le. Nomiohua'ire cui'ne tsire cuëcuyeye peoyerpa jaohua'ique pa'ini ai jerepa pa'iyë.

Jesupi Oco Ëmëjeja'a Cu'ise'e

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

22 Ja jeteyo'je Jesús paini pëpa tëjiquë i ye'yacohua'ise'ere du'ru jai yohuëna aya mëjje'ë caëna, aya mëtena, jaira je te'tena jëjo saopi.

23 Paire pëpa tëjini mëji'i, jai cutihuëna te'i, Maija'quëre sesi'i caquë.

Ñami de'osi maca Jesús jarote te'i paji'i. 24 Jai yohuë cato jopo jairare ja yë'ta'a saio nëco'ë, to'añepi yohuëna tutu ju'laquëna, saë'ë. 25 Nataquëna, Jesús iohua'i quë'rona tsiojaji'i, oco da'ca ëmëjeja'a nëcaquë. 26 Ja maca i ye'yacohua'i tsiayaja'a nëcaquë daina, ñani quëquë huesjëjë ca'rajë cuihuë:

“¡Pai joyo huatio!”

27 Jaje cajëna, Jesupi capi, jaohua'ire:

“Quëcojje'ë, yë'ë a'ë. Ca'rama'pë pa'ijje'ë.”

28 Caquëna, ja maca Pedropi capi, ñeje:

“Ejaë, më'ërepa pani yë'ëreje cuañejë'ë, tsiayaja'a nëcaquë sasi'i, më'ë quë'rore pana.”

29 Caquëna, Jesupi capi:

“Daijje'ë.”

Caëna, Pedropi yohuëpi cajeni tsiayaja'a nëcaquë sai huëopi, Jesús pa'i hue'ñana tija'si'i caquë. 30 Jaje saiquëta'a tutu ju'ayena asaquë, quëquëquë du'i huëoquë cuipi:

“¡Huasoje'ë, Ejaë!”

31 Jare iti macapi Jesús jëñana tseaquë capi, ite:

“¡Yë'ëna quëcoyere a'ri maña paquë, më'ë! ¡Me yo'loquë nema'quëje pa'ire cuasaë'ni!”

32 Jai yohuëna aya mëisi maca tutu tompëpi. 33 Ja maca jai yohuë pa'icohua'ipi Jesuna do're ja'runi cahuë:

“Nuñerepa më'ë Maija'quë mamaquëre pa'ë.”

Genesaret Pa'icohua'ire Jujuse'e

(Mr. 6.53-56)

³⁴Je'ejè tì'ahuè, Genesaret yejana. ³⁵Tì'arena, paipi Jesús daise'ere asa tì'ani si'a hue'ña iti yeja pa'icohua'ire quèahuè. Quèarena, ì pa'i hue'ñana ju'icohua'ire dahuè. ³⁶Dajè sei'è, ì ju'i cãna patoni co'yato de'oma'què cajè. Jaje cani si'aohua'i ì ju'i cãna patocohua'ipi co'ya sahuè.

Paire Co'aye Neñe

(Mr. 7.1-23)

15 ¹Jerusalénpi fariseohua'i cui'ne cuãnese'e ye'yacohua'ipi daisicohua'ipi Jesús què'rona tsio dani sei'è:

²“¿Me yo'ojè mè'è ye'yacohua'i mai aipè cuãnese'e sehuocaiye pañe'ni, ja yè'ta'a ao aima'nè jèña tsoajè'è, cuãnese'e?”

³Jaje cajèna, Jesupi seji'i, jaohua'ire:

“¿Cui'ne mèsaru me yo'ojè Maija'què cuãnese'e de'oye sehuocaima'pè pai cuãnese'ere de'oye sehuoye'ni? ⁴Maija'què cato capi: ‘Mè ja'core cui'ne mè ja'quère èjaohua'ire ñaquè pajè'è.’ Cui'ne capi: ‘Pèca ja'quère cui'ne pèca ja'core co'aye sañope caquè cato huani jèo cuañoja'què.’ ⁵Jaje pa'iquèta'are mèsarupi cayè pèca ja'quère cui'ne pèca ja'core caye de'oji: ‘Tsoe si'aye yè'è paye Maija'quèna ìsi sahuè. Jaje pa'ina, cõcayie peoyè.’ ⁶Cui'ne jaje cacohua'ipi pèca ja'quère panita'a pèca ja'core cõcayie peoyè, cuasajè pa'iyè. Jaje yo'ojè Maija'què cuãnese'ere do'i peoye ne huesoni coa pai cayere sehuocajjè pa'iyè. ⁷¡Coa cacohua'! Nuñerepa Maija'quère quèacaiquè Isaías capi, mèsaru ayere toyaquè ñeje:

⁸Iye pai yè'ère yè'opose'e oiyè,
Iohua'i joyo cato so'ore pa'ina.

⁹Mèsaru Maija'quère señe do'i peoye a'è,
Paìse'e cuãneñepi huèojè yo'ojèna.”

¹⁰Ja maca paire soini capi:

“De'hua asajè cuasa tì'ajè'è. ¹¹Yè'opoja'a cacaye cato paire co'a de'hua ma'ñe a'è. Coa ai jerepa paire co'a de'huaye cato yè'opopi etaye a'è.”

¹²Ja maca ì ye'yacohua'ipi Jesús què'rona tsio dani cahuè:

“¿Asaè, mè'è fariseo pai mè'è cayere asajè oise'e?”

¹³Jaje cajèna, ìpi sehuopi, jaohua'ire:

“Yè'è ja'què, ma'tèmo pa'iquè tã ma'ñe cato peo hue'ñarepa duta ja'ñe a'è. ¹⁴Coa ñajè'è, iohua'ise'e pa'ijajè. Jaohua'i cato ñaco cã peocohua'i a'è. Cui'ne ñama'cohua'ini cuacohua'i a'è. Jaje pa'ina, ñama'quèpi cui'ne ñama'quèni sai saquè pani si'a jupè cojena du'iyè pa'iji.”

¹⁵Pedropi ja maca capi, Jesure:

“Quèajè'è, mè'è quèase'e ayere.”

¹⁶Caquèna, Jesupi capi:

“¿Mësarujë ja yë'ta'a asa ti'ama'pë pa'iyë? ¹⁷ ¿Huesëye, mësarü, si'a ao yë'opoja'a cacani ëtatu'una saise'epi jeteyo'je eta saiye? ¹⁸ Jaje pa'iquëta'are yë'opoja'a etaye cato joyo pa'iyepi etaji. Ja'ë, pa'ire co'ayerëpa neñe. ¹⁹ Jaje pa'ina, joyopi etaji, co'aye cuasaye, huani jëo ëaye, nomi ëaye cuasaye, co'amaña ñaño, coa cosoye, cui'ne co'a coca caye. ²⁰ Iye a'ë, pa'ire co'a de'huayerëpa. Jëña tsoajë'ë cuañese'ere sehuoma'pë a'ine cato pa'ire co'aye ne ma'ñe a'ë.”

Yequë Yeja Acopi Jesure Sehuoye

(Mr. 7.24-30)

²¹ Jesupi jaropi etani saji'i, Tiro cui'ne Sidón yejana. ²² Jarote paco'ë, cananea nomio jaopi Jesús quë'rona cuico daco'ë, ñeje:

“¿Ëjaë, David mamaquë oijë'ë, yë'ë macare! Yë'ë mamacopi huati joyore hue'eco, ai ai yo'oco co'ayerëpa.”

²³ Jaje catojë Jesús ti a'ri mañaje sehuoma'ë saji'i. Saina, i ye'yacohua'ipi dani ite sei'ë:

“Quëa saojë'ë, te'ija. Co'aye mai jeteyo'jeja'a cui daoco.”

²⁴ Cajëna, Jesupi capi:

“Maija'quë yë'ëre jëjo daopi, Israel pa'ini caquë yëi ñama ne huesëse'ëje pa'ioni caquë.”

²⁵ Jaje pa'iquëta'are i ña hue'ñana do're ja'runi cao:

“¿Ëjaë, co'ajjë'ë!”

²⁶ Jaje cacona, Jesupi capi, jaote:

“De'oma'coa, mamajë a'iconi aore jioni jo'ya yaina aoto.”

²⁷ Jaje catojë iopi ite cao:

“Jaje pa'ijë'ë, Ëjaë. Jaje pa'iquëta'are jo'ya yaijë a'icohua'i a'ë, pa'ani to ne'ña mañaje.”

²⁸ Jaje cacona, Jesupi capi, jaote:

“¿Nomio ta'ñerepa neñe pa'iji, cuasayë, më'ë! Më'ë yëse'e nese'ëje pa'ijaquë.”

Caëna, iti macapi io mamaco co'yasico paco'ë.

Jesupi Ju'icohua'ire Jujuse'e

²⁹ Jesús jaropi etani Galilea jaira të'tëpaja'a tëto sani cutihuëna mëni jarona ja'rupi. ³⁰ Jarote pa'ina, jai pa' daë'ë, i pa' hue'ñana. Daijë dahuë, do'pëcohua'ire, ñama'cohua'ire, asama'cohua'ire, peo tupëare, cui'ne jai pa' yeque ju'icohua'ire dahuë. Dani i quëo yë'quë macana oijëna, Jesupi jujupi, ju'icohua'ire. ³¹ Pa' ña quëquëyerepa yo'opi, asama'cohua'ipi cui'ne coca cama'cohua'ipi asajë cajëna, nëcañoa peo tupëapi de'ocohua'i ponëjëna, do'pëcohua'ipi cu'lijëna cui'ne ñama'cohua'ipi, ñacohua'i ponëjëna. Jaje yo'oquëna, ñajë Israel pa' Maija'quëre ai de'o'ji cajë sihuahuë.

Jesupi Cuatro Mil Ēmēohua'ire Aopi

(Mr. 8.1-10)

32Ja maca Jesús i ye'yacohua'ire soini capi:

“Teaye iye pai mañare oi ñañë. Tres mu'seña pa'iji, iño iohua'i pa'iye. Jaje pa'ijë ti peoyë, iohua'i ai mañaje. Jaje pa'ina, aima'cohua'ire hu'ëna jëjo saoye pasi'i saijë ma'ana dahuëra ju'ima'cohua'ini.”

33Caquëna, ja maca i ye'yacohua'ipi cahuë, ite:

“Jaje pa'iquëta'are ¿me iño pajje peo hue'ña ao hueroni aone'ni, jai paire pare?”

34Cajëna, Jesupi seji'i:

“¿Je so pan paye'ni, mësarü?”

Seina, iohua'ipi cahuë:

“Siete pan cui'ne a'ri maña tsiaya hua'ire payë.”

35Cajëna, ja maca paire cuañepi, yejana ja'ru sajë'ë caquë. 36Ja'rusi maca siete pan cui'ne hua'ire ini Maija'quëre de'oji caquë seji'i. Seni tëjini i ye'yacohua'ina se isina, jaohua'ipi paire se aohuë. 37Ja maca si'aohua'i ani huajëhuë. Jaje pa'itoje ja yë'ta'a siete do'rohuëa ani jujase'e nëaëna, ayahuë. 38Iti aisicohua'i cato cuatro mil pai paë'ë, nomiohua'ire cui'ne tsire cucuema'pëna. 39Ja jeteyo'je Jesús paire sai pëpa tëjini jai yohuëna aya mëni saji'i, Magdala yejana.

Pai Yo'o Tì'a Ma'ñe Yo'ojë'ë Cajë Señere

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 1Fariseohua'i cui'ne saduceohua'i coni Jesure neñañu'u cajë dani ma'tëmo ayere pai yo'o tì'a ma'ñere iñojë'ë sei, ipi yo'ouna, ñani tseañu'u cajë. 2Jaje cajë sejëna, ipi sehuopi, jaohua'ire:

“Na'iquëna, ma'tëmo majal'ico pa'ina, ñani mësarü cacohua'i a'ë, ‘De'o mu'se pa'ija'coa.’ 3Cui'ne ñataquëna, nea siri pa'ina, ñani cacohua'i a'ë, ‘yure cato co'a mu'se pa'ija'coa.’ ¡Mësarü, coa cacohua'i a'ë! Ma'tëmore ñani ta'ñe asacohua'ita'a ¿me yo'ojë iye mu'seña yo'oye ñani ta'ñe cama'pë ja yë'ta'a huesëcohua'i pa'iye'ni? 4Iye co'a pai nuñe yo'oma'cohua'ipi señë, ma'tëmo yo'oyere nejë'ë ñañu'u cajë. Jaje sejëta'are Jonásre yo'ose'eje pa'yepi iñose'e pasipi. Jerepa yo'o iñoñe peoji.”

Jaje cani jëoni saji'i.

Fariseohua'i O'sa

(Mr. 8.14-21)

5Jaira je të'huina je'ejë i ye'yacohua'i pan sayere huañeyei'ë.

6Huañeyesicohua'ini Jesupi jaohua'ire capi:

“Ina de'hua ñajë'ë, fariseohua'i cui'ne saduceohua'i o'saque pa'iji.”

7Caquëna, i ye'yacohua'ipi sa'ñe iohua'ija'a cahuë:

“Mai panre dama'pë patena, caji.”

⁸Jaje yahue caye Jesupi asani capi, jaohua'ire:

“¿Me yo'ojë pan peoyë caye'ni? ¿Ai jerepa mësaru, yë'ëre nequë api, cuasayere peoye'ni? ⁹¿Ja yë'ta'asa tì'añe pañe, cui'ne ñañe pare cinco pan pa'ise'ere cinco mil paire aose'ejë cui'ne ani jujarena, do'rohuëana de'huase'ejë? ¹⁰¿Cui'ne siete pan pa'ise'epi cuatro mil paire ao maca do'rohuëa nëase'ejë cuasaye pañe? ¹¹¿Me yo'ojë mësaru yë'ë ca maca panre caji, cuasare'ni? De'hua ñajë'ë, fariseohua'ì cui'ne saduceohua'ì o'sana co'me huesëye.”

¹²Jaje ca maca cuasa tì'ahuë, Jesús pan neñere cama'ë pa'ise'ere. Coa ai jerepa Fariseo cui'ne saduceohua'ì ye'yayere case'ere.

Pedropi Jesús Ayere Caye

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³Jesús Cesarea Filipino yeja quë'rona tì'ani i ye'yacohua'ire seji'i:

“¿Iqueipi caye'ni, Pai Mamaquëre?”

¹⁴Caquëna, jaohua'ipi cahuë:

“Yecohua'ipi cayë, Juan oco doquë api. Yecohua'ipi cayë, Elíaspi. Cui'ne yecohua'ipi ja yë'ta'aya yeque cayë, Jeremiaspi panita'aya yequë Maija'quë jëjo daoquë api, cayë.”

¹⁵Ja maca jaohua'ire capi:

“Cui'ne mësaruta'aya ¿iqueipi caye'ni?”

¹⁶Caquëna, Simón Pedropi capi:

“Më'ë cato Cristo a'ë, Diosu huajëquërepa mamaquë a'ë.”

¹⁷Caquëna, Jesupi sehuopi:

“De'oji. Simón Jonás mamaquë yecohua'ijë më'ëre quëaye pahüë. Coa yë'ë Ja'quë ma'tëmo pa'iquëpi iñopi. ¹⁸Jaje pa'ina, yë'ëpi më'ëre cayë Pedro jare iye quëna pë ëmëje'ena yë'ë huë'e nesi'i. Neina, ju'iñe tutuje quëcoquë ti neñe peoji. ¹⁹Yë'ëpi më'ëre ma'tëmo pa'ì te'te hui'yocore isija'quë a'ë. Më'ëpi iye yejana sëaquë pa'ito ma'tëmoje sëaye pa'iji. Cui'ne më'ëpi iye yejana joyequë pa'ito ma'tëmoje joyeye pasipi.”

²⁰Ja maca Jesupi cuañepi, i ye'yacohua'ire. Yë'ëre Cristo api, cajë paire quëama'pë caquë.

Jesús Capi, Ju'ija'quë A'ë

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹Jare ja macapi Jesupi quëa huëopi, i ye'yacohua'ire. Jerusalénna sani ai yo'ojä'quë a'ë, Maija'quë huë'e ñacaicohua'ì ëjaohua'ipi cui'ne cuañese'le ye'yacohua'ipi yo'ojëna, caquë. Cui'ne capi, jaje yo'ojë huani jeoja'cohua'ì a'ë. Jaje huani jeosicohua'ita'are toaso mu'seña pa'ì maca huëija'quë a'ë.

²²Ja maca Pedropi tìrona ite sani yëhuosi'ì caquë capi:

“¡Maija'quëje jaje yo'oye coeji, Èjaë! ¡Jaje yo'oye ti peojaquë më'ëre!”

²³Jaje caquëna, Jesús co'ye ponëni ñani ite Pedroro capi:

“Saijĕ'ë. Yĕ'ë quĕ'ro pa'ima'ë, huati ĕjaĕ. Yĕ'ĕre josa tĕhuoquĕ, ai. Mĕ'ĕ cato Maija'quĕ cuasayeje cuasama'quĕ a'ĕ. Coa paĭ cuasayeje cuasaquĕ a'ĕ.”

24 Jā maca Jesupi ĭ ye'yacohua'ire capi:

“Yĕ'ĕre tuiye yĕcohua'ĭ pani huānĕyeye pa'ĭ co'ye de'oye pa'iyere. Jaje yo'onĭ ai yo'oye pa'ito quĕcojĕ tuiye pa'ĭji, co'ye cuasama'pĕ. 25 Jaje pa'ina, co'ye de'oye pa'iyere cuasaquĕ yo'oquĕpi coa ne huesoja'quĕ api, ĭ pa'iyē. Jaje pa'iquĕta'are yĕ'ĕ do'ire ai yo'oquĕ ĭ pa'iyē ne huesosiquĕpi tĭ'aja'quĕ api, pa'iyē. 26 Jaje pa'ina, ĭquere cocaiye pa'iquĕ'ni, paĭpi si'aye iye yejana co'amañare pajĕta'a joyore ne huesoto? ĭ Je ja'ye saiñe pa'iquĕ'ni, ĭ joyo do'ire? 27 Jaje pa'ina, Paĭ Mamaquĕ daija'quĕ api, si'a ĭ pĕca ja'quĕ de'o tutu quĕ'ĭpi cui'ne ĭ huĭñaohua'ina conĭ. Jā maca ĭpi saĭja'quĕ api, te'ohua'ise'le yo'ose'ĕje pa'ye. 28 Jaje pa'ina, nuñerepa cayĕ, jā yĕ'ta'a yure pa'icohua'ĭ ju'ima'pĕ Paĭ Mamaquĕ ĭ quĕ'ropi daina, ñaja'cohua'ĭ a'ĕ.”

Jesús Tiñe Pa'ĭ Põnĕse'le

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

17 1 Seis mu'seña tĕto sai maca Jesupi sapi, Pedrore, Jacobore cui'ne Juanre Jacobo yo'jeire te'ĭ jaohua'ĭ ja're saĭ'ĭ, jai ĕmĕ cutihuĕna. 2 Jaronā ĭ capĕ ĭohua'ique ñajĕna, tiñerepa põnĕpi. ĭ tsia cato ĕsĕ mĕiñeje pa'yere miaco põnĕpi. Cui'ne ĭ ju'ĭ capi toaje pa'ioyere põnĕpi, miañerepa. 3 Cui'ne jā maca ñañu'u cuasama'pĕ pa'ise'ere ñahuĕ, Moisés cui'ne Elías, Jesús ja're cocare cajĕna. 4 Jā maca Pedropi capi, Jesure:

“Ĕjaĕ, ĭDe'oji. Yureta'a ĭñore pañu'u! Mĕ'ĕpi yĕto neñu'u toaso a'ri huĕ'ña: mĕ'ĕ tsecore te'ore, Moisés tsecore, cui'ne Elías tsecore yecore.”

5 Jā yĕ'ta'a Pedro cocare caquĕna, miacore papi sirio nĕca meni peo huĕ'ña ca'ne huesona sirio jopopi yĕ'ose'le ñeje pĭsiquĕna, asahuĕ:

“Iquĕ yĕ'ĕ mamaquĕre papi ĭni ai sihuaquĕ pa'iyĕ. Asajĕ'ĕ, ĭ cayere.”

6 Iyere asani ĭ ye'yacohua'ĭ yejana ĭohua'ĭ tsiapi meñe simeni uĕ'ĕ, quĕquĕquĕ huesĕni. 7 Jā maca Jesupi ĭohua'ĭ quĕ'rona tsiojani patoquĕ capi:

“Huĕĭjĕ'ĕ. Ca'rama'pĕ pa'ĭjĕ'ĕ.”

8 Caquĕna, huĕĭjĕ coa Jesuse'le te'ĭ pa'ina, ñahuĕ, yecohua'ita'a peojĕna.

9 Jaropi cajejĕna, Jesupi cuañepi, jaohua'ire:

“Quĕama'pĕ pa'ĭjĕ'ĕ, yecohua'ire, iye mĕsaru ñase'le. Paĭ Mamaquĕ ju'isiquĕpi cui'naĕpi huĕima'ĕ pa'ito juni huĕisi maca quĕajĕ'ĕ.”

10 Jā maca ĭ ye'yacohua'ĭpi Jesure seĭ'ĕ:

“ĭMe yo'ojĕ cuañese'le ye'yacohua'ĭ jaje pa'ito Elíaspi du'ru daija'quĕ api, caye'ni?”

11 Cajĕna, Jesupi sehuopi:

“Nuñerepa cayĕ. Du'ru daija'quĕ api. Si'aye ne de'huaja'quĕ api. 12 Jaje pa'iquĕta'are yĕ'ĕpi cayĕ, mĕsarute. Elíaspi tsoe daji'ĭ. Daisiquĕta'are ĭohua'ĭpi de'hua ñama'pĕ coa ĭohua'ĭ yĕyeje yo'ohuĕ, ĭte. Jaje cui'ne Paĭ Mamaquĕje ai yo'oja'quĕ api, jare jaohua'ĭ jĕñapi yo'ojĕna.”

13 Ja maca i ye'yacohua'ipi cuasa ñaja'ë, Juan oco doquë pa'isiquëni caji cuasajë.

Jesupi Hue'hue Dahuë Paquëre Jujuye

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Pai pa'i hue'ñana daisi maca Jesús què'rona te'i tsio dani i ña hue'ñana do're ja'runi capi:

15 “Èjaë, oijë'ë, yë'ë mamaquëre. Ai yo'oji, hue'hue dahuëre hue'equë. Jaje pa'ipi jaiye toana tai yequere tsiayana du'i yo'oji. 16 Iye macana dahuë, ite. Më'ë ye'yacohua'ina, iñosiquëta'are juju ti'ama'pë paë'ë.”

17 Caquëna, Jesupi sehuopi:

“iIna, necaiquë api cuasama' pai cui'ne co'acohua'i! ¿Je yëhuarepa pa'ija'quë a'ni, mësaruru ja're coní? ¿Je yëhuarepa quëcoja'quë a'ni? Dajë'ë, iñona tsihua'ëre.”

18 Cani ja maca Jesupi co'a joyore pëni eto saopi, tsihua'ëre pa'isicore. Jare iti macapi tsihua'ë huajëquë co'yapi.

19 Ja jeteyo'je ise'ere i ye'yacohua'i cahuë:

“¿Me yo'ojë yëquë huatire eto saoye pare'ni?”

20 Sejëna, Jesupi capi:

“Mësaruru ne ti'añe peoji, cuasayere payë. Nuñerepa cayë. Mësarupi mostaza ca ja'iore ne ti'añe pa'iji cuasayere hue'ecohua'i pani cara'huë ja cutihuëre: 'Saijë'ë, iye macapi yequë hue'ñana.' Carena, ai cutihuëpi saija'coa. Ti coa ca jujaye peoji, mësarupi neñe pa'iji cuasacohua'i pani. 21 Jaje pa'iquëta'are iye co'a joñoare cato, eto saoye pa'iji Maija'quëre señepi cui'ne ao aima'pë señepi.”

Tijupë Jesús Capi, I Ju'iñe Ayere

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Si'a jupë Galilea què'rore cu'i maca Jesupi capi, jaohua'ire:

“Pai Mamaquëre tseani paina isi huesoja'cohua'i a'ë. 23 Jaje yo'ojë huani jeoja'cohua'i a'ë. Jaje huani jecocohua'ita'are toaso mu'seña pa'i maca cui'naëpi huëija'quë api.”

Jaje quëaquëna, ai oi ëaye asahuë.

Pai Tsi'si Huë'e Do'i Saiñe

24 Jesús cui'ne i ye'yacohua'i Capernaum daripëna ti'asi maca Maija'quë huë'e do'ire curiquë secohua'ipi Pedroro sani ñani se'i'ë:

“¿Mësaruru ye'yaquë curiquë saiquë Maija'quë huë'e do'i?”

25 Cajëna, Pedropi sehuopi:

“Jaje pa'ijë'ë. Saiji.”

Jaje cani huë'ena Pedropi cacaquëna, Jesupi du'ru ite capi, ñeje:

“¿Me cuasaquë'ni, më'ë Simón? ¿Neni iye yeja ëjaohua'i co'amaña pa do'i cui'ne pa'i do'i señe'ni, iohua'i tsecohua'i panita'a tìohua'ini señe'?”

²⁶Caquëna, Pedropi sehuopi, ìte:

“Tìohua'ini señë.”

Caquëna, Jesupi capi, ìte:

“Jaje pa'ito ìohua'i tsecohua'i cato saìne peoji. ²⁷Jaje pa'iquëta'are sañope yo'oyere coejë saìnu'u. Jaje pa'ito jairana sani mojë'të, hua'ini. Du'ru macarepa hui'yoquëni moni ì yë'opore curiquë pa'ina, ìni sani saìjë'të, si'aye, yë'të pa'i do'i cui'ne më'të do'i conì te'epi.”

Nepi Jerepa Do'i Pa'iquë

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 ¹Jare ja macapi ì ye'yacohua'i Jesús quë'rona tsiojani seteña, ìte: “¿Nepi jerepa pa'ìohua'i pa'ija'cohua'i a'ni, ma'tëmo?”

²Cajëna, ja maca Jesupi tsihua'ëre soini ìohua'i jopona nëcoquë ³capi:

“Nuñerepa cayë. Mësarupi ja'rë pa'ise'e jeoni cui'ne tsihua'ëje pa'ìohua'i de'oma'pë pani ma'tëmo caca tì'añe peoji. ⁴Jaje pa'ina, ìti jerepa pa'ì ma'tëmo pa'ì te'tequëpi, ai jerepa pa'ì a'ë cuasama'quëpi iquë tsihua'ëje pa'ì pa'iji. ⁵Cui'ne yë'tëni cuasajë iquëre tsihua'ëre de'oye necaìohua'ì pani yë'tëni necaiyë.”

Co'aye Yo'oyena Tajiñe

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶Yë'tëre asaquëni yequëpi co'aye yo'oyere ye'yaquë pa'ito jai quëna pëpi ñaje tēcana sēani jai tsiayana huajì hue'ñana jeo dēoto de'o'ji. ⁷¿Co'acore pa'ni, iye yeja, paire co'aye yo'oyena ne taoco! Paire co'ayena ne taonere jēaye ti peoji. Jaje pa'iquëta'are yecohua'ire co'aye yo'oyena ye'yaquë ne tañoquëpi ai jerepa teaye co'acquëpi pa'iji.

⁸Jaje pa'ina, më'të jëtëpi panita'a më'të nëcayopi co'aye yo'oyena sacco pa'ito tēto tēani so'ona jecojë'të. Ai jerepa de'o'ji, pa'ì hue'ñana saiyepi peo tupëpi, panita'a do'pëquëpi, toa yejana caya jëña cui'ne caya nëcañoa hue'equëpi jecoco cuañoto co'aji. ⁹Panita'a më'të ñacoapi co'ayena sacco pa'ito duta jeoni so'ona jecojë'të. Ai jerepa de'o'ji, pa'ì hue'ñana cacayepi te'e ñacoa hue'equë api, toa yejana caya ñaco ca hue'equëpi jecoco cuañoto co'aji.

Yëi Ñama Ne Huesësico Ayere Ye'yaye

(Lc. 15.3-7)

¹⁰Coema'pë pa'ijë'të, icohua'ì a'ricohua'ire. Quëare payë. Jaohua'ì cato huiñaohua'ire payë, ma'tëmore yë'të ja'quë ña hue'ñare. ¹¹Paì Mamaquë cato daisiquë api, ne huesëse'ere huasosi'ì caquë.

¹²¿Me yo'oquë a'ni? Cien yëi ñamare paquëni te'ì ne huesësiquë pa'ito sani co'equë api, noventa y nueve ñamare cutina jëo sani. ¹³Jaje co'equë ne huesësiquëre tì'asiquë pani noventa y nueve ne huesëma'cohua'ire

sihuaye jerepa sihuaquë api. ¹⁴Jaje cui'ne mësaru ja'quë ma'tëmo pa'iquëjē co'eji, te'e a'riquëjē ne huesëye paja'quë caquë.

Cajeire Sai De'huacaiye
(Lc. 17.3)

¹⁵Më'ë yo'jeipi co'aye më'ëre yo'osiquë pa'ito ise'ere cajë'ë, i tayose'e asa sëtaja'quëre. Jaje caquëna, më'ë cayere asani sehuocaisiquë pa'ito, më'ë yo'jeire se quëcohuë, më'ëpi. ¹⁶Jaje pa'iquëta'are më'ë caye asa yëma'ë pa'ito ja maca soijë'ë, te'ire panita'a cayaohua'ire i yo'oye ñacohua'ipi te'e cui'ne pa'ye caja'cohua'ire. ¹⁷Jaohua'irejē asama'ë pa'ito quëajë'ë, jai pai tsi'si sitona. Jai pai catojē asa yëma'ë pa'ina, ja maca Maija'quëre asa ma'ñeje pa'ire jeojë'ë, panita'a pa'i do'i curiquë sequëjē pa'ire.

¹⁸Nuñerepa cayë, mësarute. Iye yejana mësaru sëasiquë pani ma'tëmoje sëasiquë pasipi. Cui'ne mësarupi iye yejana joyesiquë pani cui'ne joyesiquë pasipi, ma'tëmoje.

¹⁹Cui'ne cayë, mësarute yequeje. Mësarupi cayaohua'i iye yejare pa'ijë te'e cuasajë Maija'quë co'amañare seto yë'ë ja'quë ma'tëmo pa'iquëpi isija'quë api. ²⁰Jaje pa'ina, cayaohua'i panita'a toasocohua'i yë'ë mamire cajë tsi'sicohua'i pa'ito jarote yë'ëjē pa'ija'quë a'ë."

²¹Ja maca Pedro saní Jesure seji'i:

“¿Ëjaë, yë'ëni yë'ë yo'jeipi co'aye yo'oquë pa'ito je soñe sai de'huacaija'quë a'ni, ite?”

²²Caquëna, Jesupi sehuopi:

“Sieteja'a pa'ye sai de'huacaijë'ë caye pañë. Ai jerepa sai de'huacaijë'ë, siete pa'ye setenta.

Sai De'huaye Ësequë

²³Jaje pa'ina, ma'tëmo pa'i tēte cato pai ëjaëpi ite necaicohua'i ne do'ire saiñeje pa'ye a'ë. ²⁴Ja'a ne de'hua huëoquëna, jaiye curiquë i do'i saiñe paquëre dahuë. ²⁵Darena, i jo'yaë curiquë peoquë paji'i. Jaje peoquë pa'ina, i ëjaëpi cuañepi, isi jeojë'ë, ite cui'ne i nëjore, mamajëre cui'ne si'aye i co'amañaje ja curipi i do'i paye saija'quëre. ²⁶Ca maca i jo'yaëpi i ëjaë ña hue'ñana do're ja'runi seji'i: 'Ëjaë, quëcojë'ë, yë'ë macare. Saija'quë a'ë, si'aye më'ëre.' ²⁷Caquëna, ëjaëpi ite teaye caji cuasani oi ne de'huacani eto huasopi. ²⁸Ja maca jo'yaëpi esa etani sai tija'pi, yequëre i cajeire, cui'ne necaiquëre tija'ni ñaje tēcana tseani huani jeo huëopi, ñeje caquë: 'Saijë'ë, më'ë yë'ëre do'i payere.' Jaë cato a'ri maña ite do'i paquëni jaje yo'opi. ²⁹Ja maca i cajeipi do're ja'runi seji'i: 'Quëcojë'ë, saija'quë a'ë, si'aye më'ëre do'i paye.' ³⁰Jaje catojē yequëpi coequë coa ai jerepa paire co'a hue'ñana sani copi, saisi maca etoja'quë api, caquë. ³¹Ja maca ëjaë jo'yapi iyere ñani ai co'a ju'ijë sani quëahuë, iohua'i ñase'ere si'aye. ³²Ja maca i ëjaëpi jëjo saopi, ite soija'cohua'ire. Soini capi, ite: 'Co'a merepa co'a jo'yaë. Yë'ëpi më'ëre sai de'huacaë'ë, si'aye më'ë do'i pa'ise'e më'ëpi seina. ³³Më'ëje cui'ne më'ë cajeire

quëcoquë saï de'huacaiye pajl'i, yè'è mè'ère teaye caquëna, saï de'huacaise'eje.'
 34 Ja maca i ëjaëpi pëi jaje yo'osi do'ire cojë'ë, cuañëpi, si'aye saina, jëojë'ë
 caquë."

35 Jesupi jaje ca tëjiquë capi:

"Jaje cui'ne yè'è ja'quë ma'tëmo pa'iquëje mësaruteje yo'oja'quë api,
 mësarupi paï ñape cajeire joyore papi co'aye yo'ose'e saï de'huacaiye
 paçohua'ire."

Jesús Ye'yase'e Nomioire Jeocoye Ayere

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19 1 Jesús iye coca casi jeteyo'je Galileapi saji'i. Sai Judea què'rona
 Jordán tsiaya què'rona ëšë mëi te'tena tì'api. 2 Jai paï ite
 pe'tehuë. Pe'terena, jàrona ju'icohua'ire jujupi. 3 Ja maca fariseohua'i
 Jesure tsiojani sei'ë, tayo sehuouana, tseañu'u cajë ñeje:

"¿Nëjore jeocoye pa'iquë coa a'ri maña yequere yo'ona?"

4 Cajëna, ipi jaohua'ire sehuopi:

"¿Ñama'cohua'i a'ni, toyase'e caye si'aye du'ru pa'i huëose'e nesiquëpi
 'Nepi ëmëre cui'ne nomioire'? 5 Cui'ne caji: 'Jaje pa'ina, pëca ja'quëre
 cui'ne pëca ja'core jeoni nëjona tsioni cayaohua'i pa'ima'pë coa te'ije
 pa'iohua'i pa'ija'cohua'i a'ë.' 6 Jaje pa'ina, cayaohua'i pa'iyë paja'cohua'i
 a'ë. Coa ai jerepa te'i pa'ija'cohua'i a'ë. Jaje pa'ina, ëmëpi nëjore jeocoye
 peoji, Maija'quë ñaquë tsiose'e."

7 Ja maca ite sei'ë:

"¿Me yo'loquë Moisés nëjore jeocoye pa'iji, toya ja'huana jeoco do'ire
 toyani cuañëi'ni?"

8 Cajëna, Jesupi capi:

"Mësarü jëa joyo pa'i do'ire Moisés jeocoye de'oji, capi. Du'ru pa'i huëo
 maca cato jaje pa'iyë papi. 9 Jaje pa'ina, yè'ëpi cayë. Yequë ëmëohua'ire
 yo'oma'ona jeoconi yequë nomioire huejaquë pani tose co'a de'opi, yecore
 yo'o do'ire. Cui'ne jeocosi nomioni posëpi huejaquë panije cui'ne co'a
 de'oji, ëjëre paconi yo'loquë."

10 Ja maca i ye'yacohua'ipi cahuë:

"Jaje pa'iyë sëte ëmëpi nomioire huejaye co'aji."

11 Cajëna, Jesupi capi:

"Si'lohua'i iye asaye peoji. Coa Maija'quë tã'ñe asaye isisicohua'ise'e asaye
 pa'iji. 12 Iye do'ire yecohua'i ëmëohua'i huejama'cohua'i pa'iyë. Tsi'nëna co'a
 de'osicohua'i ai de'oyë, paipi huejama'pë pa'ijajë cajë co'a de'huasicohua'i
 pa'iyë. Yecohua'ipi huejama'cohua'i pa'iyë, ma'tëmo ayere cajë. Iye yè'ë case'e
 yëquëpi jaje pasl'i cuasani jaje huejama'quë pa'ijë'ë. Paï ñape tñe pa'i do'ire
 ëmëohua'i huejaye pañë. Yecohua'ipi hueja tì'lañe pa'ija'cohua'ipi ai de'oyë.
 Paipi huejama'pë pa'ija'cohua'ire nesicohua'ipi pañë. Yecohua'ipi ma'tëmo
 pa'iyere cajë huejaye pañë. Jaje pasl'i cani jaje pa'ijë'ë, ai cuasaquëpi."

Jesupi Tsire De'oyerepa Cacaiye

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³Ja maca tsire Jesús què'rona dahuè, ìpi jèñapi patoquè secacaijaquè cajè. Jaje yo'ojèna, ì yel'acohua'ipi tsire dacohua'ire dama'pè cajè èsehuè.

¹⁴Jaje cajèna, Jesupi capi:

“Coa ñajè'è, tsì ìohua'ise'e yè'è què'rona daijajè. Èsema'pè pa'ijjè'è. Ma'tèmo cato jaohua'ijè pa'ìohua'i tsecoa.”

¹⁵Ja maca tsire ì jèñapi patoquè yo'o tèjini saji'i, yequè hue'ñana.

Posèpi Jaiye Co'amaña Paquèpi Jesure Case'e

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶Posèpi jaiye co'amaña paquèpi Jesure sani seji'i:

“De'o yel'yaquè. ¿Ique de'o co'amañare yo'ojaj'què a'ni, ma'tèmo ti pani huesèye tì'asi'i canì?”

¹⁷Caquèna, Jesupi capi, ìte:

“¿Me yo'oquè de'oquè caquè'ni, yè'ère? Peoji, de'oquè. Coa te'i pa'iji, jaè cato Diosupi. Jaje pa'iquèta'are mè'èpi ti pa'ì hue'ña cacaye yèni sehuoye pa'iji, cuañese'ere.”

¹⁸Caquèna, posèpi ìte capi:

“¿Je a'ni, ìti yè'è sehuo ja'ñe?”

Caquèna, Jesupi capi, ìte:

“Huani jeoma'è pa'ijjè'è, yequè. Nèjore yecore yo'oma'è pa'ijjè'è. Co'amaña ñama'è. Yecohua'ire cosoma'è pa'ijjè'è. ¹⁹De'oye sehuojjè'è, mè'è ja'quère cui'ne mè ja'core. Cui'ne oijjè'è, mè quèno maca pa'iquère mè'èja'a co'ye oiyeje pa'ye.”

²⁰Posèpi ìte capi:

“Si'aye iye tsihua'è pa'inèpi de'oye yo'osiquè a'è. ¿Jaje pa'ito iquepi caraquè'ni, yè'ère?”

²¹Caquèna, Jesupi sehuopi, ìte:

“Mè'èpi de'oquèrepa pasi'i canì sani mè'è payere isiquè curiquè nequè cui'ne peocohua'ini coa isijjè'è. Ja macata'a mè'è ma'tèmòre jaiye co'amaña paye pa'iji. Ja jeteyo'je dani tuijè'è, yè'ère.”

²²Jaje caquèna, iyere posè asani ai oi saji'i, jaiye co'amaña paquè sète.

²³Ja maca Jesupi ì yel'acohua'ire capi:

“Nuñerepa cayè, mèsarute. Ai jèaji, ma'tèmo jaiye co'amaña pacohua'ipi cacaye. ²⁴Cayè, tìjupè mèsarute. Camellore miu ñaca cojeja'a sa etojaiñe peoji. Jaje pa'ita'are ai jerepa jèaji, jaiye co'amaña pacohua'ipi ma'tèmò cacaye.”

²⁵Jare ì yel'acohua'ipi asani ai cuasajè ìohua'ija'a sa'ñe sei'è: “¿Jaje pa'ito nepi huasosicohua'ì pa'iyè pa'iquè'ni, cajè?”

²⁶Jesupi ñani capi, jaohua'ire:

“Paire cato caca ti'añe peoji. Jaje pa'iquëta'are Maija'quëre cato neñe pa'iji, si'aye.”

²⁷Ja maca Pedropi capi, ite:

“Ëjaë, yëquë si'aye yëquë co'amaña pase'e jeoni më'ëre tuë'ë. ¿Jaje yo'osicohua'li iquere yëquë paja'cohua'li a'ni?”

²⁸Cajëna, Jesupi sehuopi, jaohua'ire:

“Nuñerepa cayë, mësarute. Ja mu'se si'aye huajëye de'osi maca Pai Mamaquëpi i ñu'i saihuëna Ëjaërepa ja'rusi maca, mësararu yë'ëre tuisicohua'lije ja'ruja'cohua'li a'ë, doce ñu'i saihuëana, doce tsëcapëa Israel pai yo'ose'e ña de'huaja'cohua'ipi. ²⁹Huë'e panita'a a'yëre, a'yore, panita'a ja'quëre, panita'a ja'core, panita'a nëjore, panita'a mamajëre, panita'a yejare yë'ë do'ire jeosicohua'li cato cien pa'ye jerepa paja'cohua'li a'ë, cui'ne ti pani huesëyere paja'cohua'li a'ë. ³⁰Jaje pa'iquëta'are jai pai yure du'ru pa'icohua'ipi tëjiohua'irepa pa'ija'cohua'li a'ë, cui'ne yure jeteyo'jerepa pa'isicohua'ipi du'ru acohua'li pa'ija'cohua'li a'ë.

Co'amaña Necohua'li Yo'oyeje Pa'ye Quëase'e

20 ¹Ma'tëmo pa'li te'te cato jai tsio paquëpi nea hue'ñarepa co'amaña necaicohua'ire co'es'li, cuiya'li tëaja'cohua'ire caquë saise'eje pa'ye a'ë. ²Co'amaña necaicohua'ire ti'ani te'e mu'se yo'o do'ire te'e ëja ja'hua saisi'li, capi. Jaje quëani ne de'huani jëjo saopi, i tsio necajja'cohua'ire. ³Nea hue'ña nueve pa'li maca etani saji'li. Sai ñaquëna, nema'cohua'ipi jai pai quë'rore coa paë'ë. ⁴Pa'ijëna, capi, jaohua'ire: 'Mësaruje sani yë'ë tse tëacaij'ë'ë, saisi'li, iti sainë pa'iyëje' caëna. Ja maca saë'ë, tëaja'cohua'ipi. ⁵Mu'se jopo pa'li maca tsio aquë etani saji'li. Saisiquëpi tres pa'li maca sani copi, jare cui'ne paire co'equë. ⁶Saisiquëpi cui'ne neato cinco pa'li maca, sani copi. Sani ti'api, pai coa pa'li hue'ñare yo'oma'pë coa nëcacohua'ire. Nani capi: '¿Iquere yo'ojë si'a mu'se coa pa'iyë'ni?' ⁷Caquëna, iohua'ipi cahuë, ite: 'Yëquëre yecohua'lije co'amaña nejë'ë cajë cuañese'e peocohua'li a'ë.' Cajëna, iohua'ire capi: 'Jaje pa'ito sani mësaruje yë'ë co'amañare necaij'ë'ë.' ⁸Nami de'osi maca iti tsio aquëpi co'amaña necaicohua'ire ñacaiquëre soini capi: 'Co'amaña nesi do'ire saij'ë'ë. Jeteyo'je cacasicohua'ini saij'ë'ë du'ru sainsi jeteyo'je du'ru cacasicohua'ire saij'ë'ë.' ⁹Caëna, co'amaña nesicohua'ire soiquëna, neato cinco pa'li maca cacasicohua'ipi daë'ë. Datena, te'e mu'se yo'osi do'li ja'ye saipi. ¹⁰Ja jeteyo'je du'ru cacasicohua'ire soiquëna, cuasahuë, jerepa curiquë neja'cohua'li a'ë, cajë. Jaje cuasasicohua'ita'are pai ñapere te'e mu'se yo'ose'e ja'ye saipi. ¹¹Jaje sai cuañoni sañope ca huëohuë, iti co'amaña paquëni, ¹²ñeje cajë: 'Icohua'li jeteyo'je cacasicohua'li cato coa te'e hora nehuë. Jaje nesicohua'ita'are yëquë si'a mu'se co'amaña nejë, ësä uquëna, quëcojë nesicohua'ire sainë ja'ye saihuë, më'ë.' ¹³Jaje cajëna, iti tsio aquëpi sehuopi, jaohua'li aquëre ñeje: 'Cajei, co'aye yo'oma'ë pa'iyë, më'ëre. ¿Më'ëje paipi te'e mu'se ne do'ire, saij'ë'ë caquë yë'ë ja're conì, ne de'huasiquëta'a?' ¹⁴Jaje pa'ito iye më'ë ne do'li ini saij'ë'ë. Yë'ëpi yë më'ëre isiye ja'ye iquëreje isiye, jeteyo'je

cacasiqüereje. ¹⁵ ¿Mè'èpi cuasani yè'è curiquère, yè'è yèyeje pa'ye yo'oye peoji, cuasaquè? ¿Panita'a coa jaiye pasi'i cuasaquèna, pèti èaye mè'ère nèiquè yè'èpi paire oiquèpi yo'oquèna?' ¹⁶ Jaje pa'ina, jeteyo'je pa'isicohua'ipi du'ru acohua'i pa'ija'cohua'i a'è. Cui'ne du'ru acohua'ipi jeteyo'je pa'ija'cohua'i a'è. Jaje pa'ina, jai pai soisicohua'i pa'iyè. Pa'ijèta'are, sahuani jo'ya nesicohua'ipi a'ri ja'i pai pa'iyè."

Jesús I Ju'i Ja'ñere Quèaye
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús Jerusalén ma'are pa'i i doce ye'yacohua'ire iohua'ise'ere tiro sani capi:

¹⁸ "Mèsarupi ñañè, mai Jerusalénna mèi huèoye, Pai Mamaquère Maija'què huè'e ñacaicohua'i èjaohua'ina cui'ne cuañese'e ye'yacohua'ina isija'tona, isisi maca jaohua'ipi huani jeoja'què api cajè, ¹⁹ ti paina isija'cohua'i a'è. Isirena, jaohua'ipi ite cue'cuejè tè'cajè yo'oni, soquè sarahuana quejajè cajè. Jaje yo'osicohua'ita'are toaso mu'seña pa'i maca huèija'què api."

Jacobo Cui'ne Juan Pèca Ja'co Sèse'e
(Mr. 10.35-45)

²⁰ Jesús què'rona Jacobo cui'ne Juan pèca ja'copi Zebedeo mamajè ja're conì do're ja'ruo, Jesús ña huè'ñana necai ja'ñere sèsi'i caco. ²¹ Ja maca ipi seji'i, iote:

“¿Iquere yèco'ni, mè'è?”

Caquèna, sehuo, ñeje: “Yè'è caya mamajè mè'è pa'i te'tena èjaohua'ire neni mè'è èja te'tena yequère cui'ne ari te'tena ñocaijè'è.”

²² Cacona, Jesupi sehuopi:

“Cuasaye peoye huesèrepa se'ñè, mèsaruru. ¿Mèsaruru de'hue tètò sani ti'a'ne, yè'è sèje cono tètò sai ja'ñeje pa'ye, cui'ne do cuaño ti'a'ne yè'è do cuaño ja'ñeje pa'ye?”

Jaohua'ipi cahuè:

“Ti'a'ne.”

²³ Cajèna, ipi capi, jaohua'ire:

“Nuñerepa cayè, jaje pa'ijè'è. Mèsaruru tètò saija'cohua'i a'è, iye sèje conoja'a. Cui'ne yè'è do cuañose'èje do cuañoja'cohua'i a'è. Jaje pa'liquèta'are èja te'te cui'ne ari te'tena ja'ruye cato yè'èpi isiye peoji. Yè'è ja'quèpi i ne de'huacaisicohua'ina isija'què api.”

²⁴ Jaje caquèna, diez i ye'yacohua'ipi iyere asani sañope pèti huèohuè, caya hua'ire. ²⁵ Jaje sañope yo'oye pa'ina, Jesupi soini capi, jaohua'ire:

“Mèsaruru, tsoe ta'ñe asayè. Iye yeja pai èjaohua'i cato si'a co'amaña me'ne payè, cui'ne iohua'i huè'ehuè maca acohua'ipi mè'ne èjaohua'ire payè, iohua'ire. ²⁶ Jaje pa'ye peosipi, mèsarute cato. Ai jerepa pa'i pasi'i caquèpi yecohua'ire necaiquè pa'iyè pa'iji. ²⁷ Cui'ne mèsaruru aquèpi du'ru aquè pasi'i

caquë pani yecohua'ini necaiquëpi jo'yaë pa'iye pa'iji. ²⁸Pa'i Mamaquëje pa'iohua'i pa'iye pa'iji. Jaë je'quë daima'ë paji'i, yecohua'ipi necaijajë caquë. Coa ai jerepa necasi'i caquë daji'i, i pa'iye do'ipi jai pai de'oye pa'i ja'ñe necasi'i caquë.”

Jesupi Cayaohua'ire Ñama'cohua'ire Jujuse'e
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹Jericó daripëpi etani saijëna, jai pai Jesure tuë'ë. ³⁰Saijëna, jarote cayaohua'i ñama'cohua'ipi paë'ë, ma'a yë'quë macare. Pa'icohua'ipi Jesupi tëtosaipi asani cuihuë:

“Ëjaë, David Mamaquë, yëquë mañare teaye ñani cöcaijë'ë.”

³¹Cajëna, paipi cuima'pë pa'ijë, cahuë. Jaje catoje ai jerepa cuihuë:

“Ëjaë, David Mamaquë yëquë mañare teaye ñani cöcaijë'ë.”

³²Ja maca Jesús nëcajani ñama'cohua'ire soini seji'i, jaohua'ire:

“¿Iquere necaijaquë cajë yëye'ni, yë'ëre?”

³³Caquëna, jaohua'ipi sehuohuë:

“Ëjaë, yëquë ñañere yëyë.”

³⁴Cajëna, Jesupi teaye pa'iohua'ire ñani oi patopi, ñaco çana. Jaje patoquëna, iti macapi tsoe ñacohua'i paë'ë. Pa'ijë Jesure tuë'ë.

Jesupi Jerusalén Cacase'e
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 ¹Jerusalén ja'ye macare pa'ijë ti'ahuë, Betfagé daripëna, Olivos ai cutihuë quëno maca pa'icona. Jaropi Jesús cayahua'ire i yelacohua'ire jëjo saopi. ²Jëjo saquë capi, jaohua'ire:

“Saijë'ë, je'ñerepa pa'i daripëna. Jarona ti'aja'cohua'i a'ë, burra sëa nëosicopi. Burrito ja're çoni nëiona, ñani joyeni dacaijë'ë. ³Jaje sajëna, yecohua'ipi çme neja'quëni, saye? Cato cajë'ë: ‘Ëjaëpi cusii' caëna, yo'oyë. Esa co'yoja'quë api, cuni tëjini.”

⁴Iye cato yo'ose'e paji'i tsoe aquë Maija'quëre quëacaiquë toyaquë caquë pa'ise'epi ti'acquëna ñeje toyase'epi:

⁵Sión daripëre cajë'ë:

“Ñajë'ë. Më'ë ëjaëre papi më'ëna daiji,

Jerepa pa'i a'ë cuasama'quëpi burroni ñu'i

Co'amaña hue'eco burra mamaquëni ñu'i.”

⁶Ja maca i yelacohua'ipi sani Jesús cuañese'eje yo'ohuë. ⁷Burrare cui'ne io mamaquëre dani cañapi iohua'i jetena jajehuë. Jajerena, ja maca Jesupi mëni ja'rupi. ⁸Ja maca jai pai pa'iye sëte cañapi ma'ana jajehuë. Yecohua'ipi soquë capëare tëtëjë ma'ana oehuë, sihuajë. ⁹Ja maca du'ru sai pai cui'ne jeteyo'je dai paipi cui huëohuë:

“iDe'oque'ere pani, pai ëjaë David mamaquë! iËjaërepa mami hue'equëpi daiji, de'oque'epi! iDe'oque'ere papi, Maija'quë!”

¹⁰ Jesús Jerusalén cacasi maca si'a p̄ai iti daripë pa'icohua'i ai cuasajë yecohua'ire se'i'ë:

“¿Iquei'ni, iquë?”

¹¹ Cajëna, p̄ai pi cahuë:

“Iquë cato Maija'quëre quëacaiquë api Jesupi, Nazaret Galilea aquë api.”

Jesupi Maija'quë Huë'ere Tsoa Tose'e
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Ja jeteyo'je Jesús cacapi, Maija'quëre huë'ena. Cacani si'aohua'ire huerojë cui'ne isijë yo'ocohua'ire hue'sena eto saopi, jaro pa'isicohua'ire mesaña p̄o'ne taño saopi, curiquë p̄aire cambiase'e cui'ne su'tere isicohua'i ñu'i saijë p̄o'ne taño saopi. ¹³ Jaje yo'oquë capi, jaohua'ire:

“Toyase'e caji, ñeje: ‘Yë'ë huë'e cato Maija'quëre se huë'e hue'yosicoa.’ Jaje pa'iquëta'are mësarü cato co'amaña ñaohua'i tu'aro neni yo'oyë.”

¹⁴ Maija'quëre se huë'ena ñama'cohua'i cui'ne do'pëcohua'i da'ë. Jesús quë'rona daijëna, ipi jujupi. ¹⁵ Jaje yo'oquëna, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ipi cui'ne cuañese'e ye'yacohua'ipi iye p̄ai yo'o ti'a ma'ñere yo'oquëna, ñahuë. Cui'ne tsipi Maija'quë huë'epi ai ñeje cuijë cajëna, asahuë. ¡De'oquëre papi David mamaquë p̄ai Éjaë! Jaje cajëna, asani pëjje, ¹⁶ Jesure cahuë:

“¿Asaquë, më'ë jaohua'i më'ere cuijë caye?”

Cajëna, Jesupi sehuopi:

“Jëjë'ë, asayë. ¿Mësarü ñama'cohua'i a'ni, toyase'e ñeje caye?

Më'ëpi a'ricohua'i mañare cui'ne oje tsu'sucohua'ire nehuë,

Maija'quëre de'oyerepa jëjëja'cohua'ëre.”

¹⁷ Jaje cani saji'i, yequë a'ri daripë Betaniana. Jaronä ñami pëapi.

Quëima' Soquë Yëre Jesús Pëi Case'e
(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Nea huë'ña Jesús p̄ai daripëpi co'iquëna, ai ëaye nëji'i. ¹⁹ Nëina, ma'a yë'quë maca nëca yëre ja'ye maca tsiojani ñaquëna, ti peoyë paji'i. Quëima' ñë, coa ja'ose'e paji'i. Ja maca Jesupi capi, soquë yëre:

“¡Yureta'la ti quëima'o pa'ijë'ë cuañëñë, më'ëre!”

Jaje i ca macapi cuëne huesësico paco'ë. ²⁰ Iyere ñani i ye'yacohua'ipi ai cuasajë Jesure se'i'ë:

“¿Me yo'oquë soquë yë esarepa cuëne huesëco'ni?”

²¹ Cajëna, Jesupi sehuopi, jaohua'ire:

“Nuñerepa cayë. mësarute. Mësarupi neñe pa'iji cuasacohua'i pani jëa coeye peoni yë'ë soquë yë caëna, yo'ose'eje yo'oye pa'iji. Iye cutihuëre cacohua'i pani cayë: ‘Iye macapi sani jai tsiayana sa du'ijë'ë.’ Jaje ca maca tsoe yo'ose'e pa'iyë pa'iji. ²² Cuasare pajë secohua'i pani si'aye mësaruse'e ti'aja'cohua'i a'ë.”

Jesús Cuañeñerepa Pa'iyë

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³Jā maca Jesús Maija'quë huë'ena pa'i ye'yapi. Jarote jā yë'ta'a ye'yaquëna, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjahua'i cui'ne judío pa'i aiohua'i tsio dani ite sei'ë: “¿Ique cuañeñepi iye co'amaña yo'oquë'ni? ¿Nepi më'ëre iye cuañe tutu paquëre nere'ni?”

²⁴Cajëna, Jesupi sehuopi, jāohua'ire:

“Yë'ëjē cui'ne mësarutejē sesi'i. Iye sese'ere sehuorena, yë'ëjē quëasi'i iye co'amaña yo'o tutu aye. ²⁵¿Ne cuañesiquëpi paquë'ni, Juan oco doquë, Maija'quë panita'a paipi cuañesiquë paquë?”

Caëna, jā maca sa'ñe ca huë'ohuë, iohua'ija'a ñeje:

“Maija'quë jëjo daosiquë paji'i, cato ipi sehuoja'quë api, maire: ‘¿Jaje pa'iquëta'are me yo'ojë mësaruru asama'pë pate'ni?’ ²⁶Cui'ne ‘maipi pa'i cuañesiquë paji'i’ canije ca'rayë, paire. Juanre cato Maija'quë cocare quëaquë paji'i cuasayë, paije.”

²⁷Jaje pa'ina, cahuë, Jesure:

“Huesëyë, yëquë.”

Cajëna, ije capi:

“Yë'ëjē quëaye pañë, iye co'amaña yo'o tutu cuañequëre.”

Caya Mamajë Yo'oye Ayere Quëaye

²⁸Jesupi capi, jāohua'ire:

“¿Me cuasaye'ni, mësaruru iyere asani? Paipi caya mamajëre paquëpi capi, jāohua'i aquëni: ‘Tsihua'ë, yure sani yë'ë co'amañare necaijë'ë, cuiya'i tëayere.’ ²⁹Mamaquëpi sehuopi: ‘Pañë.’ Jaje casiquëta'a tiñe cuasa ñajani sani co'amaña nepi. ³⁰Jā jeteyo'je sani yequëre capi, cui'ne caquëna, ipi sehuopi: ‘Jaë, ja'quë sasi'i.’ Casiquëta'a saiye paipi. ³¹¿Jaje pa'lito jequëpi pëca ja'quë yëse'e nëcaquë'ni, jāohua'i aquë?’”

Caquëna, jāohua'ipi cahuë:

“Du'ru aquë.”

Jā maca Jesupi capi, jāohua'ire:

“Nuñerepa cayë, mësarute. Pa'i do'i curi secohua'i, cui'ne ëmëohua'ire yo'orojaicohua'ipi, ma'tëmo du'ru cacaja'cohua'i a'ë, mësaruru jā cacama'pëna. ³²Juan oco doquëpi mësarute quëapi. Iti pa'iyere quëaquëta'are mësarupi asama'pë pa'ë. Jaje pa'iquëta'are pa'i do'i curiquë secohua'ipi cui'ne si'a ëmëohua'ire yo'ocohua'ipi asajë ponëhuë. Jaje si'aye ñajëta'a mësaruru ponëma'pë pa'ë.”

Co'acohua'i Yo'oye Ayere Quëaye

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³Asajë'ë, yure iye quëayere. Jai tsio paquëpi tapi, pisi cuiya'ire. Tani tsioja'a tëhuo të'ijaji'i cui'ne cuiya'i suja'coreje nepi, cui'ne jai ëmë huë'ëje nepi, iopi tuijë si'a tsio ñajä'core yahue imacohua'ire. Jā jeteyo'je co'amaña

necohua'ire co'eni necajj'ë cani so'ona saji'i. ³⁴Saisiquëpi t'ëa mu'seña t'asi maca j'ëjo daopi, i jo'yare. Sani ite co'amaña necaicohua'ina sejäna, jaohua'ipi ite cajë nëocaise'ere isijajë caquë. ³⁵Jaje caquë j'ëjo saosiquëta'are co'amaña necohua'ipi i jo'ya mañare tseani t'ëcahuë, te'ire. Yequëni coa huani jeohuë. Cui'ne yequëni quëna pëapi j'ëa huëohuë. ³⁶Jaje yo'oruje iti tse aquëpi tijupë du'ru j'ëjo daose'e seña maca jai paire j'ëjo daopi, i jo'yare. Jaje j'ëjo daoruje co'amaña necohua'ipi cui'ne jaohua'ireje yo'ohuë.

³⁷Ai t'ëjyerepa j'ëjo daopi, i mamaquëre pani, 'oijë dahuëre ñaja'cohua'i a'ë, cuasaquë.' ³⁸Jaje j'ëjo daosi maca i mamaquëni ñani, co'amaña necohua'ipi iohua'ija'a sa'ñe cahuë: 'Iquë api, iti co'amaña tse aquë de'oja'quë. Jaje pa'lito huani j'ëoñu'u, maipi iye yeja tse acohua'i pa'lja'cohua'i.' ³⁹Jaje cani tseani tsiopi hue'sena etoni sani huani jeohuë."

⁴⁰Ca t'ëjini Jesús seji'i:

"Iti tsio aquëpi daisiquë pani, ¿me neja'quë a'ni, co'amaña necohua'ire?"

⁴¹Caquëna, jaohua'ipi cahuë, ite:

"Huani j'ëoja'quë api, ti oiye peoye co'acohua'ire. Yo'oni yecohua'ini co'eni tsio co'amaña neja'cohua'ire j'ëosipi. J'ëona, quëi maca t'iaëna, t'ëani ite isija'cohua'i a'ë, ite cajë necaise'ere."

⁴²Ja maca Jesupi capi, jaohua'ire:

"¿Ti ñama'cohua'i a'ni, toyase'e, mësarü? Caji ñeje:

Necohua'ipi yo'o jujani j'ëosi quëna pëpi,

Yure cato du'ru huëöcorepa p'öñëo.

Iye cato ëjaëpi jaje neina, merepa jaje neini cajë ai cuasajë ña'ne pa'lji.

⁴³Jaje pa'ina, mësarute cayë. Diusu pa'i t'ë'te pasicohua'ire mësarute sioja'quë api. Tsioni yecohua'ina isija'quë api, i pa'i t'ë'tena iti ca t'ëani isicohua'ina. ⁴⁴Quëna pë cato, yecohua'ipi io ëmëje'ena to'mecohua'ipi j'ë'yecoa. Cui'ne quëna pëpi yecohua'ipi ëmëje'ena to'meco pani peo s'ëpëare ne'ne pa'lji."

⁴⁵Jaje caquëna, Maija'quë huë'e ñacai ëjaohua'ipi cui'ne fariseohua'ipi maini caji cuasajë Jesús caye asahuë. ⁴⁶Ja maca tseañe yëj'ëta'a paini ca'rajë pahuë, jai pai Jesure Maija'quëre quëcaiquë api cuasacohua'ipi pa'lj'ëna, ñani.

Huejaye Fiesta

22 ¹Jesús tijupë ca huëo copi, pai ña'ne ayeja'a iñoquë ñeje:

²"Ma'tëmo cato pai ëjaëpi mamaquëre huejaquëna, sihuaquë paire ts'isoni yo'ose'eje pa'ye a'ë. ³Jaje yo'oque j'ëjo saopi, i jo'yare, huëosicohua'ire quë'rëjajj'ë, caquë. Jaje pa'iquëta'are huëosicohua'ipi daiye coehuë. ⁴Tijupë i jo'yare j'ëjo saoque capi: 'Quëajj'ë, soisicohua'ire. Tsoe si'aye ai ja'ñe de'hua saohuë. Huequëreje hui'yape quë'iohua'ini huani ne de'huahuë, huejaye ñaja'cohua'ipi daijajë caquë.' ⁵Caquëna, asani i case'e quëajj'ëna, huëosicohua'ipi asacaima'pë paë'ë. Yequëpi tsiona saji'i. Yequë co'amaña isi sapi. ⁶Cui'ne yecohua'ipi ja ëjaë jo'yare tseani co'aye yo'ojë huani j'ëahuë. ⁷Ja maca pai

ëjaë pëi i soldado paire jëjo saopi, huaisicohua'ire. Huani jeani iti daripëje ëo jëjoa'cohua'ire. ⁸Jä jeteyo'je capi, i jo'yare. 'Hueja aó ne de'huase'epi paji'i. Jäje pa'iquëta'are soisicohua'i daiye pahüë. Jä soisicohua'i cato do'i peocohua'i paë'ë. ⁹Jäje pa'i do'ire jai ma'añana sani huëojë'ë. Coa si'aohua'ire ma'a pa'icohua'ire dajë'ë, hueja aó aija'cohua'ire.' ¹⁰Caëna, pai ëjaë jo'yapi etani sani ma'aja'a cu'lijë co'acohua'ire cui'ne de'ocohua'ire si'sohuë, huë'e timë huesëyerepa.

¹¹Jä maca ëjaë cacani soisicohua'ire ñapi. Ñaquëna, te'i hueja caña suñama'quëpi ñuji'i. ¹²Ñani capi, ite: '¿Cajei, me më'ë iño cacaë'ni, hueja caña suñama'quë?' Jäje caquëna, ipi ti sehuoma'ë paji'i. ¹³Cama'ëna, jä maca pai ëjaëpi mesa ñu'icohua'ire necajë pa'icohua'ire capi: 'Jäëte tseani nëcañoa cui'ne jëña sëani jëcojë'ë, nea hue'ña hue'sena. Järopi oi cui'ne cuji qui'cojaquë.' ¹⁴Jäje pa'ina, jai pai pa'iyë, soisicohua'i. Jäje pa'iquëta'are a'ri maña pa'iyë, sahuani jo'ya nesicohua'i."

Pai Do'i Saiñe Ayere Case'e
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵Jä maca fariseohua'ipi sani sañe coca cajë te'e cuasahuë. Jäje cajëna, tayo sehouona co'aye capi cajë ne ja'ñere. ¹⁶Jäje cani jëjo saohuë, iohua'i acohua'ire Herodes tsëcapë acohua'ina çoni te'e Jesure caja'cohua'ire ñeje:

"Ye'yaquë, asayë, yëquë më'ë nuñerepa caquë pa'iyë, cui'ne nuñerepa Maija'quë ma'are ye'yaquëpi pai cayere asacaima'quëpi cui'ne pai pa'iyë ëmëjese'e ñaquë cama'quë pa'iyë. ¹⁷¿Jäje pa'ipi me më'ë caquë'ni? '¿De'loquë pa'i do'ire si'a pai ëjaë Cësarna curi saiñe panita'a pañe?' "

¹⁸Jäje cajëna, Jesús tsoe asapi, iohua'i co'aye cuasajë sëne. Jäje pa'ina, capi, jaohua'ire:

"Coa cacohua'i, ¿Me yo'ojë yë'ëre cosojë neñu'u cajë caye'ni? ¹⁹Iñojë'ë, pa'i do'i sai të'quire."

Caquëna, te'e të'qui romano curi të'quire dahuë. ²⁰Darena, Jesús ñani jaohua'ire seji'i:

"¿Ne tsiare hue'eco'ni, iye të'qui ico cui'ne ne mamire hue'eco'ni?"

²¹Caquëna, iohua'ipi sehuohuë:

"Si'aohua'i ëjaërepa mamipi pa'iji."

Cajëna, Jesupi capi, jaohua'ire:

"Isijë'ë, pai ëjaë tseco pa'ito jare iti tse aquëna. Cui'ne Maija'quë tse pa'ito jare Maija'quëna isijë'ë."

²²Caquëna, iyere asani ai cuasahuë. Jäje yo'oni ite jëoni saë'ë.

Ju'isicohua'i Huëiye Pa'iquë Cajë Sëne
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³Jare jä mu'se saduceohua'i Jesure sani ñañu'u cajë saë'ë. Saduceo hua'i cato ju'isicohua'i huëiye peoji, cacohua'i a'ë. Jäje pa'iohua'ipi iyere cahuë, ite:

24 “Ye'yaquë, Moisés capi, huejasiquëpi mamajëre peoquë ju'isiquë pa'ito yo'jeipi huejaye pa'iji, hua'jeore, maja'yë ju'isi do'ire mamajëre pacaija'quëpi. 25 Yëquë acohua'ipi siete yo'je tsì te'e tsëcapëre pa'ë. Pa'icohua'ipi du'ru maja'yëpi huejani juji'i, mamajëre peoquë. Ju'i yo'jeina jëocaji'i, nëjore. 26 Jaëje mamajëre peoquë juji'i. Juquëna, toasoñe aquë huejapi. Huejani jare jaje peoquë juji'i. Jajese'e si'a tsëcapë siete juju sahuë. 27 Ai jeteyo'jerepa nomio juco'ë, si'aohua'i jutena. 28 Jaje pa'ito ju'isicohua'i huëi maca çne nëjo pa'lja'coa'ni, jaje si'aohua'i te'oni huejasico?”

29 Jesupi sehuopi, jaohua'ire: “Mësarupi tayo cuasayë, toyapë ñama'cohua'i sëte cui'ne Maija'quë tutu ñama'cohua'i sëte. 30 Ju'i'sicohua'ipi huëisicohua'i huejama'pë pa'lja'cohua'i a'ë. Cui'ne mamajë nomiohua'ire huejoma'pë pa'lja'cohua'i a'ë. Ma'tëmo acohua'i huiñaohua'ijë pa'iohua'i pa'lja'cohua'i a'ë. 31 Jaje pa'ito mësarupi ju'isicohua'i huëiye aye Maija'quë case'ere toyase'e ñama'cohua'i a'ë. Toyase'e ñeje caji: 32 Y'ë cato Abraham, Isaac, cui'ne Jacobo Diusu a'ë. Diusu cato ju'isicohua'i Diusu peoji. Jaë cato huajëcohua'i Diusu api.” 33 Jaje caquëna, iyere pa'i asani ai cuasahuë, me ja jerepa ye'yaquë'ni, cuasajë.

Ai Jerepa Pa'ye Cuañese'e (Mr. 12.28-34)

34 Jesupi saduceo paire ti sehuoye peoyerepa ca huesopi, asani fariseo paipi tsi'sihuë, coca cañu'u cajë. Ja maca dani 35 Fariseo pa'i aquëpi cuañese'e ye'yaquëpi neñasi'i caquë ite seji'i:

36 “Ye'yaquë, ¿Jeco a'ni, cuañese'e si'aye seña maca pa'io paire ye'ya ja'ñe?”

37 Seina, Jesupi capi:

“Oijë'ë, më Èjaë Diusure, si'a më joyopi, si'a më pa'iyepi cui'ne si'a më'ë cuasayepi. 38 Iye a'ë, si'aye seña maca jerepa pa'ye cui'ne du'ru macarepa cuañese'e. 39 Yecoje jare cui'ne pa'io. Jaopi caji, ñeje: ‘Oijë'ë, më quëno maca aquëre më'ëja'a co'ye cuasaquë oiyeje pa'ye.’ 40 Iye cayayena si'aye Moisés cuañese'e cui'ne Maija'quëre quëacaicohua'i ye'yase'e meñe quëco paji.”

¿Ne Mamaquë A'ni, Cristo? (Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Ja yë'ta'a fariseohua'i tsi'sisicohua'i pa'ljäna, 42 Jesús seji'i, jaohua'ire: “¿Me cuasayë'ni, mësarupi Cristore? ¿Ne mamaquë a'ni?” Caquëna, iohua'ipi sehuohuë: “David mamaquë api, jaë cato.”

43 Ja maca Jesupi capi, jaohua'ire: “¿Jaje pa'iquëta'are David Maija'quë joyopi quëaquëna, Èjaë hue'you'ni, ite? Jaje pa'ina, Davidpi capi:

44 Èjaëpi capi, yë'ë Èjaëre:

‘Ja'rujë'ë, yë'ë ëja te'tena,

Më'ëre sañope yo'ocohua'ire më'ë quëo huë'ehuëna të'ya me macaja'a.' 45 ¿Me jaje pa'ito Cristo David mamaquë pa'iquë'ni, Davidpi Èjaë ite hue'yoto?”

46Ja maca te'iję ti te'le yę'opoje caye papi. Cui'ne jare ja mu'sepi cuañese'e ye'yacohua'iję jaiye seņe jeohuę, ca'raję.

Fariseohua'ire Cui'ne Cuañese'e Ye'yacohua'ire Saņope Case'ere
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹Ja maca Jesupi capi, paire cui'ne i ye'yacohua'ire:
²“Cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseo pai cato Moisesje pa'iohua'i a'ę. ³Jaje pa'ina, męsaruru si'aye jaohua'i caye sehuocaiye pa'iji. Jaje pa'iquęta'are iohua'i yo'oyere ye'yema'pę pa'iję'ę. Jaohua'i cato ñeje yo'oye pa'iji casicohua'ipi iohua'i case'ere yo'oma'pę ai yequere yo'ocohua'i a'ę. ⁴Jaohua'i cato hue'ocaiyę, dęquęyere pare. Quęco ęa ma'ñere pare jare paipi hue'ejaję caję yo'oyę. Jaje yo'ojęta' a iohua'i cato moņo maca pu'peyeque cocohua'i a'ę. ⁵Si'aye iohua'i yo'oye cato paipi ñajaję caję yo'oye a'ę. Jaje pa'ina, tsia tiñare pana cui'ne tata tuna caņa ca'tina Maija'quę coca ayepi toyase'ere seņoni ju'iję cu'iyę. Cui'ne ju'i ca niamoaja'a de'oyerepa tsoa caņa nęoję huatose'ere ju'iyę, yequę pai ju'iyę seņa maca de'oyere. ⁶De'o hue'ñana ao aiñere yęcuhua'i a'ę. Cui'ne sihua cuañocohua'i ñu'i saihuęna ja'ruye yęcuhua'i a'ę, pai tsi'si hue'ñana. ⁷Cui'ne paipi de'oyerepa ęjaohua'i a'ę caję ca'raję pępayere yęcuhua'i a'ę. ⁸Jaje jaohua'i yo'ocohua'ita'are męsaruru cato paipi ye'yacohua'i a'ę hue'yojaję caję yo'oma'pę pa'iję'ę. Jaje pa'ina, si'aohua'i męsaruru cato te'le yo'je tsi a'ę. Cui'ne te'ere ye'yaquęre pacohua'i a'ę, Cristore. ⁹Ja'quę hue'yoma'pę pa'iję'ę, te'ireję iye yeja acohua'ire. Coa te'ire ma'tęmo pa'iquęse'ere ja'quęre payę, męsaruru. ¹⁰Paipi męsarute ęjaohua'i a'ę, cajaję caję yo'oma'pę pa'iję'ę, te'i męsaruru ęjaę Cristo pa'ito me jaje yo'oye. ¹¹Jaje pa'ina, męsaruru aquępi yecohua'ire necaiquępi ai jerepa pa'i pa'iji. ¹²Ija'a co'ye jerepa pa'i a'ę, cuasaquę cato meņe casa cuañone pa'iji. Jaje pa'iquęta'are jerepa pa'i a'ę cuasama'quęni jerepa pa'ire neņe pa'iji. ¹³Teayererepa męsaruru cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseo pai! Coa cacohua'i. Teayererepa męsaruru cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseo pai, coa cacohua'i. ¿Me yo'oję ma'tęmo caca sa'ro tęhuoye'ni? yecohua'i pa'ijaję caję. Jaje yo'oję męsaruruje cacama'pę yecohua'i cacaņu'u caję yo'ocohua'ireje ęseyę. ¹⁴Teayererepa, męsaruru cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseo pai. Coa cacohua'i! ¿Me neņu'u, caję hua'jeohua'i huę'ña sioję yo'oye'ni, męsaruru? Jaje yo'ocohua'ipi paipi de'ocohua'i a'ę cuasajaję caję tsoaye seņę. Jaje yo'osi do'ire męsarute jerepa co'ayererepa saıne pa'iji. ¹⁵Teayererepa męsaruru cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseo pai! ¡Coa cacohua'i! Męsaruru cato cu'icohua'i a'ę, yeja cui'ne jai tsiaya paini męsaruru sehuoyena ye'yaņu'u caję. Jaje yo'orojaję neni iti sehuoquęni męsaruru seņa maca cayaye jerepa co'aquęre neņę, toana uja'quęre. ¹⁶Teayererepa męsaruru ñaco ca peocohua'iję pa'iohua'ipi yecohua'ire sacohua'i pa'iyę. Jaje pa'iohua'ipi cayę, 'Maija'quę huę'e do'ipi ca neose'e cato neņe

peoji. Maija'quë huë'e pa'i oropi ca nëose'epi neñe pa'iji.' 17 Huesëohua'ipi cui'ne ñaco ca peocohua'ije pa'iohua'ipi. ¿Mësaru ñato je a'ni, iti jerepa pa'ye, oro panita'a Maija'quë huë'epi orore Maija'quë tse necaiye a'ni, itirepa?

18 Yequeje mësaru cayë, 'Maija'quëre isi sai huë do'ipi nesi' ca nëoñe peoji.'

19 ¿Huesëohua'i cui'ne ñaco ca peocohua'ije pa'iohua'i! ¿Ique a'ni, jerepa pa'ye, ëmëje'e tuiye panita'a iti sai huë, Maija'quë tse necai sai huë? 20 Jaje pa'lina, iti sai huë do'ipi ca nëoquë pani coa iose'ere cama'ë pa'iji. Si'aye io ëmëje'e tuiye con'i caji. 21 Cui'ne Maija'quë huë'e do'ipi ca nëoquë pani jaro pa'iquëni Diusuni caye pa'iji. 22 Cui'ne ma'tëmo do'ipi ca nëoquë pani Maija'quë ñu'i sai huëna caye pa'iji. Cui'ne ìoni caquë Maija'quë iote ñu'iquëni caye pa'iji.

23 ¿Teayerepa mësaru cuañese'e ye'ya pai cui'ne fariseo pai! ¿Coa cacohua'i! Maija'quëre mësaru isiyë, menta, anis cui'ne comino aïne sëñe neñere, diez ayere te'ore huase'ere. Jaje yo'ojëta'a cuasaye pañë, ai jerepa do'i quë'yere, nuñerepa pa'yere, paire oiyere, cui'ne Maija'quëre pa'iji cuasayere. Iyeje yo'ojë cui'ne ja yë'ta'a yequeje yo'oye pa'iji, jeoma'pë. 24 Ñaco ca peocohua'ipi yecohua'ire sacohua'ipi pa'iyë, mësaru. Mi'are de'oye ñajë ima jecohua'ita'a camellore nëocohua'i a'ë.

25 ¿Teayerepa mësaru cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseo pai! ¿Coa cacohua'i! Ëmëje'ese'e ucu duruhuëa cui'ne quëna ne'ña tsoacohua'i a'ë. Sa'nahuë cato co'amaña yahue imañe cui'ne te'ohua'i jaiye co'amaña pañu'u caye timësicohua'i pa'iyë. 26 ¿Fariseo, ñaco ca peoquë! Du'ru macarepa ucu duruhuëre cui'ne quëna de'huare tsoajë'ë. Sa'nahuë pa'yere jeteyo'je yureta'a hue'se pa'iyeye si'si peoye pasipi.

27 Teayerepa mësaru cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseohua'i. Coa cacohua'i. Mësaru cato paire tasi darije pa'iohua'i a'ë, huë'ese'e poja'icore tsoase'eye pa'iohua'ipi. Jaje pa'iohua'ipi sa'nahuë cato ju'isi tara cui'ne si'aye si'si timë huesësicohua'i a'ë. 28 Jaje pa'iohua'i a'ë, mësaru, pai ña huë'ñase'e de'ocohua'ipi. Sa'nahuë cato coa cosoyena cui'ne co'aye yo'oyena timësicohua'i a'ë.

29 ¿Teayerepa mësaru cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne Fariseo pai! ¿Coa cacohua'i! Mësarupi de'oye necaicohua'i a'ë, cuasajë tsoe Maija'quëre quëacaicohua'i jutena, tasi darire cui'ne de'o paipi ju'isicohua'ini iohua'ire tasi darina quëna tupëa ëja de'huacohua'i a'ë. 30 Jaje yo'ojë cayë: 'Maipi mai aipë palinë pal'icohua'i pani co huaiye para'huë, Maija'quëre quëacaicohua'ire.' 31 Jaje iyere yo'ojë tsoe mësaruja'a ñañë, Maija'quëre quëacaicohua'ire huasi tsëcapë acohua'i a'ë cajë. 32 Jaje pa'ito ja macaja'a yo'o tëjjjë'ë, mësaru aipë yo'o huëojë pa'ise'e! 33 ¿Ñahua'i! ¿Ña tsëcapë! ¿Me jëaja'cohua'i a'ni, mësaru toa yeja uye? 34 Mësarupi yo'o saojajë iyere caquë jëjo daoja'quë a'ë, yequë mu'seña pa'i ja'ñe quëacohua'ire, ta'ñe asacohua'ire, cui'ne cuañese'ere ye'yacohua'ire. Jaje pa'iquëta'are mësarupi yecohua'ire huani jeojë soquë sarahuana quëni huani jeojë yo'oja'cohua'i a'ë. Jaohua'i acohua'ire cui'ne yecohua'ini tsi'si huë'ñana

tseani të'caja'cohua'i a'ë. Cui'ne si'a pai dari ñape co'erojajjë josa yo'oja'cohua'i a'ë. ³⁵Jaje yo'ojëna, mësaruna si'a de'o païre huani jeosi do'i tomeja'coa. Nuñerepa yo'oquë Abelre huani jeosi macapi Zacarias, Berequías mamaquëre huani jeosi macana, ëojë se saihuë cui'ne de'o hue'ña jopo sa'rona mësaru huani jeosiquëna tomesipi. ³⁶Nuñerepa cayë. Si'aye iye do'i cato yure pa'i paipi saïne tomeja'coa.

Jerusalén Païre Jesús Ñaquë Oiye
(Lc. 13.34-35)

³⁷Jerusalén, Jerusalén, yequë mu'se pa'i ja'ñe quëacohua'ire cui'ne Maija'quë coca quëacohua'ire më'ëni caquë Maija'quë jëjo daoquëna, huani jeohuë, mësaru. Yo'ojëta'are de'huerepa më'ë mamajëre tsisosi'i caquë yo'ohuë, cura mamajëre io capëa huë'ehuëna de'huasi'i caco yo'oyeje. Yo'oquëna, coehuë. ³⁸Ñajë'ë. Yure mësaru huë'e jeocosico pa'ico. ³⁹Nuñerepa cayë. Yë'ëre mësaru ña coñe paja'cohua'i a'ë, 'mësarupi de'oquëre pa'ni ëjaë mamirepa hue'equë daiquë' ca maca ti'añe pato."

Maija'quë Huë'e Nejosico Pa'i Ja'ñe
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 ¹Jesupi Maija'quë huë'epi etani je'në saina, i ye'yacohua'ipi tsio dani ïte Maija'quë se huë'e ayere ñajë ca huëohuë. ²Cajëna, Jesupi capi: "¿Si'aye mësaru ñañe? De'oji, nuñerepa mësarute cayë. Si'aye ja mësaru ñañe nejose'e pa'ija'coa. Iye maca ti te'e quëna pëje jupë uñe paja'coa."

Ja Yë'ta'a Yeja Carajaima'ñë Iño Ja'ñe
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Ja maca Olivos cutihuëna saë'ë. Sani Jesús ja'runi ñu'ina, i ye'yacohua'ipi ïte yahuerpa cahuë:

"Ina, yëquëre quëajë'ë. ¿Je yëhua jaje yo'ojacoa'ni? ¿Me iñoñe pa'ija'coa'ni, më'ë daiye cui'ne yeja carajaiñe?" ⁴Cajëna, Jesupi capi: "De'hua ñajë pa'ijë'ë, mësarute yecohua'ipi coso huesojë. ⁵Jai pai yë'ë mamipi cajë daija'cohua'i a'ë: 'Yë'ë a'ë, Cristo' cajë. Cajëna, jai pai iohua'ire tuija'cohua'i a'ë. ⁶Si'a hue'ña sa'ñe huajo huaiyere mësaru asaja'cohua'i a'ë. Asani quëquëma'pë pa'ijë'ë. Jare jaje tëto saiye pa'iji. Pa'iquëta'a ja yë'ta'a tëjiye peoji. ⁷Yequë yeja pa'icohua'ipi yequë yeja pa'icohua'ire se uihuaja'cohua'i a'ë. Cui'ne yequë paipi yequë paini se uihuaja'cohua'i a'ë. Cui'ne aïneje peoquëna, aï ëa ju'ija'cohua'i a'ë. Cui'ne yeja ñu'cuyee pa'ija'coa, yequë hue'ña ñape. ⁸Iye cato ja'a ai yo'o huëoyepi pa'ija'coa.

⁹Cui'ne yë'ë do'ire mësarute co'aye yo'ojë tseani yecohua'ina isijë cui'ne huani jeojë yo'ojë cui'ne si'a pai mësarute coeja'cohua'i a'ë. ¹⁰Ja mu'seña ai Maija'quëre cuasase'e nejo huesoja'cohua'i a'ë. Jaje yo'ojë yecohua'ire coejë cajeohua'ijë pa'iohua'ita'a sañope yo'ocohua'i pa'ija'cohua'i a'ë. ¹¹Cui'ne

jai p̄ai coa cosocohua'ije pa'ija'cohua'i a'è, Maija'quère quëacaicohua'i a'è cacohua'ije. Jaje yo'ojëna, jai p̄ai cosoyere asaja'cohua'i a'è. ¹²Cui'ne jaje jaiye co'aye pa'ina, yo'ojë jai p̄ai p̄aire oiye jëoja'cohua'i a'è. ¹³Jaje pa'iquëta'are iti quëcoquë nuiñe pa'isiquëpi jãëpi huasosiquë pasipi. ¹⁴Cui'ne iye de'o cocajë si'a hue'ña yeja pa'icohua'ire quëase'e pa'ija'coa, jaohua'ije asajajë cajë. Ja macata'a ti'aja'coa, carajaiñerepa. ¹⁵Maija'quère quëacaiquë Daniel toyapi, p̄aire co'a de'huaquë cui'ne p̄aire ne huesoquë yo'oye ayere. Jaje pa'ina, iquëpi si'si peo hue'ñana ti'asi maca ñani toya ja'o ñaquëpi asaye pa'iji, ti'api, caquë. ¹⁶Ja maca Judea pa'icohua'ipi catiye pa'iji, ai cutina. ¹⁷Huë'e ëmëje'e totore pa'iquë pani cajeye peoji, sa'nahuë co'amaña pa'iyë isi'i caquë. ¹⁸Cui'ne tsiore pa'iquë pani co'iyë peoji, caña imasi'i caquë. ¹⁹Teayerepa ja mu'seña nomiohua'i tsj ëtapëa pa'icohua'i cui'ne oje tsu'sucohua'ire pacohua'i maña ai yo'oja'cohua'i a'è. ²⁰Jaje pa'ina, sejë'ë, Maija'quère sësë tëcahuë catiye peoja'core, cui'ne huajë mu'seña catiye peoja'core. ²¹Ja mu'seña cato jaiye ai yo'oye pasipi, ja'a yeja de'huasi maca ti peose'epi jeteyo'jeje peo ja'ñepi. ²²Ja mu'seña Maija'quëpi tëama'quë pa'ito te'i macajë huaso cuañoñe peora'pi. Jaje pa'iquëta'are Maija'quëpi i jo'ya nesicohua'ini oi tëaja'quë api.

²³Mësarute yecohua'ipi caja'cohua'i a'è: 'Ñajë'ë, iñore pa'iji, Cristo panita'a Ñajë'ë, jarote pa'iji.' Jaje catojë carepa ma'ñe cuasama'pë pa'ijë'ë. ²⁴Daija'cohua'i a'è, yë'ë Cristo a'è, cacohua'i coa cosocohua'ipi. Cui'ne Maija'quë coca quëacaicohua'i a'è, cacohua'ipi. Jaohua'ipi cui'ne jaiye p̄ai yo'o ma'ñe ne iñoja'cohua'i a'è, coa cosoñu'u cajë. Jaje yo'ojëna, Maija'quërepa jo'ya nesicohua'ije care payë cajë sehuoja'cohua'i a'è, a'ji sehuocohua'i cato. ²⁵Jaje pa'ina, tsoe du'ru cahuë iye mësarute jaje yo'o ma'ñe caquë. ²⁶Jaje pa'ina, yecohua'ipi mësarute 'jeto cuene yejare pa'iji, ñajë'ë' cacohua'i pa'ito saima'pë panita'a yeque 'Ñajë'ë, iño tu'rihuëre pa'iji,' catojë asama'pë pa'ijë'ë. ²⁷Pai Mamaquë daiyerepa cato ësä mëi hue'ñapi cui'ne ësä sa du'i hue'ñana mujuë ye'hueyeje pa'yerepa pa'ija'coa. ²⁸Ju'isiquë capë pa'i hue'ñana jarona pë'përi tsi'sija'cohua'i a'è.

Pai Mamaquë Dani Coñe

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹Esa ai yo'o mu'seña tëto sai maca ësä yayaja'quë api. Cui'ne ñañëje miama'ë pa'ija'quë api. Ma'ñocojë ma'tëmopi tomeja'cohua'i a'è. Cui'ne ma'tëmo tutu pa'iyëque tsasija'coa. ³⁰Ja maca Pai Mamaquë tutu yo'oye ñaja'cohua'i a'è, ma'tëmopi yo'oquëna. Cui'ne si'a p̄ai dari yeja pa'icohua'i oija'cohua'i a'è. Ja maca ñaja'cohua'i a'è, Pai Mamaquë ma'tëmopi sirija'a daiye, tutu quë'ire papi cui'ne de'oyepi quëcososiquëpi daina. ³¹Ja maca huiñaohua'ire cuañëja'quë api, i sahuasicohua'ire cajese'e yeja te'ña, si'a yeja pa'icohua'ire tsi'sojë'ë, caquë ai tutu duruhuë juiyepi.

³²Ye'yejè'è, higuera soquè yè yo'oye ayere quèaquèna. Huiña capèa pa'i maca ja'o etaquèna, mèsaru ñani je'nè utècahuè tì'acquèna, yo'o'ji cacohua'i a'è. ³³Jaje cui'ne si'aye iye tètò saina, ñani je'nè carajai mu'seña tì'acquèna, eta sa'rore pa'ina, yo'o'ji cuasajè'è. ³⁴Nuñerepa cayè, mèsarute. Si'aye iye yo'o' ja'ñe a'è, ja yè'ta'a iye mu'seña pai juju sama'pèna. ³⁵Ma'tèmo cui'ne veja carajai ja'ñe a'è. Yè'è cocata'a ti carajaine pa ja'ñe a'è. Jare iti case'leje tì'acquè pa'i ja'ñe a'è.

³⁶Jaje pa'iquèta'are peoji, iti mu'serepa cui'ne hora quèaye. Huesèyè, yecohua'ijè. Ma'tèmo pa'icohua'i huiñaohua'ijè cui'ne Maija'què mamaquèje huesèji, coa Maija'quèse'e asaji, iti.

³⁷Noé pa'i mu'seña yo'o'jè pa'ise'leje pa'ye pasipi, Pai Mamaquè dai macaje. ³⁸Ja mu'seña ja yè'ta'a co'jema'nè paipi ao aijè, ucujè, nomi huejajè, cui'ne pèca ja'quèohua'ipi nomi tsire huejojè paè'è, Noé jai yohuèna caca macaja'a. ³⁹Ja huesèjèna, jai co'je dani si'aohua'ire peo hue'ña co'je huea'co'è. Jaje cui'ne pasipi, Pai Mamaquè dai macaje. ⁴⁰Ja mu'seña caya èmèohua'ì tsiore pa'ija'cohua'ì a'è. Pa'ijèna, te'ire saquè cui'ne te'ire jeosipi. ⁴¹Caya nomiohua'ì hueare toaja'cohua'ì a'è. Toajèna, te'ore saquèna, cui'ne te'o jeo saisiko pa'ija'coa.

⁴²Èjaè daija'a maca huesèye sète cui'ñasicohua'ipi pa'ijè'è. ⁴³Jaje pa'iquèta'are iyeje asajè'è, iti huè'e aquèpi ñami ja hora pa'i maca co'amaña ñaquè daija'què api asaquè pani sètasiquèpi i huè'e co'amaña cacani imañe èseja'què api. ⁴⁴Jaje pa'ina, mèsaruje ne de'huasicohua'ipi pa'ijè'è, mèsaru huañeyesi maca Pai Mamaquè dani quècoquè.

Nuñerepa De'o Jo'yaè Cui'ne Co'a Jo'yaè

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵¿Jequè a'ni, nuñerepa de'o jo'yaè, cui'ne asaquèrepa iti tì'asi maca i huè'e acohua'ire aocaijè'è, caquè jeoni saisiko? ⁴⁶Sihua cuañoja'què api, i èjaè cuañese'leje yo'o'què pa'ina, tìtani ñasiquèpi. ⁴⁷Nuñerepa cayè iti tse aquè si'aye i paye ñacaijè'è caquè cuañe nèoja'què api. ⁴⁸Jaje pa'iquèta'are co'a jo'yaè pani cuasaji, tsoe nèija'quère me je esa tìtasina, cuasaquè. ⁴⁹I èjaè jo'yare co'aye yo'o huèoni cui'ne ao ai huèoni cui'ne cono ucu huèoni cuepecohua'ì ja're conì yo'o'què pasipi. ⁵⁰Pa'ina, ja maca i èjaè co'isipi, i jo'yaè huañeyeni je dasina caquè utema'è yo'o maca. ⁵¹Ja maca ite ai co'ayerepa si'seni coa cacohua'ire nejoñepi nejoñe pa'iji. Ja maca oisipi, cujije qui'coquè.

Diez Nomi Tsì Yo'ose'leje Pa'ye Quèaye

25 ¹Jaje pa'ito ma'tèmo pa'i te'te cato diez nomi tsipi hui'yapepi dani toa tsèopèare imani hueja hue'ñana iohua'ì èjère tì'añu'u cajè saise'leje pa'ye a'è. ²Cinco pa'iohua'ì ne de'huama'cohua'ì paè'è. Cui'ne cinco ne de'huasicohua'ì paè'è. ³Ne de'huama'cohua'ìpi toa tsèo pèa sajèta'a hui'yapere sama'pè paè'è. ⁴Ne de'huasicohua'ìpi sahuè, quèna huèana hui'yape dose'ere cui'ne toa tsèo pèaje si'aye timèse'ere sahuè. ⁵Huejaja'quèpi esa daima'è pa'ina, huèo cai èapi si'a nomiohua'ire jaje huèo cai èaquèna, ute jujani caè'è. ⁶Ja

maca ñami jopo pa'i maca asahuë, cuiye: 'Je'nërepa daiji, huejaja'quëpi etani ite pëpajë'ë.' 7 Cui maca si'a nomi tsj huëni iohua'i toa tsëo pëa ne de'huahuë. 8 Ja jeteyo'je cinco ne de'huama'cohua'ipi cahuë, cinco ne de'huasicohua'ire: 'Isijë'ë, a'ri maña mësarü hui'yapere yëquë toa tsëo pëapi yaya huëoji.' 9 Jaje cajëna, cinco nomi tsj ne de'huasicohua'ipi cahuë: 'Pañë, ti'añë pama'coni yëquëre cui'ne mësarureje ¿me isiye'ni? Saijë'ë. Iti isi hue'ñana sani huerojë'ë, mësarü tsëo ja'ñese'e.' 10 Carena, cinco nomi tsj ne de'huama'cohua'ipi hui'yape hueron'u cajë saijëna, tsoe titapi, huejaquë. Nomi tsj cui'ñani utesicohua'í cato i ja're coní cacahuë, hueja hue'ña. Cacarena, eta sa'ro sjo huesopi. 11 Ja jeteyo'je titahuë, yequë nomi tsj titani cahuë: 'Ëjaë, ëjaë hui'yocajë'ë.' 12 Jaje cajëna, ipi capi, jaohua'ire: 'Nuñerepa cayë, mësarute ñama'quë a'ë, yë'ë.' "

13 Ja maca Jesupi capi, jaohua'ire:

"Paí Mamaquë daija'a maca huesëyë, mësarü, iti dai mu'se cui'ne horaje. Jaje pa'ina, mësarü sëtasicohua'ipi pa'ijë utejë'ë.

Curiquë Yo'ose'e Ayere Quëaye

14 Ma'tëmo pa'i te'te aye cato paipi yequë yejana sai huëoni, i jo'yare soini curiquë isisiquë cuañe nëose'eje pa'io.

15 Jaohua'i aquëni isipi, cinco mil curiquë të'ña. Yequëni isipi, caya mil të'ña. Cui'ne yequëni isipi, te'e mil. Paí ñapere iohua'í tutu pa'iyë ja'ye isini ja maca saji'i, so'ona. 16 Cinco mil të'ña isisiquëpi sani japi hueroni ai jerepa cui'ne cinco mil të'ña se ne copí. 17 Caya mil isisiquëje cui'ne yeque caya mil se ne copí. 18 Jaje yo'ojëta'are yequëpi te'e mil isi cuañosiquëpi sani yeja coje nesicona, tapi, curiquë.

19 Ai tsoepi co'ipi, iohua'í ëjaë. Co'ini iohua'í nese'e ña huëopi. 20 Du'ru macarepa titapi, cinco mil të'ña isi cuañosiquëpi. Titani isipi, i ëjaëre, ñeje caquë: 'Ëjaë cinco mil më'ë yë'ëre isihuë. Isisiquëni yequë cinco mil ne cohüë, iye më'ë tsë.' 21 Caquëna, ëjaëpi capi, ite: 'Ai de'o'ji, më'ë de'o jo'yaë'ë, de'oye yo'osiquëre cato yure ai jerepa jaiye isi nëosi'í cacajë'ë, yë'ë ja're coní sihuaja'quë.' 22 Jeteyo'je daji'í, caya mil isisi jo'yaë. Jaëpi capi, cui'ne: 'Ëjaë, më'ë yë'ëre caya mil isihuë. Jaje isisiquëni yeque caya mil se ne cohüë, iye më'ë tsë.' 23 I Ëjaëpi capi, ite: 'Ai de'o'ji, më'ë de'o jo'yaë'ë, nuñerepa pa'í a'ë. A'ri mañare nuñerepa de'oye yo'osiquëni ai jerepa jaiye isisi'í, ñacai ja'ñë. Cacani yë'ë ja're coní sihuajë'ë.' 24 Jaë te'e mil isisiquëpi titani capi, i ëjaëre: 'Ëjaë më'ëpi paire oima'quëpi më'ë tama'tona coa ti'iaquë cui'ne më'ë ti jëa ma'ñere tëaquëre asayë. 25 Jaje pa'ina, ca'raquë sani më'ë curiquë yejana yahuehuë. Iye më'ë curiquë dacaë'ë.' 26 Caquëna, ëjaëpi sehuopi, ite: 'Jo'yaë co'iaquë cui'ne josäë. Yë'ëpi yë'ë ta ma'ñere tëaquëpi cui'ne yë'ë jëama'tore tëaquë pa'iyë asaquë sëte. 27 Ja do'ire yë'ë curiquë bancona tëoyere paë'ni. Tëosiquë pa'lito co'ini itipi se nesi do'ire curiquë nera'huë, yë'ë tsë.' 28 Ja maca capi, iti maca pa'icohua'ire: 'Siojë'ë, curiquë të'ña. Sioni isijë'ë, diez mil të'ña

paquëna. ²⁹Jaje pa'ina, jaiye paquëni ai jerepa se isiye pa'iji. Isina, jaiye têtò saquëna, nëase'equè paye pa'iji. Jaje pa'iquëta'are peoquëni ai jerepa se sioye pa'iji, i a'ri maña payeque.' ³⁰Jaje cani capi, iquë co'a jo'yaëre: 'Tseani jëcojël'ë, nea hue'ña hue'sena, jãropi oi cui'ne cuji qui'coja'quëre.'

Si'a Paire Ñañe, Jesupi

³¹Pai Mamaquë pai ëjaërepa cuañequë huiñaohua'ipi tël'jaisiquëpi daisi maca i de'ò ñu'i saihuëna ja'ruja'quë api, cuañequëre papi. ³²Jã maca si'a yeja pa'icohua'ipi tsi'sija'cohua'i a'ë, i ña hue'ñana. Jã paire huahueja'quë api, yëi ñamare cui'ne cabrare ñaquëpi huahueyeje pa'ye. ³³I ëja tël'tena yëi ñamare cui'ne ari tël'tena cabrare huahuesipi, ti tsëcapëase'e. ³⁴Jã maca pai ëjaëpi caja'quë api, i ëja tël'te pa'icohua'ire: 'Daijël'ë, mësarù yël'ë ja'quë ñacaina, de'oye pa'isicohua'i. De'oye pa'ijël'ë, ma'tëmòre mësarure caquë yeja de'hua maca Diusu de'huacai pa'i sitore. ³⁵Ào ëa ju'ina, mësarupi de'hue aohuë. Oco ëa ju'ina, cui'ne ocuahüë. Mësarupi huë'e peoquëpi coa cu'iquë paël'ë. Pa'ina, pëa hue'ña isihuë. ³⁶Caña peoquë pa'ina, mësarupi de'hue isihuë. Ju'iquë paël'ë. Pa'ina, yël'ëre do'i sani ñahuë. Tayo yo'ocohua'ire co hue'ñana co cuañosiquë paël'ë. Pa'ina, dani ñahuë, yël'ëre.' ³⁷Jã maca iti nuñerepa yo'osicohua'i etasicohua'ipi caja'cohua'i a'ë: '¿Ëjaë, je yëhua më'ëre aò ëa ju'iquëre ñani aore'ni, panita'a je yëhua oco ëa ju'iquëre ñani oco ocuare'ni?' ³⁸Panita'a ¿je yëhua huë'e peoquëpi coa cu'ina ñani pëa hue'ñana isire'ni? Panita'a ¿je yëhua caña peoquë pa'ina, ñani isire'ni, ju'iyë? ³⁹Panita'a ¿je yëhua ju'iquëre më'ëre ñare'ni? Panita'a ¿co hue'ñana cosiquëpi pa'ina, sani ñare'ni më'ëre?' ⁴⁰Cajëna, pai ëjaëpi sehuoja'quë api, jaohua'ire: 'Nuñerepa cayë, mësarute. Si'aye mësarù jaohua'ire yël'ë yo'je tsini a'ricohua'ire teaye pa'iohua'ire ñajë de'oye yo'ose'e cato jãre yël'ëni de'oye yo'ose'e pa'iji.'

⁴¹Jã maca cui'ne Ëjaëpi caja'quë api, ari tël'te pa'icohua'ire: 'Saijël'ë, yël'ë quë'ro pa'ima'pë nejosi tël'tere pa'icohua'i. Saijël'ë, huatire cui'ne i jo'yare caquë toa yeja de'hua sitona. ⁴²Ào ëa ju'ina, mësarù aoma'pë paël'ë, yël'ëre. Oco ëa ju'ina, ocoje cui'ne ocuaye pahuë. ⁴³Huë'e peoquëpi coa cu'iquë paël'ë. Jaje pa'ina, mësarupi pëa hue'ña isiye pahuë. Caña peoquë paël'ë. Pa'ina, mësarupi isima'pë paël'ë. Ju'iquë paël'ë. Pa'ina, mësarù dani ñañe pahuë. Cosiquë paël'ë. Pa'ina, sani ñama'pë paël'ë, mësarù.' ⁴⁴Jã maca iohua'ipi caja'cohua'i a'ë, ite: '¿Ëjaë, je yëhua më'ëre aò ëa ju'iquëre panita'a oco ëa ju'iquëre, panita'a coa cu'iquëre, panita'a caña peoquëre panita'a ju'iquëre, panita'a cosiquëre ñajëta'a cocaiye pare'ni?' ⁴⁵Jaje cajëna, pai ëjaëpi sehuoja'quë api: 'Nuñerepa cayë, iohua'i teaye pa'i paire ñajëta'a cocaiye pajë cui'ne yël'ëreje ai jerepa ti necaiye pahuë, mësarù.' ⁴⁶Jaje casi maca iohua'i saija'cohua'i a'ë, ti nejo hue'ñana. Cui'ne nuiñe yo'osicohua'ipi ti pa'i hue'ñana saija'cohua'i a'ë.'"

Jesure Tseañe Cuasase'e
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 ¹Jaje Jesús si'aye iyere ca tējini capi, i ye'yacohua'ire:
²“Mēsarupi tsoe asayë, caya mu'seña pa'i maca Israel pa'i Egíptopi etajë pa'ise'ere cuasajë tsi'sini yo'oye ti'a ja'ñe. Ja maca Pa'i Mamaquë tseä cuañosiquë pa'ija'quë api, que cuañoja'quëpi.”

³Ja mu'seña Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'i, cuañesele ye'yacohua'i, cui'ne aiohua'i, tsi'sisicohua'ipi paë'ë, Caifás Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaë jai huë'e hue'se daripëna. ⁴Jarona Jesure coa cosojë tseani huani jëo ja'ñere ca ñahuë, iti yo'o ja'ñere. ⁵Jaje pa'iquëta'are “fiesta pa'i tsi'si macata'a tseañe pañu'u, paipi co'aye sañope yo'oma'cohua'ini” cahuë.

Huëo Sëñepi Jesure Tsoacaise'e
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶Simón huë'ere Jesús paji'i, Betania daripëre ja'ju dahuë ju'iquë hue'yosiquë huë'ere. ⁷Jarote pa'ina, nomiopi quëna huë jai do'i quëna huëna de'o së ma'ñapi tımēsiconi cajico dacopi tsio dani, Jesús mesare ñu'ina, ja ma'ñapi i sïopëna doo. ⁸Jaje iyere yo'ocona, ñani i ye'yacohua'ipi pëjijë ca huëohuë.

“¿Me ne ja'ñere coa nejoco'ni, jai do'ire? ⁹Iopi yecohua'ina isico jaiye curi neni peocohua'i mañani cōcaito de'o'ñe pa'ioni yo'oco.”

¹⁰Cajëna, Jesupi asani capi:

“¿Me yo'ojë jōsa caye'ni, iote? Iye yë'ëre yo'ocaiye de'oye a'ë. ¹¹Coa si'anë mēsaru co'amaña peocohua'ire paja'cohua'i a'ë, mēsaru acohua'ire. Jaje pa'iquëta'are yë'ëre cato si'anë mēsaru pama'pë pa'ija'cohua'i a'ë. ¹²Yë'ë sïopëna huëo së ma'ñapi doye cato yë'ëre tasi maca huëo së ja'ñere ne de'huacaio yo'oco. ¹³Jaje pa'ina, nuñerepa cayë, mēsarute. Coa si'a hue'ña iye huaso coca quëanije ico yë'ëre yo'ose'e quëaja'cohua'i a'ë. Jaje quëajëna, paije iote huanëyoma'pë cuasaja'cohua'i a'ë, io yo'oco pa'ise'e.”

Judaspi Jesure Yehuoye
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴Ja maca i ye'yacohua'ipi aquëpi Judas Iscariote hue'equëpi Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'i quë'rona sani capi:

¹⁵“¿Je ja'ye sañe yëye'ni, yë'ëpi Jesure tseacaito?”

Jaje caquëna, asani ite saihuë, treinta curiquë tē'ña. ¹⁶Jare ja macapi Judas Jesure pa'i peo maca ñani tseani jaohua'i jëñana isisi'i caquë co'lepi.

Mai Ējaē Ani Tējise'e

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷Fiesta huëo mu'se o'saye co'mema'a ao ai mu'se ti'äena, i ye'yacohua'ipi Jesure tsio dani sei'ë: ¿Jerona neja'cohua'i a'ni na'iquëna, aiñe, Egíptopi Israel pai etajë pa'ise'ere cuasajë ai ja'ñe?

“¿Jerona Egíptopi Israel pai etase'e cuasajë na'iquëna, ai ja'ñe neñe'ni?”

¹⁸Cajëna, ipi capi, iohua'ire:

“Saijë'ë, jai daripëna sani huë'e pa'iquëni ti'ani ite cajë'ë: 'Ye'yaquëpi caji: Yë'ë yo'lo maca tsoe ja'yere pa'iji. Jaje pa'ina, më'ë huë'ena yë'ë ye'yacohua'i ja're coní Egíptopi Israel pai etajë pa'ise'ere cuasajë yo'oye nes'i,' caquë jëjo saopi.”

¹⁹Jaje caëna, i ye'yacohua'ipi Jesús cuañese'ejë yo'ohuë. Yo'ojë na'iquëna, ai ja'ñe ne de'huahuë.

²⁰Ñami de'osi maca Jesús mesare i doce ye'yacohua'i ja're coní paji'i.

²¹Pa'i ja yë'ta'a aore ai ñu'i capi, cui'ne:

“Nuñerepa cayë mësarute, mësaruru aquëpi yë'ëre yehuoja'quë api.”

²²Ja maca jaje caquëna, jaohua'ipi ai oi ëayerepa asa huesëhuë. Asani sa'ñe iohua'ija'a se huëohuë, ñeje cajë:

“Ējaë, ¿më ñato yë'ëpi yo'oja'quë a'ni?”

²³Cajëna, jaohua'ire sehuopi, Jesupi:

“Yë'ë ja're coní te'le quëna de'huana aiquëpi iti yë'ëre de'oye yo'oyeje yo'loquë cosoquë tse'a jëo cuañoja'quë. ²⁴Jaje pa'ina, Pai Mamaquë cato toyase'e cayeje pa'ye yo'lo saoye pa'iji. Jaje pa'iquëta'are teayerepa yo'oja'quë api, ite yehuoquë. De'ora'pi, jaë ai de'oma'ë patu.”

²⁵Ja maca Judaspi, iti cosoquë tse'a jëo cuañoja'quëpi ite capi:

“¿Ye'yaquë, më'ë ñato yë'ëpi yo'oja'quë a'ni?”

Caquëna, capi:

“Jaje pa'ijë'ë. Më'ë a'ë.”

²⁶Ja yë'ta'a aore aijë dujëna, Jesús i jëñapi panpë ini Maija'quëre de'oji caquë seji'i. Ja jeteyo'je i ye'yacohua'ire isiquë capi:

“Aijë'ë. Iye cato yë'ë ca'ë.”

²⁷Ja jeteyo'je ucu duruhuë i jëñapi ini Maija'quëre de'oji caquë seni iohua'ina se isiquë capi:

“Si'ahua'i ucujë'ë, iye ucu duruhuëna. ²⁸Iye cato yë'ë tsie a'ë. Huajëye ca neõñere neñe a'ë. Cui'ne jai pai co'aye yo'ose'ere sai de'huayere caquë isiye a'ë.

²⁹Jaje pa'iquëta'are cui'naëpi iye cuiya'i o'sa cono ucuye paja'quë a'ë, mësaruru ja're coní, yë'ë ja'quë cuañe te'tena mësaruru ja're huajë o'sa cono ucuye ti'la macaja'a.”

Pedro Jesure Ñama'quë A'ë, Caye

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰Jëjë tējisi jeteyo'je Olivos cutihuëna saë'ë. ³¹Ja maca Jesupi capi, jaohua'ire:

“Iye ñami si'aohua'ire mäsarute yë'ëre quëco pase'e ti peocohua'ire nëija'coa. Jaje pa'ina, toyase'e caji: ‘Huani jëosi'i, yëi ñamare ñacaiquëre. Huani jëosi maca yëi ñama huahuesicohua'i pa'ija'cohua'i a'ë.’³² Jaje pa'iquëta'are yë'lëpi ju'isiquëpi huëni du'ru Galileana saquëna, mäsarupi jeteyo'je ti'aja'cohua'i a'ë.”

³³ Jaje ca maca Pedropi sehuopi:

“Jaje si'aohua'ire më'ëre tuiye jëosicohua'i pa'itoje yë'ë cato pañë.”

³⁴ Jaje caquëna, Jesupi capi, ìte:

“Nuñerepa cayë, më'ëre. Iye ñami ja yë'ta'a cura yë'ima'ëna, më'ë yë'ë ti ñama'quë a'ë caquë toasoñe coa caja'quë a'ë.”

³⁵ Pedropi capi, ìte:

“Më'ë ja're conì ju'inë pa'ito ju'inë, yë'ë. Coa caye pañë.”

Caquëna, cui'ne si'aohua'i ì ye'yacohua'i ì yehua'iahuë.

Jesús Getsemaní Quë'rona Seña

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ja maca Jesús ì ye'yacohua'i ja're conì ti'api, Getsemaní hue'yo hue'ñana. Ti'ani capi, jaohua'ire:

“Yë'ëse'e sani je macana seña, mäsaruse'e iye macana ja'rujë'ë.”

³⁷ Jaje canì coa Pedrore cui'ne Zebedeo mamajëre cayaohua'ire sai sapi. Sani ai oi cui'ne ai co'a ju'ì ai yo'o huëopi. ³⁸ Ja maca capi, jaohua'ire:

“Ai oiyë, yë'ë joyopi, juni huesëye pa'ina. Jaje pa'ina, mäsaruse'e iye macana pëajë'ë, cui'ne yë'ë ja're conì sëtasicohua'i pa'ijë'ë, mäsaruje.”

³⁹ Jaje canì Jesús ai seña maca tel'ì se saji'ì. Sani jarona tsiapi yejana simeni ui seji'ì, Maija'quëre, ñeje caquë:

“Yë'ë ja'quë maca, de'hue ne ti'añe pa'ito iye sëje da'care pare yë'ëre nejocajjë'ë, pañi yë'ë yëquë cayeje pa'ye yo'oye, coa më'ë yëyepi yo'ose'e pa'ijaquë.”

⁴⁰ Ja maca ì ye'yacohua'i quë'ro col'iquë ti'api, tsoe çaisicohua'ipi uijëna. Ñani Pedrore capi:

“¿Quëco ti'añe pare, yë'ë ja're conì te'e hora macaje? ⁴¹ Sëtasicohua'ì pa'ijë'ë. Cui'ne seji'ë, col'aye më'ëna, ta'sicohua'ì pa'iyë paja'cohua'ì. Nuñerepa joyo cato yëji, neñe. Jaje pa'iquëta'are capëpi tutu peoji.”

⁴² Tijupë sani conì seji'ì, ñeje:

“Yë'ë ja'quë iye neñañe ai yo'oyere yeque necaiye peoto, coa më'ë yëyëje yo'ose'e pa'ija'quë.”

⁴³ Tijupë col'ipi. Col'iquë ì ye'yacohua'ì çaisicohua'ini ti'a copi. Iohua'ì ñaco capi ai huëo ça'a do'ire sjo meina, çajë'ë. ⁴⁴ Ja maca ñani jeoni saji'ì, cui'naëpi Maija'quëre seji'ì caquë toasoñe acore. Ja'rë ì case'ëje pa'ye caquë seji'ì. ⁴⁵ Ja maca saji'ì. ì ye'yacohua'ì quë'rona sani capi, jaohua'ire:

“Yureta'a de'oji. Cajjë'ë, cui'ne huajëjë'ë. Tsoe ti'api, Pai Mamaquëre col'aye yo'ocohua'ì jëñana isija'a maca. ⁴⁶ Huëijë'ë. Sañu'u. Tsoe daiji, yë'ëre yehuoja'quë.”

Jesure Tseañe

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Jesús ja yè'ta cocare capi, Judas títasi macaje. Jaè cato doce soisicohua'i aquè paji'i. Cui'ne i ja're conì jai pai da'è, hua'ña cui'ne tara conì cajicohua'ipi. Jaohua'i cato Maija'què huè'e ñacaicohua'i jaohua'i jèjo daocohua'i cui'ne judío pai aiohua'i jèjo daocohua'i paè'è. 48 Judas iti yo'oquè yehuoja'quèpi quèaèña, jaohua'ire:

“Yè'è ìni sihuaja'què a'è. Jaèni tseajè'è.”

49 Jaje casiquèpi Jesuna tsiojani ìte sihuayeje yo'oquè capi:

“¿Pa'iquè, ye'yaquè?”

50 Caquèna, Jesupi sehuopi ìte:

“¿Cajei, iquena daiquè'ni?”

Ja maca Jesure tsiojani tseani sahuè.

51 Ja maca jaje yo'ojèna, Jesús cajeipi hua'tiyo dutani cajorose'e tètò tèapi, Maija'què huè'e ñacaicohua'i èjaè jo'yaère pani. 52 Jaje yo'oquèna, Jesupi capi:

“De'huajè'è, mè'è hua'tiyo io pa'i huè'ñana. Si'aohua'i hua'tiñoapi uihuacohua'i cato jare cui'ne hua'tiñoapi huajèna, ju'ija'cohua'i a'è. 53 ¿Huesèquè mè'è yè'èpi yè'è ja'quère sequèna, yurepi tsoe doce mil huiñaohua'ire jèjo daouna, còcatira'se'e? 54 Jaje yo'oye pa'ito ¿me toyase'e caye tì'ajuquè'ni, jaje yo'o ja'ñe a'è, ca nèose'e?”

55 Ja maca Jesús paire capi:

“¿Mèsarù yè'ère tseañu'u cajè hua'ñapi cui'ne tarapi conì tse'ejè date, co'amaña ñaère tseañeje pa'ye? Si'a mu'seña mèsarù ja're yè'è pa'i Maija'què huè'èpi ñu'i ye'yaquèna, mèsarù ti yè'ère tseañu'u cama'pè pa'isicohua'i a'è. 56 Jaje pa'iquèta'are si'aye iye yo'oye pa'iji, tsoe acohua'i Maija'quère quèacaicohua'i toyajè pa'ise'èpi tì'ajuquè cajè.”

Ja maca si'aohua'i i ye'yacohua'i Jesure te'ire jèoni cati saè'è.

Judío Pai Ca Tèjicohua'ipi Jesure Yo'oye

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Jesure tseasicohua'i sahuè, Caifás Maija'què huè'e ñacaicohua'i èjaè quèrona. Cui'ne jarote cuànes'e ye'yacohua'i cui'ne aiohua'i tsi'sisicohua'ipi paè'è. 58 Jaje pa'ijèna, Pedropi so'o maca se ñaquè jeteyo'je tujil'i, pai èjaèrepa huè'e daripè què'rore paja'a. Sani jaro cacani ja huè'ere ñacaicohua'i ja're conì ja'rùpi, merepa yo'ojaj'cohua'i a'ni ìte tseasicohua'i cuasaquè.

59 Maija'què huè'e ñacaicohua'i èjaohua'ipi cui'ne aiohua'ipi cui'ne si'a judío pai yo'oye ñani ca tèjicohua'ipi co'ehuè, Jesure sañope co'aye yo'oquè api cacohua'ini tì'ani Jesure huani jèoñu'u cajè. 60 Jaje co'ejèta'a tì'lañe pahué, ìte sañope ca ja'ñe. Jaje tì'ama'pè jai pai ìte coa huèojè cosojè co'aye yo'oquè api, cahuè. Jaje yo'o maca cayaohua'i tèji huè'ñarepa sañope

cacohua'i daë'ë. ⁶¹Jaohua'ipi dani cahuë: “Iquë cato yë'ëpi Maija'quë huë'e nejosiquëpi toaso mu'seña pa'i maca cui'naoni huëoja'quë a'ë, caquë api.”

⁶²Ja maca Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaëpi huëni nëcane capi, Jesure: “¿Ti te'e yë'opojë sañope sehuoye paquë, më'ë? ¿Më'ëre sañope jaohua'i caye asaquë, më'ë?”

⁶³Jaje catojë Jesús ti cama'ë paji'i. Ja maca Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaëpi capi, ite:

“Maija'quë huajëquërepa mamipi më'ëre care pajë'ë, cayë. Quëajë'ë, më'ëpi Maija'quë mamaquërepa Cristo pani.”

⁶⁴Jaje caquëna, Jesupi capi, ite:

“Jaje pa'ijë'ë. I a'ë, yë'ë, më'ë cayeje. Cui'ne mësarü ñaja'cohua'i a'ë, Pai Mamaquë Diusu tutu quë'irepa ëja te'tere ñu'ina, cui'ne ma'tëmopi sirija'a daina.”

⁶⁵Ja maca Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaëpi i ju'i care naë ye'sapi, ai coa care paji caquë iñoquë. Jaje yo'okuë capi:

“Iquë Maija'quëre ai cue'cuequë yo'oji, i yë'opo cayepi. ¿Jaje pa'ito iquere yeque cajë i yo'okuëna, ñasicohua'ini seni asañu'u cajë co'eye'ni? Mësarupi tsoe asahuë, i cue'cuequë caye. ⁶⁶Jaje pa'ito ¿me caye'ni, mësarü?”

Caquëna, iohua'ipi cahuë:

“Jaje co'aye caquë api. Jaje pa'ina, ju'iñe pa'iji.”

⁶⁷Ja maca i tsiana copi tse'sejë cui'ne tarapi të'cahuë. Yecohua'ipi tsiana mosicapi të'cahuë. ⁶⁸Jaje yo'ocohua'ipi cahuë, ite:

“¿Më'ë a'ë, Cristorepa se ta'ñe ca ñajë'ë, nepi më'ëre tëtore'ni?”

Pedro Cosose'e

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Jaje yo'ojëna, Pedro cato hue'se yejare ja'rusiquëpi ñuji'i. Ñu'ina, paire necaico i quë'rona tsiojani cao, ite:

“Më'ëje Jesús Galilea aquë ja're conì cu'i pa'isiquë aë.”

⁷⁰Jaje cacona, Pedropi si'aohua'i pa'i hue'ñana coa cosopi, ñeje caquë:

“Huesëyë, më'ë caye. ¿Iquere jaje caco'ni?”

⁷¹Pedro eta sa'ro quë'rona huëni je'në saina, yecopi nomio ñani cao, iti maca pa'icohua'ire:

“Iquë Jesús Nazaret aquë ja're conì cu'i pa'isiquë api.”

⁷²Cacona, ja maca Pedropi tijupë coso copi:

“Ñama'quëre pa'ë, jaëte. Quëare payë.”

⁷³A'ri maña tsoe pa'i maca iti maca pa'icohua'ipi Pedro quë'rona tsiojani cui'ne ite cahuë:

“Nuñerepa më'ë i ye'yasicohua'i aquëre pa'ë. Jaje pa'ina, më'ë coca cayequë tiñe pa'iji, huesëye peoye.”

⁷⁴Cajëna, ipi capi:

“Ti ñama'quë a'ë, caye asa ma'ñe, mësarü.”

Jaje itire yo'oquë caquëna, cura yëj'i. ⁷⁵Yë'ina, ja maca Pedro cuasa ñajaj'i, Jesús ite case'e: "Ja yë'ta'a cura yë'ima'ëna, më'ë toasoñe yë'ëre ñama'quë a'ë cosoja'quë a'ë." Jare cuasaquë ja maca jaro pa'isiquëpi Pedro etani ai oji'i, co'a ju'i.

Pilatona Jesure Isiye

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 ¹Ñata tomesi maca Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ipi cui'ne judío pai aiohua'ipi te'e cuasaye nehuë, Jesure huani jea ja'ñere cajë. ²Sëasiquëni sani Poncio Pilatona iti yeja ëjaëna isihuë.

Judas Ju'ise'e

³Judas Jesure yehuoquëpi ñaquëna, Jesupi huani jeo cuañoja'quë pa'ina, ñani ai oi pañete yo'ore'ni cuasaquë oi treinta curi të'ña ite isise'ere cui'nare co'yopi, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ina. ⁴Co'yoquë capi, jaohua'ire: "Co'aye yë'ë yo'ohuë, ti do'i peoquëni huani jeoja'quëre isiquë."

Jaje caquëna, iohua'ipi shehuohuë, ite: "¿Iquere yëquë oiye'ni, ja yo'ose'e? Më'ëse'e yo'oquë cajë'ë."

⁵Ja maca Judas, curiquë Maija'quë huë'ena jeo ñato saoni sani queo deni juji'i.

⁶Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ipi curiquë ña'ñe oese'ere tsi'soni careña:

"Iye curiquë Maija'quëre coa isijë aya mahuëna ayaye peoji, tsie do'i saise'e me ayaye'ni."

⁷Ja jeteyo'je jaohua'i te'e cui'ne si'a yë'quë maca cuasajë ca de'huahuë, "soto ne huë'ñana yejare hueroñu'u, tiohua'ire taja'a yejare" cahuë. ⁸Jaje pa'ina, ja yeja yureje "Tsie Yeja" hue'ëji. ⁹Jaje ti'api, tsoe aquë Maija'quëre quëacaiquë Jeremias toyaquë pa'ise'e ñeje cayepi: "Treinta curiquë të'ña imahuë, i do'ire Israel pai isise'ere. ¹⁰Japi huerohuë, soto ne yejare, ëjaë yë'ëre cuañese'ëje pa'ye."

Jesús Pilato Ña Huë'ñare Pa'ise'e

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹Jesús pai ëjaë quë'rona sasiquë paji'i. Pa'ina, ipi ite seji'i:

"¿Më'ë aë, judío pai ëjaërepa?"

Caquëna, Jesupi capi, ite:

"Jaje pa'ijë'ë. Më'ë case'ëje pa'i a'ë."

¹²Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ipi cui'ne aiohua'ipi sañope co'aye catoje Jesús ti a'ri mañaje sheuoma'ë paji'i. ¹³Paquëna, ja maca Pilatopi capi, ite:

"¿Asama'quë më'ë, më'ëre sañope yo'ojë caye?"

¹⁴Jaje catoje Jesús ti sheuoma'ë paji'i. Jaje pa'ina, ña jujani pai ëjaëpi ai ise'ere ñani ¿me neja'quë a'ni? cuasapi. Cui'ne huesëpi, yeque yo'oye peoquëna.

Jesure Huaiye Pa'iji, Caye

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

15 Jaje pa'iquëta'are si'anë fiesta pa'i maca paì ëjaëpi cosicohua'ire eto saokuë yo'oye paquë paji'i. Paipi jaëni etoye pa'iji cajëna, etokuë paji'i.

16 Paji'i, cosiquë Barrabás hue'equë si'aohua'i ì co'aye yo'oye asaquë.

17 Jarote jai paì tsi'sisicohua'i pa'ijëna, Pilatopi seji'i, jaohua'ire:

“¿Neni yëye'ni, de'oye pa'ija'quëre jëjo saoye, Barrabás panita'a Jesucristo?”

18 De'hue asapi, paipi Jesuni ai yëjë yo'o do'ire pëijë co'aye yo'oma'quëni tsease'e. Jaje pa'ina, Pilato jaje capi.

19 Ja yë'ta'a Pilato paì co'aye yo'ose'ere asani ne de'hua hue'ñare ñu'ina, ì pacopi jëjo dao, ìo case'ere quëaja'quëre ñeje caco:

“Jaëre nuñerepa de'o paìre cui'na con yo'oma'ë pa'ijë'ë. Coa ñajë'ë. Jaëte yo'o do'ire huëo canì ñahuë, ai co'ayerepa.”

20 Jaje pa'iquëta'are Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ipi cui'ne judío paì aiohua'ipi paìre cuañehuë, Barrabásni etojë'ë cajë, cui'ne Jesuni huani jeoja'quëre cajë'ë, cahuë. 21 Paì ëjaëpi tijupë cui'ne seni coquë capi:

“¿Cayahua'i tseasicohua'i pa'icohua'ire jequëni yëye'ni, eto saoye?”

Caquëna, jaohua'ipi cahuë:

“Barrabásni etoye yëyë.”

22 Cajëna, Pilatopi seji'i, jaohua'ire:

“¿Cui'ne me neja'quë a'ni, Jesure Cristo hue'equëre?”

Caquëna, si'aohua'i sañope cahuë:

“¡Queja'quë api!”

23 Ja maca Pilato capi, jaohua'ire:

“¿Jaje pa'ito iquere co'aye yo'o u'ni?”

Caquëna, tijupë cui'ne cui cohuë:

“¡Queja'quë api!”

24 Pilatopi ì co'aye yo'ose'e asa ti'ama'ëna, coa paipi jerepa josa yo'ojë sañope jase'e cajëna, ña jujani jëña tsoasi'i caquë oco daja'quëre jëjo saouna, daëna, tsoaquë capi:

“Yë'ëpi iquë de'o paìre huani jeo ja'ñe cuañema'ë pa'iyë. Mësaruse'e yo'ojë'ë.”

25 Jaje caquëna, si'a paì sehuohuë:

“Yëquëna cui'ne yëquë mamajëna ìte huani jeo do'i tomejaquë.”

26 Ja maca Pilatopi Barrabásni eto saopi, de'oye pa'ija'quëre. Etoquë Jesuni si'seni ja jeteyo'je quëni huani jeoja'quëre jëjo saopi.

27 Ja jeteyo'je paì ëjaë soldado paipi Jesure sahuë, jai huë'ena. Si'a soldado paì tsi'sisicohua'irepa paë'ë, Jesús pa'i hue'ñana. 28 Ja jeteyo'je ì ju'i ca dutani maja'i ju'i care suñacaë'ë. 29 Cui'ne siopëna miu maro puacaë'ë. Cui'ne ëja te'te jëtëna soquë tarapë isihuë. Ja maca ì ña hue'ñana do're ja'runi cue'cuejë ñeje ìte cahuë:

“¡Pa'lijë, judío pai éjaërepa!” ³⁰Jaje cajë cui'ne copi tse'sejë cui'ne ite tarapëpi siopëna të'cajë yo'ohuë. ³¹Jaje ite cue'cue tëjini maja'i ju'i ca dutani i ju'i care pare suñacani ja maca queja'quëre sahuë.

Ite Quese'e

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³²Jaropi etani saijë Cirene aquëre ti'ahuë, Simón hue'equëre. Jaëni Jesure queja'a sarahua sacaija'quëre cuañehuë.

³³Jaje yo'ojë Gólgota hue'e hue'ñana ti'ahuë. Jaje cani cayë, pai siopë tara. ³⁴Jarona Jesure cuiya'i o'sa conona sëjeñe conì co'mesicore ocuahüë. Jaje ocujäna, Jesús ipi neñani ucuye coepi, iote.

³⁵Ite qesi maca jeteyo'je soldado paipi Jesús ju'i care çnepi iote paja'cohua'i a'ni? cajë yo'ohuë, sa'ñe iohua'ija'a. Jaje yo'ojëna, tsoe aquë Maija'quëre quëcaiquë toyase'e ñeje cayë ti'api: “Yë'ë ju'i care pai ñape huahuehuë, iohua'ija'a çnepi paja'cohua'i a'ni?” cajë yo'ohuë. ³⁶Jaje yo'o tëjini yecohua'ipi dani sama'cohua'ini cajë ja'runi ñahuë. ³⁷Cui'ne i siopë sa'nihuëna ja do'ire ju'iji caco quëacore toyani sëohuë. Toyasico cato paji'i, ñeje: IQUË API, JESÚS, JUDÍO PAI ÉJAË.

³⁸Cui'ne caya co'amaña yahue imacohua'ire quësicohua'i paë'ë, i ja're conì, yequëni i ëja te'tena cui'ne yequëni i ari te'tena. ³⁹Cui'ne iti macasa'a da saicohua'ipi cue'cuejë tea ju'ijë siopë api së'cuijë saë'ë, ite ñajë. ⁴⁰Cui'ne cahuë:

“Më'ë a'ë, Maija'quë huë'e peo huë'ña nejoni cui'ne toaso mu'seña pa'i maca cui'naoni huëoja'quë a'ë, caquë pa'isiquë. Jaje pa'i sète yure co'ye huasojë'ë. Më'ëpi Maija'quë mamaquë pani cruzupi caje nëcajë'ë.”

⁴¹Jaje cui'ne Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ijë cui'ne cuañese'e ye'yacohua'ijë, fariseohua'ijë cui'ne cue'cuehuë, ite. Jaje cue'cuejë sa'ñe iohua'ija'a cahuë:

⁴²“Yecohua'ita'are huasopi. Jaje pa'iquëta'a ija'a co'ye huasoyere paji. Jaje pa'ina, ipi Israel pai éjaërepa pani yurepi cruzu dequëpi caje nëcaëna, sehuoye patira'pi, maire. ⁴³Iquë cato Maija'quëna ire papi cuasaquë quëcoquë paji'i. Jaje pa'isiquëre sète yure Maija'quëpi ite huasojaquë, ite oiquërepa pani. Ita'a maire ‘yë'ë cato Diusu mamaquëre pa'ë’ caquë pa'isiquë api.”

⁴⁴Cui'ne co'amaña ñaohua'ijë i ja're conì quësicohua'ique tea ju'ijë sañope cahuë.

Jesús Ju'ise'e

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵Ja maca yureta'a si'a yeja ñamije pa'ioirepa de'o nëji'i, mu'se jopore papi na'i maca tres pa'i macaja'a. ⁴⁶Cui'ne jare ja hora pa'i maca Jesús ai tutu cuipi: “Eli, Eli, lama sabactani”. Ja cayë cato caji: Yë'ë Diusu, Yë'ë Diusu, çme nesiquë yë'ëre jecoco huesou'ni?

⁴⁷Yecohua'i iti maca pa'icohua'ipi asani cahuë:

“Tsoe aquë Maija'quëre quëacaiquë Elías pa'isiquëni soji.”

48 Jare ìti macapi te'ì huè'huèpi, oco saësi pë quërëjasi'ì caquë. Quërëjani dani o'sa cuiya'ì conore saë tējini soquë tarapëna hue sëoni ucujaquë caquë ja'ye maca sapi. 49 Jaje yo'oquëna, yecohua'ìpi cahuë: “Yo'oma'ë. Ñañu'u, Elíaspi dani ìte huasoquë pa'ito.”

50 Tijupë Jesús tutu cui'ne cui copì. Ja maca juni huesëpi. 51 Jare ìti macapi Maija'quë huè'e ta'tëpo tēhuosico cayaye ëmëje'epi huè'ehuëre pana yete saji'ì. Yejaje ñu'cuequë cui'ne quëna yejañaje tsate saji'ì. 52 Cui'ne ju'isicohua'ìre tase'eje hui'ye sapi. Cui'ne Maija'quëre asani ju'isicohua'ìje huëisicohua'ì pa'ë. 53 Tasi daripëapi huëisicohua'ì pa'ë, Jesús huëisi jeteyo'je. Huëni de'o Jerusalén daripëna cacahuë. Cacajëna, jai paì ñahuë, jaohua'ìre.

54 Ja maca Capitán cui'ne ì ja're conì Jesure ñacohua'ìpi yeja ñu'cueye ñani cui'ne yeque jaiye yo'oyere ñajë ai ca'rajë cahuë: “Nuñerepa iquë Maija'quë mamaquërepa paji'ì.”

55 Jarote jai paì nomiohua'ìje pa'ë, so'opi de ñajë, Jesure Galileapi çocajë tuisicohua'ì. 56 Jaohua'ì ja're conì pa'ë, María Magdalena, María Jacobo cui'ne José pëca ja'co cui'ne Zebedeo mamajë pëca ja'co conì pa'ë.

Jesure Tase'e

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Ñami de'o huëo maca jaiye co'amaña paquë José hue'equë Arimatea daripë aquëpi daji'ì. Jaë cato Jesure tuiquë de'osiquë paji'ì. 58 Jaje pa'ìpi jaëpi Pilato quë'rona sani Jesús capëre seji'ì. Seina, ja maca Pilatopi cuañepi, isijë'ë caquë ìti ñacaicohua'ìre. 59 Josépi ì capë si'si peo capi peo hue'ña deapi. 60 Yo'oni huajëcore pana ì tsecona opì, quëna yeja përepëna coje nesicono. Ìte tani jai quëna pëpi daripë se sioni saji'ì. 61 Cui'ne jarote pa'ë, María Magdalena, cui'ne yequë María conì, daripë tiñare pare ja'rusicohua'ìpi.

Jesús Tāsito Ñacaicohua'ì

62 Se ñatasi mu'se cato huajë mu'se de'hua tējisi maca paji'ì. Pa'ina, Maija'quë huè'e ñacaicohua'ì ëjaohua'ìpi cui'ne fariseohua'ì conì Pilato quë'rona sa'ë. 63 Tì'ani cahuë: “Ëjaë, yëquë jaë cosou ja yë'ta'a huajëquë pa'inë ñeje caquë pa'ise'ere cuasayë, ‘Toaso mu'seña pa'ì maca ju'isiquëpi cui'naëpi huëija'quë a'ë case'ere.’ 64 Jaje pa'ina, jëjo saojë'ë, tasi daripë ñaja'cohua'ìre toaso mu'seña pa'ì macaja'a, ì ye'yaquë pa'isicohua'ìpi dani ì capë ñani sani, ja maca paire ‘Tsoe huëji'ì, juni huesësiquë pa'isiquëpi’ cama'cohua'ìni. Jaje yo'ose'e cato ai jerepa du'ru cosose'e jerepa coa cosose'e pa'ima'coni tējijerepa cosoyepi.”

65 Cajëna, Pilatopi capi, jaohua'ìre:

“Jaohua'ì pa'iyë, ìti ñacohua'ì soldado paì. Jaje pa'ito sani de'oyerepa ñajë'ë.”

66 Jaje caëna, sani tasi daripëre de'oyerepa de'huanì ìti coje sio quëna pë ëmëje'ena toyani sëohuë. Sëoni ìti macana soldado paire ñaja'cohua'ìre jëoni sa'ë.

Jesús Jui'siquëpi Huëise'e

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 ¹Huajë mu'se têtö sani du'ru macarepa semana mu'se ñata maca María Magdalena, cui'ne yeco María conï tasi daripë ñañu'u cajë saë'ë. ²Saijëna, cuasama'tore papi tutu yeja ñu'cueye paji'i, Ja cato Èjaë huiñaëpi ma'tëmopi tasi daripë quë'rona titani yo'opi, quëna pë coje siosiconi ne taoni io ëmëje'ena ja'rupi. ³Mujuë ye'hueye miañe ñañeje pa'irepa paji'i. Cui'ne i ju'i capi po yëioje pa'ioyepa paji'i. ⁴Jare ñani soldado paipi quëquë huesëni tsasijë ju'ise'ëje pa'iohua'i de'ohuë. ⁵Ja maca ëjaë jo'yaëpi capi, nomiohua'ire:

“Ca'rama'pë pa'ijj'ë. Tsoe yë'ëpi asayë, Jesure quenï huani jëosiquëre mësarü co'eye. ⁶Ïño peoji. Tsoe huëji'i, i case'ëje pa'ye. Dani ñajj'ë, ite oã sitore. ⁷Sani esa cajë'ë, i ye'yacohua'ire: 'I cato ju'isiquë pa'isiquëpi huëji'i. Yure jaje pa'ipi mësarü Galilea ja yë'ta'a ti'ama'pëna du'ru saija'quë api. Jarona ite ñaja'cohua'i a'ë, mësarü.' Iyese'le pa'iji, yë'ë mësarute casi'i cuasase'e.”

⁸Ja maca nomiohua'ipi esa tasi daripë quë'ropi ca'rajë cui'ne ai sihuacohua'ipi huë'huëjë saë'ë, huajë cocare i ye'yacohua'i pa'isicohua'ire quëañu'u cajë. ⁹Ja huë'huëjëna, Jesupi jaohua'ina ñaini pëpapi. Pëpaquëna, ja maca Jesure ire papi cajë i quëona su'cuajë de'oquëre pani cahuë. ¹⁰Yo'ojëna, ipi capi, jaohua'ire:

“Ca'rama'pë pa'ijj'ë. Sani quëajj'ë, yë'ë yo'je tsire. Galileana sani yë'ëre ñañe pa'iji.”

Soldado Paï Quëase'e

¹¹Ja yë'ta'a nomiohua'i saijëna, yecohua'i soldado paï iti ñasicohua'ipi paï pa'i hue'ñana sani si'aye iohua'i yo'oquëna, ñase'ere quëahuë, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'ire. ¹²Ëjaohua'ipi sani aiohua'i ja're conï cahuë, si'a yë'quë maca cuasaye pa'ijaquë cajë. Jaje cajë ja maca soldado païre jaiye curiquë isihuë. ¹³Isijë cahuë, jaohua'ire:

“Mësarupi cajë'ë: 'ñami yëquë canï huesësi maca Jesús ye'yaquë pa'isicohua'ipi dani i capë ñani sahuë.' ¹⁴Jare paï ëjaëpi asa ti'ani, mësarute sañope yo'oye pa'ito yëquëpi ite ca de'huacañu'u. Cui'ne ai yo'oye pa'itoje cocaija'cohua'i a'ë, mësarute.”

¹⁵Ja maca soldado païpi curiquë imani, sani jare iohua'i yëhuojë case'ëje pa'ye quëahuë. Jaje pa'ina, yure iye mu'señaje judío paï cui'ne quëajë pa'icohua'i a'ë.

Jesupi I Jëjo Daocohua'ire Cuañese'e

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶Jaje du'ru ca nëose'le sëtë i ye'yacohua'i once pa'iohua'i Galileana saë'ë, Jesús quëa nëosi cutihuëna. ¹⁷Jarona Jesure ñani ite do're ja'runi de'oquëre pa'ni cajë yo'ohuë, ja yë'ta'a yecohua'i jëa coejëta'a. ¹⁸Ja maca Jesús jaohua'ire tsiojani capi:

“Yè'èna si'aye tutu ìsise'e pa'iji, ma'tèmo cui'ne yeja cuãñequèrepa pa'ija'quère. ¹⁹Jaje pa'ina, saijë'è, coa si'a yejaña paì pa'i hue'ñana. Sani yè'ère ye'yecohua'ire necaijë'è. Jaohua'ire Maija'què mamipi, ì mamaquè mamipi, cui'ne de'o joyo mamipi oco docaijë'è. ²⁰Jaje yo'ojè cui'ne ye'yajë'è, yè'è mèsarute cuãñese'ere si'aye sehuojajè cajè. Cui'ne cuasajë'è, yè'èpi mèsaru ja're si'a mu'seña pa'iji, yeja carajaisi macaja'a.” De'oji. Jaje pa'ijaquè.